TALİP APAYDIN

YARBÜKÜ

roman

VARLIK YAYINLARI

TALiP APAYDIN

YAR BÜKÜ

VARLIK YAYINEVİ

Ankara Caddesi, İstanbul

I

— Osman ağa! Osman ağa!...

Adam yeni çimlenmiş çeltik tarlasının kıyısına eğilmiş, maşalanın tirini düzeltiyordu. Ku lakları ağır işittiğinden Remzi'nin sesini duj muyordu.

— Osman ağaaa!..

Remzi su arkını atladı. Tarlanın kıyısın doğru yürüdü. Sinirlenmişti iyice. Omuzundal küreği su dolu maşalaya vurdu.

— Ne be yahu, ne bu? diye bağırdı. Osman ağa yarı korkulu bir şaşkınlıkla doğruldu. Yüzü sağır insanlara mahsus bir saflı içindeydi.

— Haa? diye kulağını Remzi'nin ağzına da yadı. Remzi bir ince bir kalın çıkan sesiyle bağırdı;

— Irmağın suyu hep sana mı akacak Os man emmi? Ne bu yahu? Bizim tarlalar çatı çatır kurudu aşağıda, biraz acıyın be!

Osman ağa şimdi anlıyabilmişti. Aşağıda! tarlalara baktı. Az ilerde çeltik otu ayıklıya; Haydar'ın karısı ile kızı doğrulmuşlar, bu yan bakıp gülüyorlardı.

Remzi terlemiş, sinirli yüzüyle boyuna söj leniyordu;

— Vallahi kurudu. Bu yıl bizimkisi have Herkes kendini düşünüyor. Biz de komşuyu yahut

— İyi oğul, dedi Osman ağa. Gözün bir beni mi görüyor? Herkesin tarlasına su akıp durur baksana...

— Onlara da gideceğim Osman emmi. Al-lahını seversen biraz kapat şunu. Arkın suyu hep size dönmüş...

Maşalanın kıyısında arka arkaya yürüdüler. Çeltik tarlaları her zaman çamur içinde olduğundan ikisinin de bacakları dizlerine kadar sıvalıydı. Yalın ayaktılar. Buralarda akşamlara kadar bu kılıkta çalışılırdı.

Osman ağanın geverine taş koydular, suyu biraz azaltıp ayarladılar. Remzi yalvardı,

— Osman emmi, gayri kurcalama, oh Osman emmim. Benim tarla vallahi takır takır kurudu. Bir görsen adamın yüreği dayanmaz.

Remzi'nin sesi hep böyleydi. Konuşurken çeşitli tonlarda çıkardı. Bazan kadın sesine, bazan erkek sesine benzerdi. Çene kemikleri dışarı çıkacak gibi fırlamış, zayıf ince yüzünde yılgın, ürkek bir hal vardı. Aceleci bir takım hareketler yapar dururdu. Böyle kimseler konuştukları insanlar üstünde zayıf bir etki bırakırlar nedense. Söyledikleri ciddî bile olsa önemsiz gibi gelir insana.

Osman ağa kulağını Remzi'nin ağzından çekerek.

— Olur, olur... diye kafasını salladı. Sonra yukarı tarafları gösterdi,

— Oralara git, oralara. Sen arkın suyunu çoğalt hele.

Remzi küreğini omuzuna aldı. Arkın kıyısını koğuşturarak yukarılara gitti.

Haydar'ın karısı ile kızı ımbıl ımbıl su dolu maşalaya tekrar eğildiler,

— Uğraşır uğraşır sonu boş, dedi kadın. Yalvarmakla iş mi olur?

Kızı yanıt vermedi. Her gün konuştukları konuydu bu. Çeltiklerin içinden teker teker bulup köklediği bir tutam yeşil darıyı doğrulup maşalanm kıyısına attı.

— Bugün Halime abla görünmüyor, dedi. Gelmedi mi ne?

— Kim bilir? Belki ot ayıklıyordun

— Kuru yerde ot mu ayıklanır, aşağı su gitmiyor ki...

Anası yanıtlamadı. Başka bir şey düşünmeğe başlamıştı anlaşılan. Kız darılara eğilirken anasının yüzüne baktı. Ağzının iki ucunda yukarıdan aşağı inen ince çizgiler vardı. İnsan gülümserken ya da iyi şeyler düşünürken bu çizgiler derinleşir. O anda kızın da içinden hoş şeyler geçti.

— Ana, dedi. Babam gelince su derdinden de kurtuluruz gayri.

Anası gülümseyerek doğruldu. Elinde biriktirdiği darı tutamını kıyıya fırlattı.

— Şimdiden kurtulduk baksana, dedi. Remzİ kaç zamandır bize bir şey söylüyor mu? Haberimiz bile olmadan gelip geçiyor. Geleceğini duydu da gayri...

Kız bunu hiç düşünmemişti.

— Hee ,diye doğruldu. Ama o söylese ne, söylemese ne? Arkda su olduktan sonra...

Çeltik tarlasına tekrar eğildiler.

— Ah bir gelivçrseydi ah, diye inledi kadm. Remzi Kara Mahmut'un tarlasına dönüp

gevere baktı. Sular arkda anafor yapıyordu, «çık çık etti. Küreğe dayanıp karşı tarafa atladı. Tarlaya doğru giden su yoluna baktı, insan beli gibi akıyordu sular. Kafasını sinirli sinirli iki' yana salladı.

Kara Mahmut görmüştü onun bu halini. «Bakalım ne yapacak» diye bekliyordu. Remzi neden sonra bağırdı,

— Ula Mahmut, kardaşım! Bu ne suyu böy-Is yahu? Üç dönümlük tarlaya beş değirmenlik su akıtılır mı? Bize yazık değil mi yahu?

— Hav hav hav hav!...

Kara Mahmut böyle cevap vgrdi.

— Yazık sana yazık. Her gün, her gün na bu be?

— Hav hav hav...

— Bir de hısımım olacaksın, ayıp bu senin yaptığın!

— Hav hav hav hav!...

Komşu tarlalarla çeltik otu ayıklayanlar hep doğrulmuş, Remzi'yle Kara Mahmut'un tartışmasını seyrediyorlardı. Kara Mahmut «hav hav» ları bir inceli, bir kalınlı çıkararak Remzi'nin sesine benzetmeğe çalışıyordu. O işin alayında idi. Remzi'nin zayıf yüzü sinirden sararmıştı. Konuşurken ağzından tükrükler fırlatıyordu.

Kara Mahmut dizlerine kadar sıvalı beyaz iş donu ile Remzi'nin yanına geldi, îri yarı bir adamdı. Yürürken kabadayıca omuzlarını sallıyordu. Kalın sesiyle;

— Ne diyorsun sen? diye sordu.

— Ne diyorsunu var mı yahu? dedi Remzi. Şu akıttığın suya bak. Arkın yansı sana akıyor!

— Ee! Ne demek istiyorsun yâni?

— Geverini biraz kapa demek istiyorum. Ne bu böyle?

— Öyle söylesene. Neye «hav hav» yapıyorsun?

— Bırak be Allahaşkma! Orada bizim çeltik yanıyor, sen burada matrak geçiyorsun.

— Hav hav hav... yamyorsa gir arka da, geveri biraz kapat!

Remzi can sıkıntısı içinde arka girdi. Kara Mahmut'un geveri ne taş koydu.

— Olmadı, dedi Kara Mahmut. Vur deyince öldürdün. Hepten kapattın.

Remzi ayağı ile taşı azıcık oynattı. Gevere giden sular ayağını çekiyor, horultuyla akıyordu. Kara Mahmut,

— Tamam... diye bağırdı dışardan. Remzi küreğine dayanarak çıktı. Tarlaya aşağı çağlı-yarak koşan sulara baktı. «Üç dönümlük yere bu su bile çok emme, neyse» diye düşündü.

— Allahaşkma fazla açma, dedi. Bizim çeltik kurudu gitti. Acıyın biraz yahu...

Kara Mahmut kocaman, esmer yüzünü Rem-zi'ye doğru eğip sırıttı. İşi gücü yok, eğlence arıyordu.

— Bırak yahu... diyerek yürüdü Remzi. Sen de iyice soytarı oldun!

Sıkılıyor, kendi kendini yiyordu. «Hiç adam yok şu bizim bükde» diye mırıldandı. «Hem adama «ağasın» derler, hem de böyle yaparlar.»

Bük yolu ,adam boyu büyümüş yaban otlarının arasından geçiyordu. Arkın kıyısında meyve ağaçları, bazan gökyüzüne doğru uzayıp gitmiş kavaklar vardı. Remzi omuzundaki küreği ile ağaçların altından geçti. Kürek dallara takılmasın diye dikkat ediyordu. Gölgelerden çıkınca kızgın güneşi omuzlarında duyuyor, yürüyüşünü çabuklaştırıyordu. Otsuz yerlerde kızgın toprak yalın ayaklarını yakıyordu. Vakit öğleye yaklaşmış olmalıydı.

Remzi Şeyh Ahmet'in tarlasına baktı. Kimse görünmüyordu orada. Geveri dün kendi ayarladığı gibi akıyordu. Bugün bunlardan bir gelen olmamıştı demek. Gelen olsaydı önce tarlanın suyunu çoğaltırdı. Böyleydi Yarbükü'nde âdet. Kimse suya doymuyordu. Çeltik su içinde büyürdü ama, maşalaları dize kadar doldurmağa, fazlasını da tirlerden taşırıp ırmağa akıtmağa hiç gerek yoktu. Bunlar böyle yapınca aşağıdaki tarlalara su kalmıyor, hele Remzi'nin tarlası —bükün en alt başındaydı— çatır çatır çatlıyor, çeltik susuzluktan sararmağa başlıyordu. Mahsul buralarda nasıl da gelişmişti... Şimdiden dize çıkmıştı nerdeyse. Göm-gök göveriyordu.

Hep kendini düşünürdü bu Yarbükü'nün adamı. Tarlası aşağıda olanlar ne halt ederse etsindi. Remzi susuzluktan sararmış çeltiğini hatırlayınca sırtının terlediğini duydu. Kabahat biraz da kendinde oluyordu. Yalvarmakla filân su mu alınırdı elin adamından. Bir de Yarbükü'nün «ağası» ydı sözüm ona. Bu bükte en çok tarlası olan kendisiydi.

— Olmaz olsun, diye mırıldandı. Alt başta tarlam olacağına başımda dert olsun bundan iyi.

Her Allahın günü gelir, şundan bundan su dilenirdi. Başlarından savunca geverlerini gene ağızlarına kadar açardı itler. Remzi'nin tarlasına varıncaya kadar arkta bir değirmenlik su kalmazdı. On altı dönümlük çeltik tarlasına bu kadarcık su neydi ki!

— Şakiir! diye bağırdı. Kardaşım, biraz bizi de düşünün yahu. Takır takır kurudu dilber çeltiğim,

— Ne? diye sordu Şakir. Bir şey anlamamış gibi yaptı.

— Geverini çok açmışsın birader.

— Yok yok, dedi Şakir. Çok değil, çok değil! Dün ben gelmedim diye çatır çatır kurutmuşsunuz benim çeltiği. Sizde insaf yok be. îki gün gelmesek tarlaya bir yudum su akıtmazsınız. Ayıp canım...

Remzi dikilip ımbıl ımbıl su dolu tarlaya baktı. Üstelik kendisini haksız çıkarıyordu adam, «insafsız» oluyordu bir de.

— Yahu Şakir, kardaşım, sen bari böyle deme. Şu tarlana bak, bir de git benimkini gör...

— Ne olmuş?

— Susuzluktan yandı çeltiğim yahu!

— Yandıysa ne edelim? Benimki de mi yansın? Bük ağasısın bugüne bugün. Milleti bent tutmağa götür. Görmüyor musun arkın suyu azaldı?

Remzi bir şey diyemedi. Sıkıntıyla yukarılara doğru yürüdü .Aliosman ağagil ıslak iş urbaları ile dut ağacının dibine oturmuş, öğlen yemeği yiyorlardı. Karısı ile gelini Remzi'yi görünce toparlanıp, bedenlerine yapışmış ıslak urbalarını düzelttiler.

— Bereketli ola, dedi Remzi.

— Buyur! Buyur, ekmek yiyelim...

— Ziyade olsun. Suya bakıyorum şöyle. Takır takır kurudu bizim çeltik. Aşağılara hiç su kalmıyor vallahi.

— Sorma oğul, dedi Aliosman ağa. Bu bizim Yarbükü'nün adamı gibi feyilsiz adam olmaz. Ellerinden gelse hep geverler! açıp arkı kendi tarlalarına akıtacaklar. Millette yol düzen kalmadı be. Ne büyük tanıyan var ,ne küçük... Tövbe tövbe, Allahsız millet böyle yapmaz yahu.

— Bent tutmağa gidelim mi Aliosman emmi? Arkın suyu iyice azaldı. Bir gün komşulara

söyliyelim de...

— Valla bilmem. Gidelim dersen gidelim. Ama işi sıkı tutalım. Gene geçen günkü gibi olacaksa, hiç gitmiyelim. Kimisi gelir, kimisi gelmez, öyle şey olmaz.

— Ne diyeyim Aliosman emmi? Şu Yarbü-kü'nde en büyüğümüz sensin. Böyle işlerde millet beni dinlemiyor. Sen de hiç yardım etmiyor sun.

— Yardım da neymiş oğul? Gelmeyen dür züye dayanırsın cezayı, o zaman aklı başına ge lir. Baksana Eskibük'de nasıl yapıyorlar?

— Ceza yazdım emmi, gelmeyenlere hep yaz dim.

— Eee, aldın mı?

— Çeltik kalkınca alacağız. Komşular 5yi dediler.

Aliosmanağa kırçıl sakalını salladı, —îşte bu olmaz! Sona kalan dona kalu Onun için gelmiyorlar ya işte. Basıp peşin almalı ki iş sağlam olsun. Remzi yürüdü;

— İyi ama verirler mi? Bilmez gibi söylüyorsun bükün adamını.

— Essek gibi verirler! diye bağırdı Alios-man ağa. Bük ağası basıp-alabilse...

Sonra ekmeğini yoğurda banıp ağzına götürdü. Lokmasını çiğnerken daha bir şeyler söyledi Remzi'nin arkasından. Karısı,

— Yavaş söyle herif, dedi. Duyarsa ayıp olur.

— Duysun yahu! Yalan mı söylüyoruz? Kep bunun yüzünden bu bükün hali.

Remzi duymuştu. Sinirlenerek kafasını iki yana salladı. Kime kızdığı belli değildi.

— Allah belâsını versin, diye söylendi. Dişlerini sıkıyordu. Alt başta on altı dönüm tarlam olacağına, şuralarda beş dönüm olsaydı bundan iyiydi. Ne bu çektiğim be! Kimseyle kötü olmı-yalım diyoruz... Yürümüyor işte!

Arka eğilip Aliosman ağanın geverine bahtı. Güldür güldür akıyordu sular. Görünmemeğe çalışarak, usulca arka girdi. Geverin taşını ayağı ile oynatıp suyu azalttı.

Buraların çeltiği iyiden iyiye gelişmişti. Ma-şalalar şimdiden gümrah yeşil bir renk almışlardı. Uzaktan diplerindeki göllenmiş su görünmüyordu. Remzi tarlalara bakarken boynunu kaşıdı.

Sıkıntısı artmıştı iyice.

Yarbükü'nün en geniş yeriydi burası. Arktan ırmağa kadar sekiz on masala sıralanıyordu. Ark bentten başlıyarak vadinin içinde çeltik tarlalarını hep kavrayacak şekilde birdenbire yükselen tepelerin, dimdik kayaların hemen dibinden geçerek büke aşağı akıyordu. Bütün çeltik tarlaları ark ile ırmağın arasında kalırdı, iyi işlenmiş .verimli tarlalardı bunlar. Her yıl çeltik ekilir ve iyi mahsul alınırdı. Gölge yapmasın diye tarlaların içinde ağaç yetiştirilmez-di. Çeltik yaz altı ay su içinae kaldığından zati söğütle kavaktan başka ağaç dayanmazdı buralara. Vadinin iki kıyısını çepçevre kuşatan tepelerden, kayalıklardan bakınca sıra sıra, yemyeşil maşalaları görünürdü. Çok değerli topraktı buraların toprağı. Para ile alınıp satılmak âdet bile değildi. Köyde kimse kolay kolay çeltik tarlası satmazdı. Böyle bir şey önemli bir olay gibi karşılanırdı. Bu yüzden çeltik tarlaları babadan oğula bolüne böiüne küçüldükçe küçülmüştü, iki dönüm, üç dönüm çeltik tarlası olan haline şükrederdi. Hele sekiz-on dönüm çeltik tarlası sahipleri köyde varlıklı kimseler sayılırdı.

— Ne fayda, dedi Remzi. Doğru dürüst sulanmadıktan sonra nedeyim?

Irmak kıyısına doğru baktı. Kâmil'le anası ot ayıklıyorlardı.

— Ula Kâmil! diye bağırdı. Buraya gel, buraya!

Kâmil'le anası, ikisi birden doğruldular,

— Gene ne var? diye çıkıştı Kâmil'in anası. Sen de gider gelir bize çatarsın hay Remzi. Görmüyor musun aha herkesi?

— Onlara da gidiyorum bacı. Geverinizi bu kadar açmayın. Biz de Müslümamz.

Kâmil Remzi'nin yanına gelmişti.

— Ula yavrum, dedi Remzi. Şu akan suya bak. Ne olacak bu kadar su?

Kâmil bed bed baktı. On dört on beş yaşlarında bir çocuktu. Esmer, kavruk bir yüzü vardı. Yeni değişmeye başlamış sesiyle,

— Ne olmuş ağa? diye sordu.

— Daha ne olacak be aslanım? Sizde hiç Allah korkusu yok mu? Azalt şu geverin suyunu biraz! Remzi'nin sesi burada sert çıkıyordu nedense. Kâmil'in anası tarladan bağırdı,

— Remzii, Remzi! dedi. Yetim diye gelip gidip oğluma taklaşma. Ne varmış bizim geverin suyunda? Hep bizi mi görüyor gözün!

— Görüyor ya. Şu hale bak, argın suyu size çevrilmiş!

— Neresi çevrilmiş, herkesinki böyle akıyor.

— Böyle akmıyor, dedi Remzi. Kendisi arka girip geverin önüne taş koydu. Kurcalama gayri, dedi Kâmil'e. Aha bu su size yeter.

Kâmil cevap vermedi. Dizine kadar ıslak ak donuyla anasının yanma yürüdü. Remzi küreğini omuzlayıp oracığa dikildi. Arka aşağı akan suya baktı. Bu su kendi tarlasına kadar gidiver-seydi hiç sorun kalmıyacaktı.

«Cırk» diye dişlerinin arasından yere tükür-dü. Kolay olmuyordu on altı dönümlük tarlayı sulu tutabilmek. Bir gün kuru kalsa mübarek sararmağa başlıyordu.

Gitmek için davrandı. Kâmil'le anasına baktı tekrar. «Şu dul karılar da...» diye düşündü. «Amma da çen çen olurlar? Yetim diye hep bunlara takîaşıyormuşuz, lâfa bak.»

Kâmil'le anası su dolu maşalaya eğilmişler, ot ayıklıyorlardı. Anasının arkası Remzi'ye dönüktü. Yarı yerine kadar ıslak iş donunun içinde geniş kalçaları öylece belli oluyordu. «Mahsustan böyle yapar kaltak.» diye söylendi Remzi. «Dul karı değil mi? Şuna bak nasıl dömel-miş, tüh!»

Ark boyunca yürüdü. Daha bir iki tarlanın geverini tıkayarak aşağıya akan suyu çoğalttı. Buralarda Yarbükü darlaşmaya başlıyordu. Irmakla ark gittikçe yakınlaşıyor, bende kadar hemen hemen yana yana akıyorlardı. Vadi orada iyice darlaşıyor, bir boğaz halini alıyordu. Irmağın öte geçesindeki tepelerle hemen hemen karşı karşıya idiler. Bir zamanlar buraya baraj yapılması için Hükümetçe incelemeler falan yaptırmıştı. Sonradan nedense vazgeçilmiş, bu Yarbükü de kendi yazgısına bırakılmıştı böyle

— Sarı geliin! diye bağırdı Remzi. Mustafs nerede bugün Mustafa?

Arka yakın maşalalardan birisinde ot ayık-lıyan genç kadın doğruldu, yazmasının ucuyls ağzını kapattı. Terbiyeli bir tavırla,

— Gelmedi, dedi. Bugün bağda işi vardı oraya gitti.

— Zere, bugün görünmüyor ortalarda. Su ya biraz azaltıyorum suyu! Geveri çok açmış sın...

Kadın cevap vermedi, mahcup bir şeydi Remzi arka doğru eğilerek geverin taşını oy nattı ,suyu azalttı biraz.

— Ne o Remzi? diye bağırdı bitişik tarladaı Kör Mehmet. Gene boyunu göstermiye mi gel din buralara?

— Hee! dedi Remzi. Boyumuzu göstermiy geldik.

— Bak benim gevere dokunayım deme. Be yünü ölçerim sonra ha!...

— İyi, dedi Remzi. Hem arkın suyunu taı lana akıt, hem de boyumuzu ölç, iyiymiş bu i;

Adamla yanında ot ayıklıyan karısı gülüş tüler.

— Sigaran var mı sigaran?

— Var, dedi Remzi.

Kör Mehmet su yoluna eğilerek ellerinin çs murunu yıkadı. Sonra koltuklarının altına sür süre kuruladı.

— Hele sigarayı çık bakalım, dedi. Bir tu türelim de gidersin gene.

Arkın kıyısına oturdular. Remzi arkasıı zerdali ağacının köküne dayıyarak Kör Mel met'e sigara uzattı.

— Kahpecik, dedi Remzi. Su baş ucunuzd işiniz iş...

Kör Mehmet birkaç kere üst üste çekerek sigarasını ateşledi.

— Sizinki ayak ucunuzda mı? diye sordu.

— Ayak ucumuzda değil ama...

— Eee?

— Sizi geçip de bize kadar gelemiyor ki mübarek.

— Niye gelemiyormuş? Şu arkın suyu kime gidiyor ya?

— Dünya kadar tarlaya bu su ne yeter be Mehmet?

— Yetmez de ne yapar? Allah doyursun sizi yahu. Irmağı akıtıp götürseniz gene gözünüz doymaz!.

— öyle deme kardaş. Benim çeltik sarardı valla. Git de bak, yüreğin acır. Sizinkiler nerede, bizimki nerede... Şuna baksana maşallah orman gibi olmuş şimdiden.

îkisi birden tarlaya baktılar. Gerçekten güzeldi mahsul. Daha şimdiden boy atmıştı, iyi sulandığı belliydi.

Rcmzi'nin zayıf yüzündeki çizgiler derinîe-şiverdi. Sesi biraz daha inceli, kalınlı çıkmağa başladı.

— Adamın yüreği dayanmıyor kardaşım, dedi. Hiç insaf merhamet yok bizim köyün adamında? Kendi tarlası sulansın da aşağıdaki ne bok yerse yesin.

— Köyü ne katıyorsun işe? dedi Mehmet. Bizim bük desene. Bu bükten daha rezil bük var mı köyde? Herkes kendi bildiğine çekiyor baksana?

— Pîe ya, öyle valla. Değirmen bükünde, Eskibük'de kimse tarlasının geverine dokunamıyor. Bük ağası gezip ayarlıyor, tamam. Bütün tarlalar ımbıl ımbıl su... Geçen gün değirmene gittim de, baktım kaldım.

— Ee? diye sordu Kör Mehmet. Sen niye ayarlamıyorsun öyleyse?

— Ayarlıyorum ama, komşular komşu değil ki. Ben gidince gene açıyorlar.

— Açtırma!

Remzi'nin canı sıkıldı. Yüzünü buruşturdu,

— Ne edeyim? Kavga mı edeyim elin zor-balariyle?

— Ben sana bir şey diyeyim mi Remzi? Bizim bükte ağa yok, ağa! Değilse her şey düzelir.

Remzi daha da bozulmuştu. Sinirinden hareketleri telâşlanmıştı gene.

— Yoksa, yok, dedi. Ne yapayım? Gelip de kavga mı edeyim kardaşım? Söylüyoruz, yal-varıyoruz, olmuyor işte.

— Yalvarmakla olmaz! Şu Yarbükü'nün yumruğu sıkı bir ağası olsun, bak nasıl yürür işler. Sen deee... —elini salladı— kimseyle kötü olmıyayım diyorsun. Köylü milleti ne anlar öyle şeyden? «Bent tutmağa gidelim» diyorsun, kimse gitmiyor. «Bugün suyu savalım,

çeltik dinlensin» diyorsun kimse aldırmıyor. Böyle ağalık olur mu?

— Olmazsa olmaz, dedi Remzi, ben hevesli değilim bük ağalığına. Bulun ağanızı da ben de rahat edeyim.

— İyi ya, ben de onu diyorum işte. Bu büke ağa olacak adam yok.

— Niye yokmuş? Aliosman ağa var, Kara Mahmut var, sen varsın. Olun biriniz madem...

— Hadi be, dedi Kör Mehmet. Üç dönümle beş dönümle bul: ağası mı olunur?

— Ya ne edelim?

— Hiçbir şey etmiyelim. Bu Yarbükü'nün işi böyle gider işte.

«Hıh..» diye nefesini boşalttı Remzi. Sıkıntılıydı. Gene kemikleri çıkık zayıf yüzünde bir çaresizlik vardı. Yılgındı şu çeltik işinden. «Sen bilirsin Allah» diye söylendi.

Kör Mehmet bir şey hatırlamış gibi birden doğruldu,

— Haydar ne zaman geliyor Haydar? diya sordu.

— Bilmem, dedi Remzi. Yakında gelecek diyorlar.

Mehmet kurnaz kurnaz yere bakı,

— Bu bükün ağası Haydar'dır kardaşım, dedi.

Remzi ters,

— Katil Haydar? diye sordu.

— Katil Haydar elbet, ne sandın? Bak gelince görürsün...

Tek gözü kördü Mehmedin. Bir gözü ışıl ışıl parlıyordu. Bir bildiği varmış gibi yüzü kurnazdı.

— Ama onun Eskibük'te de tarlası var.

— Hehe, diye güldü Kör Mehmet. O gayrî Eskibük'e adım mı atabilir? Belki orasını satar gelince.

— Niye?

— işte. Kocaağa'mn oğulları oraya adım attırmazlar Haydar'a. O geçmiş ola. Belki buradan köye bile çıkmaz Haydar. Gör de bak.

Remzi düşündü kaldı. Kocaağa'nın tarlaları hep Eskibük'teydi. Ali Efendi, Mustafa her gün akşamlara kadar oralarda olurlardı. Haydar'm vurduğu Fevzi, bu ikisinin ortanca kardeşleri olurdu. Kocaağa'nın en çok sevdiği oğluydu rahmetli. Katil Haydar tutukluluğunu Imralı'da çekiyordu. Cezasını bitirdiği, bu günlerde geleceği söyleniyordu köyde. Bakalım ne olacaktı işler. Haydar belâlı bir adamdı. Şanlı şöhretli Kocaağa'nın oğlunu

vurup uzatıvermişti yere. Destanlık bir iş olmuştu o iş. Tüm çevre halkı birbirine girmiş, ortalık çalkalanmıştı.

Remzi huzursuz elini salladı.

— O buraya da gelmez, gayri dedi.

— Ya ne edecek gelmeyip de, evde sinek mi avlayacak?

— Zati eskiden de çalışmazdı, kulak asma.

— He he., dedi Kör Mehmet. Eski çamlar bardak oldu kardaşım. O zaman zengindi de ondan çalışmazdı. Şimdi ne halt edecek? Dört dönüm bir çeltikliği kaldı şurada. Benden farkı ne gayri? Ha ben, ha o...

Remzi Haydar'm karısı ile kızını düşündü.

— Öyle, dedi. Eskiden karısı da çalışmazdı. Tarlaları ortağa verirlerdi.

— Ya şimdi? Bizim kül dökenden farkı kaldı mı? Baksana akşamlara kadar çamurun çökeğin içindeler.

— Ne yapsın garip, yedi yıldır kolay mı?

— Kolay değil. Osmanıl karıymış gene de. Tek başına çekti çevirdi Haydar'm işini.

Remzi düşündü. Ağırlaşmıştı nedense. Kail Haydar yakında gelecekti. Tarlaları burun bu-runaydı. Birbirlerini her gün göreceklerdi. Sevmezdi böyle adamları. Gelse gelse kendisine kötülük gelirdi böylelerinden.

— Allah büyüktür, dedi. Sonra küreğe dayanıp doğruldu.

— Hele bir sigara daha ver, dedi Mehmet.

— E... birader, dilenci misin nesin?

— Tabiî ya, bugüne bugün bük ağasısın, bir sigarayı mı esirgiyorsun bizden?

Remzi teneke tabakadan bir sigara daha çıkarıp isteksizce uzattı.

— Olmaz olsun böyle ağalık. Tarlamıza su vermezler bir de ağaymışız.

Kör Mehmet sarı dişlerini göstererek kaba kaba güldü bu söze.

— Vermezlerse sen de al, dedi. Ağa kısmı «vermezler» der mi?

— Kalk şu geverini biraz tıka öyleyse!

— Yoo... diye doğruldu Kör Mehmet, işte 21

ona gelemem. Benim suyum karardır, hiç dokunayım deme!

— Amma kararlı ha! dedi Remzi. Bu mu kararlı? Arkın yarısı sana akıyor.

— Hani?

Remzi «ciddî mi söylüyor» diye eğilip Mehmet'e baktı. Hiç bozuntu yoktu yüzünde.

— Bırak yahu! diye yürüdü. Amma adamsınız be? Söze gelince çen çen ötüyorsunuz. .Ayıp ayıp...

Sinirlenmişti gene. Sesi inceli kalınlı çıkmağa başlamıştı.

— Ne ayıbı? diye dineldi Mehmet. Daha ayıp olacak bir şey yapmadık hele...

Remzi arkasına bile bakmadan yürüdü. Kendi kendine söylenip gidiyordu. Sinirlenince yürüyüşü bile değişir, adımlarını rastgele atmağa

başlardı. Zayıf omuzları, incecik bacakları arkadan pek sallapati görünürdü. Adamın gü-lesi gelirdi.

— Serseri! dedi Kör Mehmet. Şuna bak, bük ağasıymış...

Dönüp karısının yanına geldi.

— Neymiş o, diye sordu karısı. Ne konuştunuz?

— Hiç canım, ne konuşulur Remzi'yle? «Senden bük ağası mı olur?» dedim. Sen kim, bük ağalığı kim?..

Karısı gülümsedi:

— O garip de öyle bir adam işte, dedi.

— Garip marip değil canım, gevşek. Beceriksiz. Ondaki tarla başka adamın elinde olsa, değil Yarbükü'nün, köyün ağası olur! Geliyor şuraya, «kardaşım, suyunu biraz azalt... bilmem ne».

Öyle su mu alınır? Gelirsin, «heyt, dersin.. Kes şu suyunu bakayım! Kemiğini kırarım senin!» Bak o zaman kimse geverini açabilir mi?

— îyi emme, dedi karısı. Öyle diyebilir mi, kimseye gücü yetmez ki garibin.

— Güç yetmek neymiş be? Malı olanın herkese gücü yeter. Baksana Yassıbük'ün Bekir ağasına! Milletin dumanını çıkarıyor valla. Onun, kime gücü yeter sanki? Ama adamın duruşu. Öyle olmalı işte .

Remzi bükün son tarlalarına gelmişti. Halim ağaların geverine baktı. Pek fazla açmamışlardı.

Selâm verip geçti oradan. «Biraz çabuk gideyim» diye düşündü. Herkes eğilmiş ot ayıklıyordu. Kendisinin buralarda aylak aylak dolaşması

iyi bir şey değildi. Şimdi dönünce «nerede kaldın» diye bir de karısı başlıyacaktı. Allanın her günü böyleydi bu işler.

— Saliiim! diye bağırdı. Geverini azıcık tıkıyorum yeğenim, çok açmışsın. Allahasen dokunma şuna.

— Eh eh! diye eğildi Salim. Sonra usulca «sen tıka git hele, dedi. Ben neydeceğimi bilirim.»

Remzi tarlaların bitiminde arka baktı. Su pek de az sayılmazdı. Epey su akıyordu işte. Ama kendi tarlasına varıncaya kadar çevrilip bitiriliyordu hep. «Buraya kadar gelmişken, bent'e bir bakayım» diye düşündü. Yol Darboğazdaki kayalığın hemen dibinden geçiyordu. Yüksek granit kayalar burada devriliverecekmiş gibi dururlardı. Yaban bir görünüşü vardı burada doğanın. Irmağın çağıltısı iki yandaki duvar gibi dik kayalara çarpıp duruyordu. Vadinin iyice darlaştığı yerde kayalar nerdeyse ırmağın içinden başlıyorlar, birden dikleşiyorlar-dı. Her zaman ıslah, esintili olurdu buranın havası.

Remzi bendin kıyısına dikilip baktı. Irmağın yüzünde derin sulara özgü dönmeler, kaynamalar vardı. Bent'e kadar böyle geliyordu sular. Sonra çalı çırpıların, taşların arasından çağıldıyarak akıyorlardı. Bent'i tekrar iyi bir onarmak gerekiyordu. Kolay iş değildi bu. «Tıkama» yi öyle herkes yapamazdı. Hele suyun çok aktığı kısımlarda adamın akıntıya kapûi-vermesi tehlikesi vardı. Yarbükü'nde bu işi Kara Mahmut'la Kör Mehmet'ten başka becerebilen yoktu. Onun için her bent'e gelişlerinde kendilerini ağıra satarlar, öbür tarla komşularını biraz yalvartırlardı.

Remzi «hakk tüü..» diye tükürdü sulara. Sıkıntılı sıkıntılı başını kaşıdı. «Ağzına kestiğim „ diye düşündü. Şu Yarbükü'nde doğru dürüst bir adam yok. Dalgacı dubaracı hepsi de. Şimdi gidip baksan geverler! gene açmışlardır. Utanma yok ki millette. Hele Haydar bir gelsin bakalım, ne olacak? Gerçi o da tekin adam değil ya... »

Remzi «geç» der gibi elini salladı. Sonra geri dönüp yürüdü. Çelimsiz bedeni bir tuhaf kamburdu. Omuzundaki küreği iki yana sallıya sallıya

yürüyordu. Dizine kadar sıvalı bacakları ince ince ve beyazdılar. Kılsız oldukları için uzaktan yaşlı bir kadın bacağına benziyorlardı. Ayaklarının çamuru kurumuş, yer yer çatlamıştı derisinin üstünde.

Salim'in, Halim ağanın tarlalarını geçti. Kör Mehmet'inkine gelince yan yan gevere doğru baktı. Çok su akıyordu. Mehmet'le karısı ma-şalaya eğilmişler, bıdır bıdır konuşup duruyorlardı. Ne dedikleri anlaşılmıyordu pek. Geldiğini duymamışlardı. Usulca arka girdi, geverin suyunu biraz azalttı. Sonra acele çıkıp ağaçların karaltısından büke aşağı yürüdü. Oradan kaçıyor gibiydi. Sanki Kör Mehmet biraz sonra suyun azaldığını farketmiyeeek, gelip tekrar açmı-yacaktı geveri. Remzi kendini avutuyordu işte. Bu Körle çeltik suyu işinde başa mı çıkılırdı hiç? Daha olmazsa,

— O bendi ben tutuyorum, sen değil! diye bağırır çıkardı işin içinden.

Belâlı adamın biriydi. Şu Yarbükü'nde herkesin elinden su alınırdı da ondan alınmazdı Deyyus bi rde ağalıktan mağalıktan sözediyor-du baksanıza.. «Ağa ne halt e isindi senin gibilere, koca Kör!»

Sarı gelinin yanından geçti. Burada kocas: olmıyan genç bir kadına lal' atıp durmak olmı-yacaktı şimdi. Zati geverini demin tıkamıştı.

— Ula Kâmiil! diye bağırdı. Suyu gene m: çoğalttın yoksa?

— Yok, dedi Kâmil.

— Yok da neden böyle güldür güldür akar'

— Aman Remzi, diye anası lâfa karıştı. Ser de gelir geçer bize çatarsın. Neymiş o öyle' Yetim diye gayri... Bizi o kadar sahipsiz mi san dm?

— Hadi oradan be! diye azarlıyacaktı Rem zi, vazgeçti. «Yetim diye niye çatayım? dedi. Sı suyunuza bakın! Ark size çevrilmiş gene!»

— Aa, başıma gelenler, dedi kadın. Vallah oğlan gelip elini bile sürmedi ayol.

— Öyle ise sen açtın. Baksana geverin hor layışma...

— Açtıysam açtım, ne olacak? diye eğild kadın. Kızmıştı birden.

— Allah Allah, diye söylendi Remzi. Nedeceğini kestiremiyordu. Dikilip anası ile oğlu na baktı. Onlar da «ne yapacak» diye yan gözlı kendisini gözlüyorlardı.

— Bu böyle olmaz bacı! diye bağırdı. Beı sizinle mi uğraşacağım? İyi valla! Ben geleyin kapıyayım, siz gelin açın... Ne bu be!

Kadınla oğlu karşılık vermediler. Remzi si nirlenmişti. Sesi bağırır çağırır gibi inceli ka lınlı çıkıyordu. Arka dalıp suyu yeniden azalt tu

— Aha bak, dedi. Bu su size bol bol yeteı Kurcalamayın gayri şu boku.

Cevap alamayınca yürüdü. Aliosman ağaların tarlanın yanından geçti. İlerde karısı ile gelin ot ayıklıyorlardı. Kendisi görünmüyordu ortalıkta. Herhalde ırmak kıyısına falan inmişti. Gevere baktı.

— Allah Allah! diye kafasını iki yana salladı. Belâya girmeli adam belâya...

O sırada Aliosman ağayı görüverdi. Arkın dışında bir ağacın gölgesine oturmuş, sigara içiyordu. Söylediğini duymamıştı herhalde, epey uzaktı. Remzi yutkundu, sonra vazgeçti. Görmemiş gibi yapıp yoluna yürüdü. «Adam değil ki dürzüler, eşkiya bozuntusu hep. Kendilerinden başkasını düşünmezler. Gözlerini toprak doyurasıcalar.»

Söylenerek yürüdü. «Deyyus oğlu deyyuslar! İtler...»

Şakir tarlasının başına dikilmiş kendisine bakıyordu. Duruşunda, yüzünün biçiminde çekişmeğe hazır bir tavır vardı. Hiç taklaşmadan geçti oradan. Gözüne arkın suyu ilişmişti. Buraya gelinceye kadar azalmış kalmıştı gene.

Kara Mahmut'u gördü. Az ilerde, yolun kıyısında kollarını iki yana açmış, öyle bekliyordu. Remzi şaştı önce. Bir şey anlayamadı.

— Ne o? diye sordu.

— Geç, dedi Mahmut, ciddi.

Remzi gene bir şey anlamadı. Şaşkın şaşkın baktı.

— Ula enayi, dedi Mahmut. Şehirlerde hiç mi görmedin? Bu, «geç» işaretidir. Polisler böyle yapar.

— E, ne olacak yani?

— Çek arabanı git demek be.

Kara Mahmut'un boru gibi kalın sesi vardı. Bir bagırsa Yarbükü'nü ayağa kaldırırdı. Bu dediklerini yakın tarlalarda çalışanlar hep duyuyorlardı kesin. Remzi hırsından kötü kötü soludu.

— Bırak Allah aşkına! diye söylendi. Senin işin gücün denk, adamla alay geçiyorsun.

Sesi gene inceli kalınlı çıkmağa başlamıştı Kara Mahmut çenesini ona doğru uzattı, var gücüyle:

— Hav hav hav hav!., diye bağırdı. Etraftan gülüştüler. Haydarın karısı ile kızı da doğrulmuşlar, bu tarafa bakıp gülüyorlardı. Tarlalarda bir kımıltıdır gitti. Remzi'nin kızdığını, bağırıp çağırdığını görmek eğlendiriyordu onları. Remzi yürüyüp gitmek istedi. Kara Mahmut koşup önüne geçti.

— Hav hav hav!, etti tekrar.

Remzi bağırıp çağırıyordu. Sesinin tonu gü-lünmiyecek gibi değildi.

— Çekil yolumdan bee! diyordu. Ne istersin sen benden? Utan be utan! Kocaman adamsın, ayıp değil mi sana? Bir de hısımım olacaksın, "Dökülekaîsm senin gibi hısım!..

Kara Mahmut hiç istifini bozmadan cevap veriyordu,

— Hav hav hav hav!.

Görenler dizlerine kadar suyun içinde kasıklarını tuta tuta gülüyorlardı. Şu Kara Mahmut kadar matrak adam yoku Yarbükü'nde.

Remzi güç belâ kurtuldu elinden. Söylene söylene gidiyordu arka aşağı. Sinirinden Sağır Osman'ın geverine bakmayı unuttu.

— Amma bulaşık adam be! Tavuk boku gibi yapışır adama. Ne istersin benden be?

Hizalarına gelince Haydar'ın karısı seslendi:

— Ne o Remzi? dedi. Ne oldu gene?

— Bırak be abla. Bu ne cıvık adam yahu... Erkek dediğin böyle mi olur?

Sinirden ne diyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu. Sesi bir inceli bir kalınlı çıkıyordu. «•— Sen de gitmeyiver şunlarm yanına hay Remzi.

— Gitmeyip de ne edeyim abla? Çeltik kurudu aşağıda. Bir görsen sapsarı kesildi. Can dayanmıyor.

—• Halime gelmedi mi bugün Halime.

— Geldi, ot ayıklıyorlar.

— Günlükçünüz mü var?

— Var he...

Remzi ikide bir Kara Mahmut'a bakıyor, sinirinden yutkunup duruyordu. Avurtları iyice çökmüş, zayıf yüzü gölgeienmişti. Eğilip tarlanın geverine baktı.

— Satı abla be, diye yalvardı. Siziniii de fazla akıyor. Biraz azaltayım şunu.

— Azalt bakalım, dedi kadın. Ama büsbütün kesme.

— Yok kesmem. Ayarlarım, korkma.

Arka girdi, ayağı ile geverin taşlarını aramağa başladı. Haydar'ın karısı île kızı tarlanın içine

yeniden eğildiler. Aralarında usul usul bir şeyler konuşuyorlardı.

— Keseceğin babam gelene kadar, dedi kız. Kes bakalım ne kadar kesebilirsen.

— He, dedi anası. O zaman bizim tarlaya yan bakamaz ohır gayri.

Remzi arkın kıyısına dikilip durdu. Bir tatsızlık vardı üstünde. Birine dert yanmak istiyordu.

— Satı abla, diye seslendi. Şu Haydar ağa bir gelseydi, ah bir gelseydi...

— Ne olacak gelince?

— Ne olacak olur mu? Gelir gelmez «bük ağasısın» diyeceğim ona. Kimse benim sözümü dinlemiyor baksanıza?

Kadın doğrularak elindeki darı demetini maşalanm kıyısına attı. Çamurlu yüzüne bir gülümseme yayılmıştı.

— iyi emme kimin tarlası çoksa bük ağası o olur. Bizim şurada dört dönüm bir arlamız var. Bununla bük ağası olunur mu?

— Olunur niye olunmasın? Âyet mi var sanki? Ne zaman geliyor Haydar ağa, sen onu söyle?

Kadın iç geçirdi:

— Belli olmaz, dedi. Belki hiç gelmeyiverir, kimbilir?

— Niye?

— Ne bileyim... Kocaağa'nın oğullan «yaşatmayız» derlermiş.

— Yok be abla. inanıyor musun öyle lâflara. O iş geçti gayri. Daha bir şey olacağı kalmadı, korkma.

— Ula Remziii! diye bir ses geldi yukarıdan. Kara Mahmut'un sesiydi. Yarbükü'nün her yerinden duyulmuştu. Remzi baktı ama cevap vermedi.

— Ula karından zılgıtı yiyeceksin şimdi. Ne oyalanıp durursun buralarda? Git de otunu ayıkla, git!!

— Sana ne? diye bağırdı Remzi!.

— Hav hav hav! diye karşılık geldi. Duyanlar gülüştüler. Remzi aldırmadı. Tabakasından bir sigara çıkarıp yaktı.

— Bu adam ne ister benden bilmem ki? diye söylendi.

Gene canı sıkılmıştı. Arkın kıyısını koğuş-turarak aşağıya giden yola düştü, kendi tarlasına doğru yürüdü.

Yarbükü'nün tarlaları burada bir kısık yapardı. Arkla ırmak birbirlerine iyice yaklaşırlardı. Tarlalar bir an biter, ark dimdik kayaların hemen dibinden geçtikten sonra yeni bir bul şeklinde tekrar çeltik tarlaları başlardı. Rem zi'nin çeltikliği burasıydı işte. Yarbükü'nden ayrı, nerdeyse kendi başına bir büktü. Ama ayn: arkla sulandığı için Yarbükü'nün bir devamı gibi kabul edilmişti.

Remzi'nin babası Rüstem ağa, burayı çeltik tarlası haline getirmek için zamanında çok uğraşmış, çok paralar dökmüştü. On-on beş yıl önce bataklık, çayırlık bir yerdi burası. Köyün hayvanları yayılırdı. Bir kısmını baharda ırmak basardı. Çeltik tarlası haline gelebileceği kimsenin aklından bile geçmezdi. Rüstem ağa o sıralar köyün dişli bir ağasıydı. Bir gün tuttu, burayı temizletmeğe başladı. Köyden uğraşanlar, söylenenler oldu, ama Rüstem ağa dinlemedi. Kimisine birer keçi verip susturdu. Kimisine «hö» dedi. Bir yandan da parasiyle adam çalıştırıp burayı temizletti. Irmağın kıyısına su-yaklar vurdurup baharda su basmasını önledi. Yarbükü'nün arkını kazdırıp buraya kadar uzatınca on altı dönümlük bir çeltik tarlası çıktı ortaya.

Remzi, Rüstem ağanın tek oğluydu. Sağlığında kızlarına bağ filân bağışlıyarak onları başından savdıktan sonra burayı da Remzi'ye verdi. Köyde bu kadar çok çeltik tarlası olan üç beş kişiyi geçmez bugün. Ne demektir on altı dönüm çelik tarlası?..

Remzi'nin tek sıkıntısı vardı, burayı her gün sulayabilmek. Bükün en alt başında olduğu için, arkın suyu azala azala buraya gelinceye kadar hemen hiç kalmıyordu. Yarbükü'ndeki komşular da hep «namıssız» dılar.. Çünkü kendilerinden başkasını düşünmezlerdi. Gerek olsun olmasın geverlerini sonuna kadar açarlardı, içinde yüzecekmiş gibi doldururlardı maşalalaVı, ne olacaksa...

— Namıssizlar! diye yere tükürdü Remzî. Hele o Kara Mahmut. Şahir, Kör Mehmet... Hangisi adama benzer ki zati?.

Kısıktaki karaağaçların altından geçti. Burası her zaman gölgeliydi. Irmağın bu tarafa iyice sokulup tam dirsek yaptığı yerde ark, büyük bir kayanın altından geçerdi. Yol burada İyice daralırdı. Tek kişi bile zorlukla geçebilirdi. Sol tarafta ise dik bir iniş doğruca ırmağın içi-

:ne inerdi. Sağ yanda ise minare boyu kayalar vardı.

Remzi arka baktı, epey su geliyordu. Ge-verleri kurcalamasalar da hiç değilse böyle al:ı-verseydi... Remzi'nin tarlasına yeterdi bu su. Ama şimdi başlarından savdılar ya hepsi de gider geverleri tekrar açarlardı. Böyle hınzırdı bu Yarbükü'nün komşuları.

Remzi kendi tarlasının çeltiğine baktı, sa-raktı çeltik. Bu gün dipleri yeni yeni ıslanmağa

başlamıştı. Yukarıların çeltiği neredeydi, kendi çeltiği nerede? Sırtının terlediğini duydu yine. Sıkıntısı yüzüne vurmuş gibi karardı birden. Avurtları çökük yüzü biraz daha zayıflamış gibi görünüyordu. Öksürdü kendi kendine. Ot ayıklayan kadınlar kendilerine çeki düzen verdiler. Bedenlerine yapışan ıslak iş donlarnı asılarak bollaştırdılar. Birisi pek fazla açılmış olan göğsünü kapattı. Çeltik otu ayıklarken hele yaşlı kadınlar akşamlara kadar eğilerek çalışmaya dayanamadıklarmdan, bir de belki darıları çeltikten daha iyi ayırabilmek için —çünkü pek birbirine benzerler, yalnız çeltik yapraklarının köke bağlandığı yerde kılçık dedikleri küçük bir kıvnntı olur, ona bakıp ayırdedilir— suyun içine çömelerek iş görürler. Böyle olunca iş donları ıslanır, bedenlerine yapışır. Bacakları kalçaları dışardan öylece belli olur. Onun için gün-lükçü kadınlar yabancı erkeklerin yanında çeltik otu ayıklamak istemezler, Hiç değilse tarlanın bir tarafında erkekler öbür yanında kadınlar çalışır.

Remzi günlükçü kadınlara yaklaşınca arkın kıyısında durdu. Başka tarafa bakar gibi yaptı.

— Nerde kaldın Remzii! diye çıkıştı karısı. Ne gezip durursun öyle?

— Ne gezmesi be? dedi Remzi. Baksana gelen suya. İyice çoğalttım bugün.

— Çoğalttın ama öğlen sonu oldu. Ota hiç mi hayırın olmıyacak senin?

— Olacak, acelen ne?

— Acelen ne der, şuna bak. Akşam olunca mı ot ayıklayacaksın?

Kısa boylu, yuvarlak yüzlü tıknaz bir kadındı Remzinin karısı. Yüzü düzgündü, bir kız yüzü gibi tazeydi.

— Hadi buyurun ekmeğimizi yiyelim, dedi kadınlara. Ellerinizi yuğun da gelin.

Remzi küreği arkın kıyısına sapladı, îğde ağacına asılı heybenin gözüne elini sokup bazlama ekmek, haşlanmış yumurta, bir tutam da taze soğan aldı, ırmağın kıyısına gitti. Kadınlar rahatça yesinler diye onları yalnız bırakıyordu. Böyle yapmazsa günlükçü kadınlar bir daha gelmeyi verirlerdi. Ot ayıklama mevsiminde köyde günlükçü bulmak bir sorundu, iki öğün yemek tarla sahibinden olmak üzere, iki buçuk liraya nazlanarak geliyordu günlükçüler. El üstünde tutmak gerekiyordu.

Remzi'nin karısı günlükçüleri bir daha çağırdı;

— Hadi anam hadi, gelin gayri, îyice acıktırdım sizi. Gün devrildi baksanıza....

Kadınlar acıkmış görünmemek için mahsus ağırdan alıyorlardı, içlerinden yaşlıca olanı fısıldadı:

— Hadi gayri kanlar, dedi. Açlıktan başım döndü valla.

Öbürleri ellerinin çamurunu yıkadılar, iğde ağacının gölgesine geldiler. Halime kadın sofrayı yere yaymıştı. Yağlı ekmek, haşlama

yumurta, taze soğan... Hem yiyorlar, hem konuşuyorlardı.

— Ah bacım, dedi Halîme. Bu her gün böyle işte. Bük ağası... Suyu çoğaltayım diye yukarılara gider, gezer gezer öğleyi eder gelir. Hiç faydası yok çeltiğin otuna. Ne olacaksa bu boy le?

— Ne üzülüyorsun hay Halime, dedi kadın lardan birisi. Ot ayıklamıyorsa versin parayı di biz ayıklıyalım.

— Her gün nerede bulayım sizi a anam Gelir misiniz adama?

— Geliriz ya, niye gelmiyelim... Parası il değil mi bacım?

— Sizin tali diliniz yeter, dedi birisi. Geliri: niye gelmiyelim?

— Amanın, diye söze karıştı genç kadın. Bi şey hatırlamıştı, gülmeğe başladı. Ben Esk bük'e bir daha ot ayıklamağa gitmem.

— Neden o? Gene güldü.

— Dün Eskibük'de Kamburlar'ın Eminelеı gittiydik, dedi. Gülmesini kesemiyordu bir türlı Öbür iki kadın da gülmeye başladılar. Genç ki din sözünü bir türlü tamamlıyamıyordu.

— Ee, ne oldu? diye sordu Halime. Kadınlar gülmelerini bitiremiyorlardı. Lol maları ağızlarında kalmıştı.

— Söylesene kız, ne oldu Emin'lerde? Genç kadın iki eliyle ağzını tutup gülm sini büsbütün arttırdı. Öbür gülenlerden biri sözü tamamlamak zorunda kaldı.

— Hay anam, dedi. Söylemesi ayıp, dün ı daha donumuza edeyazdık.

— Niye? diye sordu Halime.

— Niye olacak... Eskibük bu. Her yer adaı her yer erkek. Önce bu bana fısıldadı, «Kız, dedi. Hadi seninle ırmak kıyısına kadar gid gelelim'.» Gidelim, dedim. Bir de baktık Emin nin büyük oğlan ırmak kıyısında. Arka doğı baktık, adamın kendisi orada ot anıklıyor.

— Ee?

— E'si... ileri baktık erkek, geri baktık e kek.

Hep birden gülüşmeğe başladılar. Genç kadın utancından kıpkırmızı olmuş, hem gülüyor, hem yüzünü saklamağa çalışıyordu.

— Sonra?

— Sonrası... Bu beni sıkıştırır bir yandan, ben kendimi tutmağa çalışırım bir yandan...

Hepsi de kahkahaları koyvermişlerdi. Yaşlı kadın,

— Allah cezanızı vermesin, dedi. Sonra ne yaptınız?

— Ne yapacağız. İşi karıya söyledik. «Hay bacım, dedik, şu oğlunu çağır oradan da biz gideceğiz.»

Genç kadın gülmekten katılıyordu. Gözlerinden yaş gelmişti. Ağzındaki lokmayı bir türlü yutamıyordu. Utancından arkasını sofraya dönmüş, gülüyor Allah gülüyordu.

— Sonra?

— Sonra kadın oğlunu çağırdı. Bir' şeyler dedi, iş buhurdu galiba.

— Ee?

— Tam biz kalkıp gidelim derken, bir de baktık babası ırmak kıyısına gidiyor.

— Hay Allahtan onma herif! dedi ihtiyar kadın. Sonra ne ettiniz?

— Meğer oğlan orada su yolu açarmış. Acele bir işmiş. Oğlan ayrılınca iş kalmasın diye babası gitnrş.

Hepsi birden gülüyorlardı.

— Amanın hiç böylesi görülmemiş, dedi bi-

— Sonra?

: — Sonrası... Sıkıntıdan kıvranıyoruz. İkimiz de iyice sıkışmışız. Karı da bir ağır karı, o ya-:na bakmıyor bile. Tekrar yanına gittim. Dedim, «bacım böyle böyle... Söyle de kocana, oradan başka yere savuşsun hele.»

— Ee?

— Kadın gitti. Biz arkasından bakalım ne olacak diye, gözlüyoruz. Orospu gitti işi olduğu gibi kocasına anlattı herhalde.

Kadınlar kahkahadan kırılıyorlardı. Hel< genç kadın boğulmamak için kalktı, ağzmdak lokmayı yere tükürdü.

— Ne bildiniz söylediğini? diye sordu birisi — Niye bilmiyelim, dedi anlatan kadın Adam güldü, sonra başından şapkasını çıkanı tuttu şöyle.

Gülmekten yerlere seriliyorlardı.

— Yeter kız, dedi birisi. Ben de şimdi altım; edeceğim ha!

Sofra ortada kalmıştı öylece. Gülmekten ye inek yiyemiyorlardı. Remzi ırmak kıyısında «nı oluyor?» diye doğrulup kadınlara baktı. Bu ka dar gülmelerine şaşmıştı. Kahkahaları ortalığ kapatıyordu.

— Vallaha, dedi ihtiyar kadın. Öyle fazli erkekli yere ot ayıklamaya gitmeyi hiç sevmem Hele o Eskibük... Tarlalar dar olduğundan pel kalabalık

oluyor canım. Bir ayak yoluna gidecel yer bulamıyor insan.

— İyi öyleyse ,dedi Halime kadın. Ot ayıls lamağa hep buraya gelin. Bizim ırmak kıyış tenha.

Soğan ekmeklerini yemeğe başladılar. Hatıı ladıkça tekrar gülüyorlar, birbirlerini dürtüyor lardı. Genç kadının gözleri ağlamış gibi kıpkıı mızı olmuştu. Utanıyordu bir yandan.

Akşama doğru işi bıraktılar. Arkın suyı gene büsbütün azalmıştı. Temizlenmek için n mak kıyısına gitmek gerekiyordu.

Remzi yalnız başına çalıştığı maşalanın ti rine oturdu.

— Önce siz çıkın hele! diye bağırdı. «Irma' kıyısına önce siz gidin de yıkanın» demekti bı Kadınlar iğde ağacının dibindeki bohçalarını alı arka arkaya ırmak boyuna doğru yürüdüler. İ donları kalçalarının yarı yerlerine kadar ıslakt

Bazılarınınki maşalalarda ağnanmışlar gibi çamur olmuştu. Yürüyüşleri yorgundu hepsinin de.

Remzi sigara yakıp dirseğinin üstüne yaslandı. Güneş, vadiyi çepeçevre kuşatan kayalık tepelerin arkasına batmıştı. Serin bir esmerlik yayılmıştı ortalığa. Yukarılardan bendin uğultusu ta buraya geliyordu. Garip bir yankı uyandırıyordu tepelerde bu ses. Çevre arazi bükün tarlalarına bakarak hayli yüksekte kalıyordu. Derin vadinin içi yemyeşildi. Akşamları erken kararırdı buralar.

Kadınlar ırmak kıyısında soyunup urbalarını değiştirdiler. Gençler ırmağın sığ yerlerine giderek yıkanıp temizlendiler. Gür söğüt ağaçlarının karaltısında kalıyorlardı. Remzi'nin bulunduğu yerden görünmezlerdi.

— Kahpeler, dedi Remzi kendi kendine. Şimdi çıplak olmuşlardır herhalde.

Bekârlığında çeltik otu ayıklıyan kadınların urba değiştirmelerini kaç kez gizlice gözetlemiş-ti. Şu Yapılı köyünde bunu yapmıyan delikanlı var mıydı acaba? Ot ayıklama mevsiminin bir bu zevki vardı zaten. Akşam olunca Yapılı köyünün büklerinde delikanlılar gözlerini ağaçların karaltılarına daldırırlar, avını kollayan tilkiler gibi nefes almadan, kımıldamadan beklerlerdi. Çıplak bir kadın kalçası, ya da bütün bir bacak görmek az şey miydi? Böyle bir «av» karşısında —hele av epey yakmdaysa — zavallıların nefesleri durur gibi olurdu. Onun için Yapılı köyünün kadınları ve yetişkin kızları çevreyi iyice kollamadan çeltik tarlalarında çamuiian-mış bedenlerini yıkamak için soyunmazlar, iş şalvarlarını değiştirmeğe kalkmazlardı. Bilirlerdi söğütlerin, ya da gür baldıran otlarının gerisinde bir çift göz belki kendisine bakıyordun

Kadınlar ırmak kıyısından çıkmış geliyorlardı. Remzi ayağa kalktı. İğde ağacına asılı panta-

lonunu alıp, su yolunun kıyısını koğuşturarak ırmağa gitti. Kadınların nerede yıkandıkları ayak izlerinden, ıslak otlardan belil oluyordu. Yüzmeyi pek beceremezdi. Hele böyle akşam zamanı korkardı sudan. Ne olur ne olmaz diye pek derinlere gitmedi. Temizlerini çabukça giyip döndü. Kadınlar yola çıkmağa hazırlanmışlardı. Remzi arkın dışındaki ağaca bağlı eşeği çözüp hazırladı. Semerini vurup heybeyi yükledi.

— Siz gidin, dedi karısına. Ben arkadan gelirim.

Karısı gözünü ağarttı,

— Suyu çoğaltmaya gitmeyecek misin? diye sordu. Arkın suyu iyice azaldı baksana.

— Ne edelim karı? Ben çoğaltıyorum, onlar kesiyorlar. Bu Yarbükü'nün adamiyle başa mı çıkılır?

— Çıkılmaz mı? diye sordu karısı. Ellerini kalçalarına dayamıştı, çeçeron bir bakışı vardı.

— Sen başa çıkamıyacaksan ben gidip bakayım bari!

Kadınlar hep dönüp güldüler.

— iyi iyi, dedi Remzi. Bağırma öyle, gidip, çoğaltayım. Sen götür eşeği...

Yılgın, çaresiz bir duruşu vardı.

— Çoğalt ya! Tarla sabaha kadar iyice dolsun. Yarın gene günlükçü g etireceğiz. Kuru yerde çeltik otu ayıklanır mı?

Remzi dikildi kaldı. Vadinin içi hafiften kararmağa başlamıştı bile. Bu saatlerde Yapılı köyünün bütün büklerinden köye doğru bir yürüyüş başlardı. Kayalıklar arasından, kumluklardan yokuş yukarı giden bük yollarında kadınlı erkekli kümeler; heybeler otlar yüklü eşeklerini önlerine katıp köye dönerlerdi. Kumluk, kıraç bayırlardı buralar. Yolun yarısına doğru bazı büklerin yolları birleşirdi. O zaman kümeler daha da kalabalıklaşırdı. Herkes ahbabını akranını bulur, güle konuşa yürürdü. Böyle konuşarak yürümek adama günün yorgunluğunu unuttururdu belki. Hiç yorgun insanlara benzemezlerdi. Hele gençler b\ı yollarda öyle neşeli yürürlerdi ki, mezarlık tepeyi çıkıp da köyü karşılarında görüverince,

— Ohoo... Gelmişiz, hiç farkında değiliz, demekten kendilerini alamazlardı. Çamurun, çökeğin içinde bütün gün çalışıp yorulduktan sonra, üstüne bir de yokuş yukarı bir saatlik yol yürümek — eğer konuşup gülüşerek olursa— onlara hiç koymazdı. Hamurlan öyle yuğrulmuştu. Bük yollarını Allanın her günü sabah iner akşam çıkarlardı.

Remzi kısığı geçti. Herkes gitmiş miydi acaba? Bazıları aşağılardan gelip geverimizi tıkamasınlar diye beklerler, yola kasten geç çıkarlardı. Epey koyulaşmış karanlıkta Haydar'ın tarlasına baktı. Satı kadınla kızı gitmişlerdi. Başlarında erkekleri olmadığından karanlığa kalmazlardı, zati. Arka girip el yordamı ile geveri kapattı. İğde ağaçlarının karaltılarına pısa pısa Kara Mahmut'un tarlasına vardı. O da ortalarda görünmüyordu. İyice

emin olabilmek için durup biraz bekledi, etrafı dinledi. Ne tarlada, ne arkın kıyılarında hiç bir kımıltı yoktu. Öksürdü mahsustan, karşılık gelmedi.

Tabakasını çıkarıp bir sigara yaktı. Hınzır bir yere gizlenmiş, gözetliyor olabilirdi. Sataşır dururdu şimdi kendisine.

— Mahmuut! diye karanlığa bağırdı. Ula Mahmuut!.. Kara Mahmuut!...

Gitmişti herhalde. Arka girdi. Geveri iyice kapattı. Elleriyle çamur avuçlayıp taşların arasını çamurladı bir de.

— Seni namussuz seni, dedi arktan çıkarken. Durup çevreye bakındı. «Yarın ondan erken gelip azıcık açmalı, diye düşündü. Değilse aşağıya hiç su akıtmaz sonra. Arkı hepten çevirir namussuz.»

Yukarıya doğru yürüdü. Şeyh Ahmet'in ge-verini de biraz kapattı. Tarlaya hiç su akmaz olmuştu. «Yok, dedi kendi kendine. Bu kadar da olmaz. Kendisi yok diye akşama kadar az su aktı zati. Şimdi de hepten kapatmak yakışık almaz.» Remzi'nin içi götürmedi bunu. Tekrar arka,girip el yordamı ile taşları oynattı. Biraz su akmağa başladı. Arkın dışına çıkınca,

— Şakiir! diye bağırdı. Şakiiir!...

Hava iyice kararmıştı. Vadinin içinde göz gözü görmüyordu. Durgun, yıldızlı bir gece başlamıştı. Yakındaki dik tepelerin karaltıları göğe; vuruyordu. Karanlıkta daha da yüksek görünüyordu bu tepeler. Irmağın bentde yaptığı çağıltı her yeri dolduruyordu. Bir azalıyor, bir çoğalıyordu ses.

— Şakiir!... diye bağırdı tekrar. Ula'niye ses vermiyorsun? Hadi köye gidelim!

Şakirin sigara ateşini görüyordu. Ses vermiyordu hınzır. Az konuşan bir adamdı. Kelimeleri borçla kullanırdı sanki.

— Gidelim... diye yanıtladı sonradan. Durgun bir sesi vardı. Herkesle küs gibi dururdu.

— Sen yola çıka ko hele. Ben çabukça şu geverlere bir bakayım. Ağzına kadar açıyor pe zevenkler. Bizim tarlaya zırnık su gitmiyor.

Şakir cevap vermedi .Ne düşündüğü belli olmazdı. Karanlıkta bir adamdı.

Remzi elinde taşıdığı ayakkabılarını giydi. Arkın kıyısı boyunca yukarıya çabuk çabuk yürüdü. Bir iki tarlanın daha suyunu kesip Şa-kir'in yanına döndü.

Zaman epey ilerlemişti. Kayalık yokuşu arka arkaya tırmanmaya başladılar. Biraz sonra çeltik tarlaları arkada, aşağıda kaldı. Vadinin yeşilliği gecenin içinde kapkara görünüyordu. Karşı tepelerde öten bir gece kuşunun boğuk sesi ır~ mağın çağıltısına karışıyor, ürperici bir hal alıyordu. İnsan buralarda yalnız olsa baya bir çekineceği gelirdi. Doğa öyle yabandı.

Remzi ikide bir dönüp vadinin içine bakıyordu. Birden gözüne bir ışık çarptı.

— Şakir bak hele, dedi. Şu ışık ne ola orada?

Durup baktılar.

— Bilmem, dedi Şakir.

— Kara Mahmut'un tarlası değil mi ora?

— He... Onun tarlası.

Karanlıkta göz kararlaması öyle tahmin etmişlerdi.

— Ula Mahmuuut!... diye bağırdı Remzi. Mahmuut!

İnceli kalınlı sesi geceye yayıldı, karşı tepelerde yankılandı.

— Eeeyy!... diye cevap verdi kalın bir ses. Ne var, ne?...

— Köye gitmiyor musun köye?

— Yok! Burada yatacağım. Sonra ekledi;

— Ula Remzi! dedi. Bir de güldü arkasından. Bu çamurları yarın senin bilmem nerene suvayacağım, hödük seni!

Remzi oyuna geldiğini anladı. «Eyvah» dedi içinden. Şimdi aşağı hiç su akıtmazdı «pezevenk.» Geri de gidilmezdi şimdi buradan. Hem gitse ne yapacaktı?

— Ula Mahmut, gözünü seveyim etme! dedi. Biraz bize de akıt...

Kara Mahmut'un pis pis güldüğü duyuldu aşağıdan.

Sesleri vadiyi dolduruyordu. Gecenin karanlığında her şey —sesler bile— daha bir büyük, daha bir etkiliydi. Tepeler daha yüksek, dereler daha derin gibi gelirdi insana. Sesler çoğalır, ta uzaklara gidebilirdi.

Remzi'yle Şakir tepenin üstünde durup bir zaman vadinin içine baktılar. Pirinç tarlaları aşağıda belli belirsiz görünüyordu.

— Hadi yürü, dedi Remzi. Geç kaldık, îçi karışmıştı bir tuhaf. Şu Kara Mahmut'un geve-40

rini çamurlamasa iyiydi. «Tüh» dedi kendi ken dine.

Adımlarını açtılar. Her gün geçtikleri eğr büğrü, taşlık yollarda yokuş yukarı hızlı hızl yürümeğe başladılar. Her bir yeri ezberindeyd bu yolların. Çocukluklarından beri yaz altı ay kimbilir kaç kere gidip gelmişlerdi?

Sessizliği Remzi bozdu. İçinde rahatsız bi: yer gezinip duruyor, kendisini rahat bırakmı yordu bir türlü.

— Konuşsana Şakir, dedi.

Epey yürüdüler. Remzi gene kendi kendi siyle uğraşıp duruyordu. Hiç olmazsa çamurla masaydım» diyordu.

— Ne konuşayım? dedi Şakir. Adamın gü leşi gelirdi. Madem «ne konuşayım» diyecekti hemen deseydi ya bu adam! Neden bu kada: düşünüyordu da ondan sonra söylüyordu?

Böyleydi Şakir. Ağzından lâf kerpetenle ah nırdı. Arkada Remzi, hiç gülesi olmadığı haldi kendi kendine güldü. Sonra sesini yatkınlaştıra rak,

— Duydun mu? diye sordu. Katil Hayda geliyormuş.

Şakir gene uzun süre cevap vermedi. Nı diyeceğini düşünüyordu herhalde. Remzi bekle di, bekledi. Sabırsızlanıyordu.

— Gelsin bakalım, dedi sonunda. Remzi bel li etmemeğe çalışarak gene güldü. Amma zordı bu adamla konuşmak. Bir şey sorsan on dakik! sonra cevap veriyordu. Karısiyle de böyle m konuşurdu acaba? Zavallı kadın hele bazı za manlar kimbilir nasıl sıkılırdı?

îlerde sesler duydular. Kendilerinden ona yola çıkanlara yetişmek üzere adımlarını açtı lar. îki yanda kayalıklar vardı. Bazı kayalar ka ranlıkta yolların kıyısına dikilmiş bekleyen in sanları andırıyordu. Köye kadar hep böyle gi derdi bu yol, hep yokuş yukarı çıkardı. Köy ti

tepenin başında, düzlüklerin başladığı yerdeydi.

îlerdekiler aralarında konuşup gülüşüyorlardı. Remzi yürüyüşünü kendiliğinden hızlandırdı. Böyle somurtup durmak pek hoşuna gitmezdi, îyice yaklaştılar.

— Selâmün aleyküm! diye seslendi Remzi.

— Aleyküm selâm! dediler.

— Ula Remzi, eşeğin nerede senin? diye sordu birisi.

Aliosman ağanın sesiydi.

— Neye sordun? dedi Remzi. Kan götürdü, ilerds.

— Gördünüz mü? diye sordu Aliosman ağa. Aha Remzi de onlardan bak?

Yanında yürüyenler hep gülüştüler. Aliosman ağa ortalarında eşeğine kaykılmış, keyifli keyifli bir şeyler anlatıyor, öbürleri de gülüşerek yürüyorlardı. Yanlarında kadın yoktu. Daha önceden gitmişti onlar.

Remzi bir şey anlayamadı.

— Neymiş o, kime benziyorum? diye sordu.

— Şehirlilere, dedi Aliosman ağa. Sen şehirlilerin huyunu bilir misin?

— Yook, ne huyu?

— Dinle öyleyse. Şehirlilerin bir âdeti vardır. Karı ile koca önceden konuşur anlaşırlar. Eğer ikisi de razı gelirlerse evlenirler, anladın mı?

— Neymiş razı oldukları şey?

— Gündüz erkek karının emrinde olacak, gece de karı erkeğin. Tamam mı yavrum Remzi? Gündüz icarı emredecek, ne derse erkek ona uyacak. Meselâ olur ya, canı istedi, «eğil da sırtına bineyim» dese, erkek eğilecek, karı binecek. Gece olunca da bu sefer erkek, «eğil bakalım, diyecek, ben de senin sırtına bineceğim.» O zaman da kadın eğilecek, erkek binecek. Anladın mı?

Yanlarında yürüyenler gülüşüp duruyorlardı. Aliosman ağanın epey yaşlı olması, evde yetişkin bir kızı da bulunması, anlattıklarını daha da dinlenilir hale getiriyordu.

— Ula iyiymiş bu âdet Aliosman emmi, dedi Remzi.

— Hoşuna mı gitti?

— Gitti ya, niye gitmesin?

— Gider yeğenim, gider... Sen zati öyle yapıyorsun bak. Eşeğe karın binmiş, sen yürüyorsun. Gençler katıla katıla gülüyorlardı.

— Ama... dedi Aliosman ağa. Aha köye az kaldık. Eve varınca da sen binersin...

Yanında yürüyen gençler kahkahaları koy-vermişlerdi.

— Ne fayda?., dedi birisi. Bu soğuk bir şakaydı. Gülmeler birer ikişer kesildi.

Remzi'nin peş peşe dört tane kızı olmuştu. Bir tane bile erkek çocuğu yolıtu. Karısının ve kendisinin en büyük dertleriydi. Yıllardır bunun üzüntüsü içindeydiler. Adaklar adamışlar, tekkelere gitmişler, gene de sekiz on senedir evli oldukları halde, bir tane bile erkek çocukları olmamıştı.

Remzi bozuldu bu sözle. Bir cevap veremedi. Kısa bir sessizlik geçti. Herkes anlamıştı bu «ne fayda?.» sözünün nereye gittiğini. Aliosman ağa sesine daha da şakacı bir hal vererek sessizliği bozdu.

— Remzi, dedi. Aslanım... Madem geceleri sen biniyorsun, biraz sıkı dur ki, iş olsun, değil mî ya?..

Gençler kıkırdadılar.

— Valla diyorum bak, kızma ha! Bunun yolu yordamı vardır oğul. Güreşte kim üstünse onun dediği olur. Erkek mi hırslı, onun gücü öbürünü yener. Karı mı daha hırslı, o zaman da...

Remzi kızmıştı-.

— Eee... dedi. Sen başka söz bilmez misin Aliosman emmi?

— Kızma oğul. Bir lâf alırsın belki diye söyledim hani. Değilse, bana ne?

Gençler kıs kıs gülüyor, birbirlerini dürtükleyip duruyorlardı.

— Valla... dedi, Aliosman ağa, eşeğin üstünde doğrularak. Bizim bir yüzbaşı vardı. Arap-tı .ızbandut gibi bir adam. Efendime söyliye-yim... Sekiz tane oğlu vardı bu adamın.

— Aboov! dedi öbürleri.

— He ya, tam sekiz tane. Bakarsın bunları dizerdi manga gibi, küçükten büyüğe doğru. Talim ettirirdi valla. Yat! Kalk! Görseniz canım. Bir gün sokulduk yanına, dedik, «yüzbaşım, nedir bu böyle?» Ee... dedi oğlum, bunun yolu var. Yatakta karıyı yeneceksin. Ama bu nasıl yani? Karıyı alta düşürmek demek değil bu! Yani güreşte hırsın karıdan daha üstün olacak, yaa! Değilse döl anasına düşer.

Şakacı birisi,

— Ama Aliosman emmi, dedi, senin de kızın var ya?..

— Tamam canım, diye cevap verdi Aliosman ağa. Pehlivan her zaman yener mi! O gün bizim karı hırslıymış demek.

Gençler boyuna gülüşüyorlardı. Remzi hiç hoşlanmamıştı bu konudan. Kasten geriye kaldı, suratını astı.

— Hep deyyus bu bükün adamı, dedi kendi kendine. Orospu doğurduğu hepsi de...

Mezarlık tepeyi çıkmışlardı. Köy karşıdaydı hemen. Karanlıkta evlerin karaltıları farkediliyordu.

II

Gecenin bir saatinde kapı vuruluyordu. Hay dar'ın karısı sıçradı. Bu günlerde yüreği tetik teydi zati. Kocasından son aldıkları mekupte «gününün bittiği, bu günlerde geleceği» yazılıy di. Ama, «siz böyle söylemeyin, yirmi gün, bi: ay sonra gelecek deyin» diye tenbih ediyordı kocası,

Satı kadın aceleyle doğruldu.

— Gülsüm, Gülsüm! diye bağırdı.

Kızı kımıldandı ama uyanamadı. Anası om sarsarak uyandırdı.

— Kalk hele, dedi. Kapı vuruluyor, kalk! îkisi birden çabukça merdivenleri indileı Korku ile karışık bir heyecan içinde nefeslerin tutmağa çalışıyorlardı.

— Kim o? dedi. Satı kadın usulca.

— Benim, bacı. Haydar'ın evi burası mı?

— He burası, ne olacak?

îlcisi de yavaş konuşuyordu. Tanımadıkla] bir erkek sesiydi.

— Aç hele, dedi adam. Beni Haydar yollad Kendisi kasabada bekliyor.

Satı kadınla kızı karanlıkta birbirlerine b£ kıştılar.

— Sen kimsin? diye sordu kadın.

— Ben Söğütlü köyündenim. Kasabaya gi mistim de... Haydar ağa size haber yolladı.

Kadın usulca kapıyı araladı. Karanlıkta yi bancının yüzü pek farkedilmiyordu.

— Ne dedi? diye sordu.

— Senin bir kardasın varmış.

— He, var.

•— Sabah erkenden yola çıkacak, kasabaya iki hayvan götürecek. Köylüye sezdirmiyeceksi-niz. Öyle tenbih etti. «Kayınım tedbirli gelsin» dedi

— Senin adın ne? diye sordu adama.

— Mehmet. Söğütlü'den Cücenin Mehmet derler. Haydar ağayı eskiden tanırım. Kendisi biraz çekiniyor, anladınız mı? «Köylünün haberi olmasın, düşmanlarım önüme çıkar» diyor.

— Anladım, anladım, dedi Satı kadın. Allah razı olsun kardaşım. Sen de kimseye söyleme, e mi?

— Söyler miyim yahu? dedi adam. Çocuk muyum? Hadi Allahaısmarladık. Benim işim bitti gayri.

Arkasından baktılar. Her yer zifiri karanlıktı.

— Sen yukarı git, dedi kadın. Oğlan uyanırsa korkar. Ben Hüsnü'ye haber vereyim.

Karanlıkta ayakkabısını aradı. Kapıyı usulca çekerek çıktı. Ses seda yoktu köyde. Evlerin karaltılarını kollayarak yürüyordu. Korku vardı içinde. Sonra nedense birden rahatlayıverdi. Demek kocası geliyordu şimdi? Sekiz yıl olmuştu, sekiz yıl... Yapılı köyünde erkeksiz sekiz yıl yaşamak ne demekti? Neler çekmemişti neler... Kocasının düşmanları kendisine neler etmemişlerdi? Hele ilk yıl iki çocuğu ile kendi evinde yatırmaımşlardı. Kocası cezaevine girdikten sonra her günü zehir olmuştu.

Sokakları döndü. Hüsnügil evin hayadında yatıyor olmalıydılar. Ahırın önündeki dar merdiveni tıkırtı yapmamağa çalınarak çıktı. Karanlığın içinde yere serili yataklara baktı,

— Kim o? dedi bir ses, Satı kadın döndü.

—Hüsnü, kalk hele kardaşım, dedi.

— Hayrola? diye doğruldu Hüsnü.

— Yavaş ol, bir duyan olmasın. Enişteı kasabaya gelmiş. Haber yollamış bize. «Hüsnı iki hayvan alsın gelsin» demiş.

Kadın eğilmiş fısıldıyordu.

— Ee? diye sordu Hüsnü.

— Yavaş konuş. «Köye duyurmasınlar» de mis. Sabah erkenden git ki, bir duyan olmasır Yolumu keserler, diye korkuyormuş.

Hüsnü iyice uyanmış, aklı başına gelmişt

— He ya... dedi. Keserler belki. Gözlerini uyuşturarak düşündü.

— Kimsenin haberi olmadı ya? diye sordı; — Yok, dedi kadın. Gülsüm'le benden baş ka bilen yok.

Hüsnü yanıbaşmda yatan çocuklarına bakt: Yere serili yataklarda hiç bir kımıltı yoktu.

— Havva! diye fısıldadı birden. Havva! Karısı da uyuyordu. Ablasına döndü;

— Haberi kiminle yollamış? diye sordu.

— Söğütlü köyünden Cücenin oğluymuç «Adım Mehmet» dedi. Ben tanımam.

— He, dedi Hüsnü. Ben tanırım. Horozla: öttü mü?

— Yok. O kadar zaman olmadı daha.

— İyi. Sen git eşeğe saman, arpa ver. IU horozlar ötünce yola çıkayım.

— Allah razı olsun kardaşım, diye fısılda di kadın. Allah yardımcın olsun. «Tedarikli gel sin» demiş. Tabancanı neyi al bari.

Hüsnü doğrulup yataktan kalktı, îç çama şırlariyle yatmıştı. Arkasını dönerek iç donu nün önünü düzelti. Atını yemlemek için merdi venleri indi.

Satı kadın karanlık sokaklardan geçerker kendini sıkıyordu. Heyecanla sevinç arası bil duygu doldurmuştu yüreğini. Demek kocası ge

liyordu gayri? «Allah!., diye mırıldandı. Allah!.. Sen bilirsin.»

Sağ salim bir geliverseydi, evden dışarı çıkmasına bile razı değildi. Gene her işe kendisi koşardı. Evinde erkeği olduktan sonra... Evin direğiydi bir erkek. Onun-yerini dünyada hiçbir şey dolduramazdı. Gölgesi yeterdi bir eve.

Geçmiş günlerin biriktirdiği aciyle ağlamağa başladı. Elinde olmadan gözlerinden yaşlar akıyordu.

Evin kapısını usulca açtı.

— Sen misin ana? diye fısıldadı kızı. Anasını kapıda bekliyordu.

— Gidecek mi?

— Gidecek. Eşeği yemliyelim. «îlk horozlar öterken yola çıkayım» dedi.

Karanlıkta el yordamı ile ahıra girdiler. Eşek yem verileceğini sezmişti. Hıçkırmağa, tepinmeğe başladı.

— Sus, kör olası! diye azarladı kadın. Herkese duyuracaksın şimdi.

Kapının yanındaki çivide asılı feneri yaktılar. Ahırın kararmış, örümcek ağları kaplamış duvarları azıcık aydınlandı. Eşeğin kocaman gözleri sabırsızca parlıyordu. Önündeki yemliğe saman arpa doldurdular. Hayvan kütürdetmeğe başladı. Semerini yükleyerek yola hazırladılar.

Gülsüm feneri tutarken hep anasının yüzüne bakıyordu. Telâşlı bir gayret içindeydi anası. Seviniyor mu üzülüyor mu, belli değildi. Yüzünde kırkına yaklaşmış köylü kadınların sadeliği vardı. Satı kadın, kızının dikkatle kendisine baktığını sezmişti. Durdu durdu, sonra kendisini tutamadı, onu birden kucaklayıp hıçkırmağa başladı. Kimbilir neler söylemek istiyordu ağlarken. Göz yaşlariyle onun boynunu ıslatıyor, sıktırıyor hıçkırıyordu. Kız da ağlamağa başlamıştı. Birlikte uzun uzun ağladılar. Eşek yemini kütürdeterek yiyor, ikide bir kafasını çevirip onlara bakıyordu.

— Kızım... dedi Satı kadın. Kara talihli kızım. Babasız büyüyen kızım. Baban gelince seni büyümüş bulacak...

Kızın ince sesi büsbütün yükseldi, hıçkırmağa, sızıldamağa başladı. Omuzları sarsıla sar-sıla ağlıyordu. Biraz sevinç karışık değişik bir aciyle ağlıyorlardı ikisi de. Birbirlerinden zorla ayrılabildiler.

— Çok şükür, diye mırıldandı kadın, bugünleri de gördüm, çok şükür, inşallah sağ salim çıkar gelir.

Kız, feneri aldı. Arka arkaya merdivenleri çıktılar. Birbirlerine bakıyorlar, kızarmış gözlerini kurulamağa çalışıyorlardı. Kadın birden gülmeğe başladı.

— Niye, ağlıyoruz biz? diye sordu. Ağlanacak zamanda mıyız? Gören olsa ne der?

Kız da yaşlı gözleriyle güldü.

— Sevinçten besbelli, dedi. Kendisini tutamıyordu. Yattıkları odaya geldiler. Anası feneri uyuyan oğlunun yüzüne tutup baktı. Çocuk uzamış saçlariyle her şeyden habersizdi. Yorgam tepmişti bir yana. Yüzü kız yüzü gibi düzgündü. Ablası üstünü örttü.

— Yavrucak, diye mırıldandı anası. Babası gittiğinde iki yaşındaydı.

Tuhaf bir bitkinlik içinde yatağın kıyısına oturdu. Ayakta dikilen kıziyle göz göze bakıştılar. Gülsüm'ün göğüsleri iyice kabarmışlardı. Sekiz yıl önce bir çocuktu oysa. O günden beri serpilmiş, büyümüştü. Bir kadın gibiydi arkadan bakınca. Kaç yerden dünür bile gelmişlerdi, ama anası,

— Olmaz, demişti. Babası gelmeden dünyada vermem. Gelsin de kızını kendisi gelin etsin.

Kara kaşlı, kara gözlü güzel bir kız olmuştu Gülsüm.

Anasına uzun uzun baktı.

— Ah, dedi. Bir şey olmadan geliverseydî bir...

Anası dalmıştı. Yüzü karışık, endişeliydi.

— inşallah, diye mırıldandı. Allah düşmanlarımızın aklını çelsin. Herifime dünyada gün göstermedi zalımlar.

Hiç yatasılafı yoktu.

— Ana, diye hatırlattı kız. Biraz azık hazır-lıyalım bari.

— He, dedi anası, hazırlıyalım. Hadi sen ocağa ateş yak. Biraz un helvası yapalım. Biraz ekmek yağlayalım. Dayınla yolda yerler.

Kız aşağı indi. Samanlığın yanında yığılı odunlardan bir kucak alıp getirdi. Duvarın içindeki yer ocağına ateş yaktı. Anası hâlâ oturuyordu. Kımıldanamıyordu nedense. Öyle ağır-laşıp kalmıştı.

Ateş harlanınca kendine geldi. Davranıp kalktı. Geç vakte kadar uğraştılar. Hazırladıkları yol azığını bir çıkına sarıp heybeye koydular.

— Hadi gayri sen yat, dedi anası.

— Sen?

— Ben yatmıyayım. Dayın gelince haberim olsun.

— Öyleyse ben de yatmam ana. Uykum yok zati.

Satı kadın kızına bakıp gülümsedi.

—Dayanamazsın kızım. Senin yaşında çok uyku uyunur, yat hadi.

Kızını zorla yatırdı. Kendisi de feneri söndürüp küçük pencerenin önüne oturdu. Karanlıklara baktı. Köyün evleri, göğün yıldızları, her şey sağır gibiydiler.

Sekiz yıl olmuştu demek? Haydar'ın o gün eve gelişini .tabancasını merdivene yukarı fırlatışını hatırladı. Sapsarı yüzünün ortasında hiç kımıldamadan bakan gözleri o gün ne korkunçtu Allahım?

— Vurdum karı, demişti. Vurdum... Bir tas su ver hele...

Merdivenin ortasına oturuvermişti. Yukan çıkmağa gücü kalmamıştı belki. Satı kadın tıpkı o günkü gibi titredi tekrar. Sırtından soğuk bir ter boşandı. Kocasının o halini ne zaman anım-sasa böyle olurdu. Derin bir bitkinlik gelirdi içine .Ayakta ise dizleri titremeğe başlar, yere yıkılıverecek gibi olurdu.

Kocası başını ellerinin arasına almış, nasıl uzun uzun solumuştu öyle? Çiçek bozuğu yüzünden nasıl bir ter yürümüştü. Dışarda kıyametler kopuyordu. Bağırıp çağıranlar, ağlayanlar... Köy birbirine girmişti. Sonra Haydar'ı alıp götürmüşlerdi. Gidiş o gidiş. Kocaman sekiz yıl geçmişti aradan.

Satı kadın başını pencerenin pervazına dayadı. Neler çekmişti o günden beri? Kendisini ve çocuklarını dışarı çıkamaz etmişlerdi. Bütün hınçlarını bir «eksik etek» ten çıkarmışlardı zalımlar. İki yıl Eskibük'deki çeltik tarlasına ayak atamamış, başkalarına ortak ektirmişt.i Kardeşi Hüsnü olmasaydı iki çocuğu ile açlıktan ölürdü bu köyde.

— Muhanetler! diye söylendi. Allahtan bu-lasıcalar. Kan kusturdular...

İçinden sıcak, acı bir şeyler geçiyordu. Şimdi de bakalım neler olacaktı. Kocasına gene tebelleş olurlarsa, üçlerini almağa kalkarlarsa, iş nereye varırdı bakalım?

Satı kadın yılmıştı kavgadan, döğüşten. Bütün işi gene kendisi görmeğe hazırdı. Haydar evde otursun, kavga gürültü çıkarmasın da her şeye razıydı. Çeltiğe gene kendisi eker, suyuna bakar, otunu ayıklardı. Yıllardır yapıyordu bunu zati. Kocası başında olsun da, gene de yapardı.

Başını çevirip karanlık odaya baktı. Kızıyle oğlu mışıl mışıl uyuyorlardı. «Yarın temizlik yapmalı» diye düşürdü. Evin eşyası hep eskiydi Yataklar, yorganlar kullanılmayacak gibi olmuşlardı. Erkeksiz evde neyin tadı vardı ki? Kocası gitti gideli yeni hiç bir şey alamamıştı. Bağdan, çeltik tarlalarından geleni sattırıyor, boğazlarına zor yetiştiriyordu. Fakir bir eve gelecekti kocası. Eskiden bu ev böyle miydi?

Pencerenin önünde yüreği sızlayarak oturuyordu.

— Bir geliverseydi Allahım, diye mırıldandı. Dosta düşmana karşı... Şu evimin düzeni bundan sonra bari bir düzeleydi.

Gene ağlamağa başladı. Kimselere benzemiyordu hali. Kocası ölmemişti ama, gene de sekiz yıldır dul kadındı. Çocukları babasız büyümüşlerdi.

— Benim ne günahım vardı Allahım? diye inledi. Ben ne yaptım? Kaç gecelerim böy_le ağlayarak geçti. Sen bilirsin gayri, yeter ettiğin...

Köyün ilk horozları ötmeğe başlamıştı, inceli kalmlı sesler birden ortalığı doldurmuştu. Satı kadın başını pencereden uzatarak baktı. Ilık bir gece vardı köyün üstünde. Sonra horozların sesi hep birden kesildi. İnsanı etkileyen bir sessizlik başladı. Nefes alınsa duyulacaktı.

Satı kadın başını biraz daha eğerek Hüs-nügilin eve yan baktı. Ortalığı dinledi. Biraz sonra karanlığın içinde bir hayvanın nal seslerini duydu .Kalkıp usulca feneri yaktı. Azık heybesini dallayıp aşağı indirdi. Hüsnü kapıyı vurmasın diye önceden açıp araladı. Saklı bir iş yapıyormuş gibi çekingendi. Bir titreme vardı içinde, engel olamıyordu.

Eşeği ahırdan çıkardı. Hüsnü de gelmişti.

— Tamam mı? diye sordu fısıldıyarak.

— Tamam, dedi kadın. Heybe düşmesin, içinde azık var.

— Yarın gece geliriz anladın mı? Kapıyı dövdürüp durma. Beni soran olursa «Söğütlü'ye gitti» dersiniz. Karıya da öyle tenbih ettim.

— Olur olur, dedi Satı kadın. Tabancanı aldın mı?

— Aldım.

— Hadi uğurlar olsun kardaşım. Allah işinizi rast getirsin Allah...

Hüsnü hayvanları sürerek karanlıklara daldı. Satı kadın kapının önüne çıkmış arkasından bakıyordu. Görünmez olunca dönüp içeri girdi Dualar mırıldanıyordu boyuna. Üzüntüsü yüzüne vurmuş gibiydi. Öyle acıydı yüzü. Duvarla lara tutuna tutuna merdivenleri çıktı. Üstün< bir bitkinlik gelmişti. Soyunmadan oğlunun ya mna uzandı .Ev ağır ağır dönüyordu sanki. Boy le

işlere dayanamıyordu. Kocası kasabadan saj salim gelmezse ne yapardı, nerelere giderdi? Ha ber köyde duyuluverir miydi acaba? Duyulursı düşmanları ne yaparlardı? Ya önüne çıkarlarsa?..

— Aman Allah saklasın, diye söylendi. Ka fasının içinde değirmen gürültüsüne benzeye:

bitmez bir uğultu vardı. Gözlerini kapamışt ama boyuna kımıldanıp duran bir şeyler görü yordu" Dönüp dolaşıp duran ne idüğü belirsi: anlaşılmaz bir şeyler...

Satı kadın ertesi gün erkenden uyandı. N zaman yatarsa yatsın bu onun uyanma zamî nıydı. Gün doğmamıştı daha. Sokaklarda tavul lar dolaşıyordu. Köylü işe gitme hazırlığı içıı deydi. Kimisi heybe yüklü eşeklerini, önüne ki tıp yola düşmüştü bile.

— Gülsüm! diye bağırdı kızına. Gülsün Kalk kızım...

Kız doğruldu. Hiç uyumuyormuş gibi di katli dikkatli anasına baktı. Bir taraftan alış elleriyle başının yazmasını düzelti. Her Allah günü böyle

uyanırdı Gülsüm. Uykusunu alamamış olurdu ama hiç belli etmezdi. Ne yapsın, büke çalışmağa erken gidilirdi.

— Ana ne oldu, dayım gitti mi? diye sordu.

— Gitti yavrum. Bugün evde temizlik yapalım, hazırlanalım.

Kız heyecanlanmıştı.

— Babam ne zaman gelecek? diye sordu.

— Sus! diye elini onun ağzına kapattı anası, îkisi birden yatakta uyuyan oğlana baktılar. Her şeyden habersizdi o. Bacağının birisini yorganın üstüne atmıştı.

— Haberi olmasın yavrum ,diye tenbih etti. Bir yerde ağzından kaçırıverir. Köylü duyar sonra. Aman ha!..

Gülsüm bozularak «yavaş olmağa» çalıştı.

— Öyleyse büke gitmiyeceğiz, dedi.

— He. Gitmiyelim bugün.

Gülsüm'ün yüzüne belirsiz bir sevinç yayılmıştı. Ortada serili yatakları toplamağa başladı. Birdenbire canlanmıştı. Eğilip doğrulmasında, ellerini çalıştırmasında köylü kızlara mahsus bir yatkınlık vardı. Anası ortada dikilmiş kalmıştı. İşe nereden başlayacağını bilemiyordu bir türlü.

— Ben Remzi'lere gideyim de... dedi. «Bugün büke gitmiyoruz, bizim çeltiğin suyuna da bakıverin» diye tenbih edeyim.

— Aman ana, dedi Gülsüm. Sonra niye gelmediler diye şüphelenirler. Bugün de susuz ka-lıversin ne yapalım?

Anası düşündü,

— Kalmasın, dedi. Kız hasta oldu deyiveririm.

— Öyleyse dur, ben gideyim. «Anam hasta bugün gelemiyeceğiz» derim.

— Git, dedi anası.

Gülsüm merdivenleri indi. Babasının geleceğini duyunca iyice canlanmıştı. Sokakları hızlı hızlı yürüdü. Remzi'lerin ev yakındı zati. Bir mahalleli sayılırlardı.

— Halime abla... diye girdi içeri. Anam hasta, bugün büke gelemiyeceğiz. Bizim çeltiğin suyuna da bakıverin ne olur?

— Olur bacım, dedi Halime kadın. Bakarız. Neyi var ananın?

— Bilmem Halime abla. Hastayım diye yüzünü ekşitip durur.

Halime kadın büke gidecek azık heybesini hazırlıyordu.

— Olur olur, dedi. Ben söylerim Remzi'ye. Çeltiğinizi susuz komayız. Anana Allah iyilik versin.

— Sağol... dedi Gülsüm. Gitmek üzere döndü. Remzi'yi gördü arkasında.

— Ne o Gülsüm? diye sordu Remzi. Hayrola?

Genç kız yazması ile yüzünü örtmeğe çalıştı. Yanıtlamayı içerden karısı yaptı,

— Satı ablagil bugün büke gelemiyecekler-miş. Çeltiklerinin suyuna bakıver e mi? dedi.

— Olur bacı, diye döndü Remzi. Meraklanmayın, bakarız. Niye gelmiyorsunuz?

— Anam hasta Remzi ağabi.

— Ya? dedi Rem/i. Öyleyse eşeğiniz evde otsuz kalmasın. Getir de biz büke götürelim.

Gülsüm şaşırdı. Cevap bulamayıverdi,

— Şey... diye kekeledi. Dayım Eskibük'ö götürdü.

Ama kötü bir cevap olmuştu. Sokakta yürürken kendi kendine kızdı. «Tüh diye söylendi. Ya şimdi şüphelenirlerse?»

Neşesi kaybolmuştu.

— Naha ana... diye girdi içeri. Çeltik bugün susuz kalıverse ne olurdu sanki?

— Niye? diye baktı anası.

'. — Niye olacak... Eşeği istediler. Söyliyecek bir şey bulamayıverdim birden.

— Ee?..

— Kekeledim kaldım. Anasının yüzü değişmişti.

— Dayım Söğütlü'ye götürdü deyiverseydin.

— Eskibük'e götürdü dedim.

•— Eskibük'e mi? Ya Eskibük'e gidenlere sorarlarsa?

Birbirlerine bakıp kaldılar. Bundan şüphelenilir iş anlaşılır mıydı acaba? Kocaağanın oğullarının kulağına giderse, onlar da sorup soruştururlarsa... Eşeğin Eskibük'e gitmediği anlaşılınca iyice şüphe ederlerse?..

Kadının aklından bin bir olgu geçiyordu' Bir bitkinlik gelmişti içine. Yüzü sararmış gibiydi.

— Hay Gülsüm, dedi. Sana ben gideyim dedim.

— Ben ne bileyim eşek isteyeceklerini ana? Dilim kopaydı kekeleyeceğime.

Oğlan uyanmıştı. Uykudan yeni kalkmış çocukların aptallığı içindeydi. Sıkıntıyle başını kaşıdı.

— Ana bugün ben de büke gideceğim, dedi. •— Niye oğlum?

— İşte, gideceğim.

— Sus. Bugün büke müke gitmiyoruz.

— Yaa, beni kandırıyorsun.

— Aman sus hele Mehmet! Bir de sen uğraştırma bizi.

— Yaa-aa..

Anası ile Gülsüm sızlanarak merdivenleri inen Mehmet'in arkasından baktılar. Kafalarındaki sorunu düşünüyorlardı. Gözleri büyümüştü, aptallaşmıştı ikisi de.

— Hadi, dedi kadın. Durma zamanı değil, başlıyalım işe. İnşallah bir şeycik olmaz. Alla-hım sen bilirsin gayri Allah...

«Allah» derken yüzündeki çizgiler derinle-şiyordu. .

O günün akşamı Haydar'la Hüsnü kasabadan yola çıkmışlardı. Kimseye görünmemek için köye gece gideceklerdi. Haydar ikide bir yolun ilerisine, gerisine bakıyordu. Eski Haydar değildi. Bir ürkeklik gelmişti üstüne. Gözlerinde yılgın bir ışık vardı. Uzun hapislik yılları işini bitirmişti

adamın. Her şeye razı olabilirdi. Üstündeki yeni giysileri, fötr şapkası, yüzündeki ürkekliğe yakışmıyordu. Böyle düzgün elbiselerin içinde bu kadar korkak olunur muydu? Çiçek bozuğu yüzündeki donukluk hiç silinmiyor-du. Ufak bir ses duysa, bir kuş uçsa hemen dönüp o tarafa bakıyordu. Hüsnü şaşmış kalmıştı enişştesine.

— Sen korkma Haydar enişte, dedi. Vallah kimsenin haberi yok yahu.

— Olmasa da, diye cevap verdi Haydar. Te tikte olmak gerek. Karşıdan bir gelen olur belki

•—Kim gelecek? Bu zamanda yola mı çıkı lir? Sen rahat ol, bir sigara yak hele.

Haydar kaynının uzattığı pakete baktı. Ha fifçe gülümsedi. Ağzının içinde sol üstdeki al tın dişi san sarı parladı. Hüsnü eniştesinin bı çok eski tavrını hatırlayıverdi. Cezaevine git meden önce de böyle gülerdi. Kendine güvene: bir duruşu vardı her zaman. Altın dişini gös tererek gülümsemesi bir saygı duygusu uyar dırırdı insanda.

— Hah şöyle, dedi Hüsnü. Ne olmuş sana yahu? Yapılı köyünün Haydarısın sen enişte.

Haydar kafasını salladı .

— Vay yeğenim vay, dedi. Onlar geçti, boş lâf onlar...

— Niye?

Haydar önüne baktı. Cezaevinde ne kadar çok çektiği belliydi.

— Rahatın iyi değil miydi yoksa?

— İyiydi şükür, iyiydi ama...

Elini salladı. Gerisini tamamlamak istemedi.

— Mehmet epey büyüdü mü? diye sordu birden.

— Büyüdü, dedi Hüsnü.' Gülsüm de gelinlik kız oldu maşallah.

Akşamın hafif esmerliğinden Haydar'ın yüzü solgun görünüyordu. Kavgadan gürültüden uzak .kendi halinde yaşamak isteyen bir sevimlilik vardı üstünde. Kimse kendine bulaşmasın, her şeye razı olabilirdi. Öylesine dinmiş durulmuştu. Eniştesinin bu hali Hüsnü'ye biraz garip, yabancı geliyordu. Apayrı bir insan etkisi bırakmıştı.

— Sen hiç aldırma enişte, dedi. Onlar sana bir daha taklaşamazlar. Geçti...

— Kimler?

— Kocaağa'nın oğulları.

Haydar hem yürüyor, hem ileriye bakmıyordu. Ne düşündüğü belli değildi. Anlamsızdı yüzü.

— Erken çıktık kasabadan, dedi. Hava ka-rarsaydı hiç değilse.

— Erken değil enişte, korkma. Bu zamanda kim yola çıkar gayri?

— Köye bir varı verseydik...

— Varırız, varırız. Kimsenin ruhu bile duymaz, endişelenme sen.

Kasabayı geride bırakmışlardı. Haydar gene ileriye geriye baktı.

— Tabancayı nereye sakladın? diye sordu Hüsnü'ye.

— Daha ilerde.

— Geceleyin bulabilecek misin?

— Buluruz, korkma sen.

Hüsnü hayvanları sıkıştırdı. Arkalarından çabuk çabuk yürüyorlardı. Kasaba bir karaltı yığını gibi kalmıştı geride. Bu karaltının içinde yer yer ışıklar yanmıştı. Köy yolu ırmağa doğru ağaçlıklar .bahçeler boyunca gidiyordu. Sol yanda kayalık tepeler vardı. Hava gittikçe kararmış, ortalık iyice ıssızlaşmıştı.

Hüsnü koşup hayvanları durdurdu.

— Binelim de biraz, hızlı gidelim, dedi. Hay-dar'ı ata bindirdi, kendisi de eşeğe atladı. Yan-yana sürmeğe başladılar. Atın bir tarafında Haydar'ın bavulu sarılıydı. Sarsıldıkça semere vurup duruyordu. Takırtı yapmasın diye Haydar eliyle bavulu tuttu. Eğilip geriye doğru baktı tekrar. Bir şey farkedilmez olmuştu.

— Köyde kimse duymadı ya? diye sordu. Sabah beri kimbilir kaç kere sormuştu bunu. îçi rahat etmiyordu bir türlü.

— Yok enişte, dedi Hüsnü. Korkma sen. Na-balın boynuma olsun, kimsenin haberi yok. Ne olmuşsun sen böyle canım?

Kızmağa başlamıştı gayri. Kimden korkuyordu bu kadar? Eskiden böyle miydi hiç? Bir zaman köyde kimsenin «kaşının altında gözün var» diyemediği Kocaağa'nın ortanca oğlunu vurup uzatıveren Haydar'dı bu. Köyde şaşmayan kimse kalmamıştı. Şimdi haline bakındı şunun.

— Enişte, dedi. Vallahi senin üstüne gelemezler gayri. Herkes öyle diyor. Korkma sen. Köyde böyle davranma allahaşkma. Senin için iyi olmaz bu.

Eniştesi geriye dönüp baktı. Sonra ilerdeki ağaçların karaltısını inceledi. Hüsnü'yü dinlemiyor gibiydi.

— Sen Yapılı köyünün Haydarısın be enişte. Başlarına mı düşmüş senin yolunu kesmek?

Vallahi «ben yarın köye geliyorum» diye açık haber salsaydın gene kimse yolunu kesemezdi. Evlerine saklanırlardı vallahi. Kolay mı sanırsın? Adın yeter be, adın. Benim bildiğim bu.

— Vay yeğenim vay, dedi Haydar. Boş ver se nöyle sözlere.

— Niye enişte?

Haydar cevap vermedi. Ne düşündüğü belli olmuyordu.

— Hapislik zor, onu biliyorum.

— Yok canım, niye zor olsun?

Elini salladı. Lâfın gerisini tamamlamak istemiyordu. Yolun ilerisine doğru dikkatle baktı. Akşamın gittikçe kararan esmerliği içinde Haydar'ın yüzü iyice solgun görünüyordu. Bir zaman konuşmadılar. Hayvanların nal seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. İmir çayının köprüsüne gelmişlerdi. Hüsnü eşekten yere atlayarak köprünün altına doğru yürüdü.

— Nereye? diye fısıldadı Haydar.

— Tabancayı alacağım, köprünün duvarına saklamıştım.

Haydar atı durdurup bekledi, îki tarafına dikkatli dikkatli bakındı. Çayın suları iyice kararmıştı. Aşağıdaki sazlıklardan bir yaban ördeği sesi geliyordu. Daha ilerde sular kumsallara yayılıyor, durgun kısımda açık göğün vurduğu ışıltılar parlıyordu. Yol buradan sonra kayalık tepelere tırmanacaktı. Uzaktan bakınca bu tepeler her zaman karanlık görünürdü. Yapılı köyünün bayırları da böyleydi. Binlerce kayalar üst üste, kara tepeler halinde dururlardı. Akşamlara doğru daha bir karanlık görünürdü bu tepeler. Haydar'ın içinden ılık bir şeyler geçti. Köyüne gelmiş gibi duydu kendisini. Yüzünün etleri sızladı.

— Tamam, diyerek geldi Hüsnü. Dah de bakalım.

Kendisi de eşeğe atlayıp ayaklanyle sıkıştırdı hayvanı. Köprünün parmaklıkları arasından durgun suya yansımış yıldızlar görünüyordu. Köprüyü sessizce geçtiler.

— Tabancayı sen al istersen, diye uzattı.

— Yok yok, dedi Haydar. Bir tuhaf titredi. İçinden cereyan geçmişti sanki. Yıllardan sonra bUe tabanca sözü hâlâ soğuk geliyordu ona.

— Tak beline, dedi. Lâzım olmaz inşallah. Allah kullandırmasın onu.

Hüsnü gevşek gevşek güldü.

— Niye enişte? diye sordu. Lâzım olunca başka çare var mı?

Haydar cevap vermedi. Yolun gerisine baktı. Kayalıklara tırmanmağa başlamışlardı. Yanlarından geçtikleri her kayanın ardına bakıyor, rahat edemiyordu bir türlü. Öyle tetikteydi.

— Konuşsana enişte, dedi Hüsnü. Hep susuyorsun be?

— Ne konuşayım? Sen konuş da ben dinleyim. Köyde ne var ne yok?

— Ne olsun köyde?.. Varınca hepsini göreceksin zati.

— Kocaağa ihtiyarladı mı?

— İhtiyarladı ya. Çok ihtiyarladı hem de. Evden camiye, camiden eve. Başka yere gitmez. Oğlunun ölümünden sonra birden çöktü. Dediklerine göre aklına geldikçe hâlâ ağlarmış.

Haydar nefes almadan dinliyordu. Gözlerini küçülterek kaynına baktı. Sonra birden terlediğini duydu. Serinlemek için yakasının düğmelerini çözdü, bunalmıştı.

Hüsnü anlatıyordu boyuna,

— Yukarıköy'lü Osman efendi haber yollamış. «Şimdi ağlamak kaç para eder? demiş. Zamartında oğullarını şımartmasaydı ya? Her gün suya giden testi bir gün kırılır elbet. Belliydi zati böyle olacağı.»

Bilirsin Osman efendi sözünü esirgemez. Böyle söylemiş.

Haydar düşünüyordu. Karanlıkta yüzü iyi seçilemez olmuştu. Hayvanların ' nefesleri ve ayak sesleri duyuluyordu sadece. Bir zaman konuşmadılar. Kayalık tepeyi çıkmışlar, bir düzlüğe doğru açılmağa başlamışlardı.

— Hüsnü, dedi birden. Sakar köyünün üstünden gidelim yeğen. Ne olur ne olmaz...

— Niye?

— Belki karşıdan bir gelen melen olur.

— Kimi gelecek enişte bu zamanda?

— Olur ya canım, rastlar.

— Gelen gelsin be enişte, ne olacak?

— Belki onlardan birisi geliverir.

— Amma yaptın be enişte? Bu zamanda ne işleri var buralarda? Hem gelseler ne olur? Sen şöyle bir yana çekiliverirsin, karanlıkta nerden görecekler?

— Ya sen?

— Bana bir şey demezler, ilk yıl biraz eziyet verdiler emme sonradan iyileştik gayri.

— Nasıl eziyet verdiler?

— Gördükçe sövdüler saydılar. O kadar olur dedik gayri, biz de pek hıçtımadık.

— Sonra?

— «Öcümüzü ablandan alacağız, şöylo yapacağız, böyle yapacağız...» filân dediler. «Bizim ne kabahatimiz var yahu, dedim. Ablara ne yaptı size? Ne istersiniz eksik etekten?»

Haydar düşünüyor, cevap vermiyordu.

— Köyden de söylediler. «İki kuzulu bu1 koyundan ne istersiniz» dediler. Zati baştan suçun kendilerinde olması onları geri oturttu. Fazla üsteliyemediler gayri. Aha sen şimdi köye gidiyorsun ya, görürsün bak sana da taklaşamıya-caklar.

Haydar cevap vermedi. Geriye doğru dönüp baktı. Yol birden düzleşmişti. İki yanda geniş tarlalar vardı. Issız bir kırdı burası. Hayvanların ayak seslerinden başka ses duyulmuyordu. Gökte kıpır kıpır yıldızlar vardı. Hayvanlar ha-bire yürüyorlardı Sakar köye dönülecek yere

gelmişlerdi.

— Bu taraftan gidelim, dedi Haydar tekrar. Hüsnü durakladı.

— Niye be enişte? diye sordu. Korkma yahu.

— Korkmuyorum ama. Ne olur ne olmaz. Biraz geç varsak ne olur sanki?

Bu taraftaki yol pek işlek değildi. Gene de Hüsnü ısrar etmedi. Hayvanları çevirdiler. O taraftan gitmeğe alışık olmadıkları için gitmek istemiyor, huysuzluk ediyorlardı. Hüsnü eşeği sopaladı. Bağırıp çağırdı. Geceleyin sesi ta uzaklara kadar yayılıyordu.

Haydar yolun ilerisine gerisine baktı. Bir türlü rahat edemiyordu. Her an bir tehlike çıkı-verecekmiş gibi dikkatliydi. Katil olduğu günlerdeki heyecanını tekrar yaşıyordu sanki. Oysa yılgındı böyle şeylerden. Kimseyle hır - gür Çıkarmadan çoluğunun çocuğunun başında yaşayıp gitmek istiyordu. Çalı dibindeki itle da-laşmaktansa bir çok çalıları dolaşmaya razıydı. Tek istediği kendisini rahat bıraksınlardı. Üstüne gelmesinlerdi. Başkalarıyla uğraşacak, didişecek gücü kalmamıştı.

— Demek öyle? diye sordu birden.

— Nasıl enişte?

— Beni rahat bırakırlar mı diyorsun?

— Başka ne yapacaklar? Köyde burunları iyice kırıldı zati. Valla senin kılma bile dokunamazlar, görürsün bak. Gene de uzak durmalı elbet. Hot be hot önlerine varıp dikilmek yakışık almaz,

— Tabii canım, dedi Haydar, onu yapmam.

— Ama enişte büsbütün korkak gibi durma. O da olmaz. O zaman da onlar yiğitler. Gene şöyle biraz dik olmalısın değil mi ya?

Haydar güldü. Sonra - ikisi de sustular.

— Çeltikler nasıl? diye sordu. Sözü değiştirmek istiyordu anlaşılan.

— îyi. Eskibük'de gene iyi çeltik var. Ablamla Gülsüm oranın birinci otunu ayıkladılar. Bugünlerde Yerbükü'ne gidiyorlar ama bilmem bitirdiler mi?

— Köyde bu yıl çeltik tarlası satan falan oldu mu?

— Olmadı. Niye sordun?

— Hiç.

— Dönümüne iki - üç bin istiyorlar enişte. Ateş pahası!

Haydar düşündü,

— Rahat bırakmazlarsa, satıp savıp gideceğim, dedi. Göçeceğim bu köyden.

— Niye? diye sordu Hüsnü. Hayret etmişti. Nereye gideceksin enişte?

— Nereye olursa. Giderim bir şehir kıyıcı-ğına, pazarcılık ederim, satıcılık yaparım.

— Sus be enişte. Bir daha söyliyeyim deme bunu. İşte o zaman taklaşırlar sana. Hiç bir şey olmamış gibi davran. Benim bildiğim bu.

Gece ilerlemişti. Hayvanlar koşar gibi yürüyorlardı. Biraz sonra Sakar köyünün üstünden sola doğru saptılar. Köy aşağıda derenin içinde kalıyordu. Bir - iki köpek havlamasa orada köy olduğu belli bile değildi. Gece öylesine tenhaydı. Sol ilerde Yazlı dağının kocaman karaltısı göğe vurmuştu. Karanlıkta yayvan bir görünüşü vardı.

Haydar kendisini bir an köydeymiş gibi duydu. Yazlı dağının o eski, bildik karaltısıydı işte karşısındaki. İçinde ılık, anlaşılmaz bir şeyler kımıidamp duruyordu. Kafası karmakarışık ve bulanıktı.

— Hüsnü, dedi. Gel sen beygire bin de ÖJ> den git. Ben biraz arkadan geleyim.

— Niye?

— Canım ikimiz birden görünmiyelim. Ne olur, ne olmaz.

— Yok yahu enişte, «dâh» de sen. Bir şey olmaz.

— Yok yok...

Haydar attan indi. Kantarma kayışının ucunu Hüsnü'ye uzattı.

— Sen biraz önden yürü, dedi. Ben sekiz on adım arkadan gelirim.

— Allah Allah... diye söylendi Hüsnü. Sen amma da olmuşsun be enişte?

Haydar cevap vermedi. Köye yaklaştıkça, titizliği artıyordu. Hüsnü ata binip eşeği önüne kattı. Eniştesinin bu çekingenliği tuhafına gitmeğe başlamıştı gayri. Gecenin ortasında, buralarda kim ne arardı? Neden bu kadar çekiniyordu?

Hüsnü önde, Haydar arkada yürümeğe başladılar. Köyün bağlarına gelmişlerdi. Yol burada çitler arasından geçerdi. İki yanda ağaçlar vardı. Bir bahçenin kıyısındaki kavak fidanları yanyana dizilmiş insanlara benziyordu. Haydar iyice huysuzlanmıştı. İki yana bakınıp duruyordu. Rüzgâr ağaçların yapraklannı hışırdatsa ür-küyordu hemen, îğne üstünde gibiydi.

Arka arkaya Dedepınan'mn önünden geçtiler. Çeşmenin oluğu ımbıl ımbıl su doluydu. Haydar eğilip içti: Su içerken bile hemen doğrulup etrafa bakmak gereğini duydu.

Delemen tepeyi aşınca köye gireceklerdi Haydar heyecan içindeydi. Ağzından soluyordu, içinde kötü bir titreme başlamıştı. Hüsnü'ye biraz daha yaklaştı.

— Gel enişte, dedi Hüsnü. Kendisi de attan indi.

Tekrar yan yana yürümeğe başladılar. Haydar'ın kalbi küt küt atıyordu. Engel olamıyordu bir türlü.

— Geldik, dedi Hüsnü. Allah verse ablam kapıyı dövdürüp durmasa bize...

Tepeyi inmişlerdi. Köyün arka tarafından bir sokağa girdiler. Haydar boyuna iki yana bakıyordu. Düz toprak damlı evlerin köşelerinden

dönerken elinde olmıyarak titremesi artıyor, boğazı kurur gibi oluyordu. Yeni yapılmış bir evin arkasını dolaşıp, meydanı geçtiler. Hüsnü atı yedeğine almıştı. Eşeğin arkasını sopaladı.

Açık pencerenin önünde akşamdan beri bek-liyen Satı kadın duymuştu bu sesi. Birden sıçradı,

— Gülsüm, Gülsüm! diye sarstı kızı. Kalk hele kalk, feneri getir!

El yordamı ile çabuk çabuk merdivenleri indi. Arkadan uzun bir sopa ile dayalı kapıyı açar açmaz, kapı kendiliğinden itiliverdi.

— Uy y... diye yana çekildi kadın. Korkmuştu birden. İçeriye uzun boylu bir karaltı dahvermişti. Karanlıkta birbirlerine bakıştılar.

— Satı... diye fısıldadı Haydar'ın sesi.

— Sen misin Haydar?..

Merdivenden aşağı bir ışık iniyordu, ikisi de durup ışığa baktılar. Gülsüm feneri getiriyordu. Hıçkırarak babasına sarıldı. Anası şaşkınlıkla yanda kalakalmıştı. Kapı dışardan tekrar itildi.

— Biriniz şunları alın hele, diye fısıldadı Hüsnü.

Satı kadın dışarı koştu. Gülsüm babasından zorla ayrılabilmişti, o da dışarı gitti. Haydar'ın bacakları titriyordu, ter içindeydi. Feneri hafifçe aydınlattığı merdivenin bir basamağına çöktü. Hiç bir şey düşünemiyordu. Tuhaf bir karanlık içinde kalmıştı. Eliyle uzun alnını uğuş turdu. Dışardan fısıltılar, konuşmalar geliyordu Biraz sonra heybeyle bavulu içeri aldılar. Haydar hâlâ kendisine gelememişti. Şaşkın şaşkır bakıyordu onlara. Satı kadın eşeği yularındar asılarak ahıra çekti.

— Gülsüm ne duruyorsun, bavulu yukar: çıkar, dedi.

Kız yaşlı gözlerini babasından ayırmağa çalıştı. Sonra eşyaları yukarı taşıdı.

— Hüsnü nerede, gitti mi yoksa?

— Buradayım abla, diye kafasını içeri uzattı. Şu tabancayı alın, şimdilik sizde kalsın.

— Yok yok, dedi Haydar. Oturduğu yerder kımıldıyamıyordu. Hasta gibi çöküp kalmışt: merdivene.

— Al diyorum abla! Ben gidiyorum, hadi allahaısmarladık.

Satı kadın Hüsnü'nün eşiğe koyduğu tabancayı aldı, arkasından dışarı çıktı.

— Güle güle kardaş, dedi. Kardaşların kar-riaşı. Allah razı olsun. Sağlıkla git. Allah...

Satı kadın ağlıyor, söz bulamıyordu söyleyecek. İçeri girince ağlaması birden arttı. Sesini koyverdi. Kızı da ona katılmıştı. Haydar çiçek bozuğu yüzüyle ikisine de şaşkın şaşkın bakıyordu. Hiç bir şey bulup söyleyemiyordu nedense. Dilsiz gibi olmuştu. Yerinden kalkacak gücü yoktu.

— Çok şükür Allahıma, diye inledi kadın, Çok şükür... Dünya gözüyle... Çok şükür...

Neden sonra kendilerine gelebildiler.

— Yukarı çıkalım, dedi kadın. Burada durmayalım, kalk hele.

Haydar davrandı. Giysilerinin arkası hep toz olmuştu. Merdivenleri çıktı. Hâlâ dizleri titriyordu. Odanın peykesine düşer gibi oturdu.

— Nasılsınız? diye sordu. Sesi hasta sesi gibi bitkindi.

— Çok şükür, dedi karısı. Canımız sağ. Sen nasılsın?

Haydar «iyiyim» der gibi kafasını salladı. Sonra yerde serili yatağı gördü. Doğrulup oraya doğru gitti Gülsüm elindeki feneri koşturarak kardeşinin yüzüne tuttu. Haydar, Mehmet'e eğilip baktı. Kadın ayakta dikilmiş ağlıyordu.

— Babasız büyüyen yavrucuğum, dedi Odada bir müddet hıçkırık sesinden başka

bir ses duyulmadı. Sonra Haydar başını çevirip bir kızına, bir karısına baktı. Çiçek bozuğu yüzünden iki damla yaş döne döne aşağı doğru aktılar.

— Mehmet'in haberi yok mu? diye sordu.

— Yok, dedi karısı. Bugün sordu da söylemedik.

— Neden?

Hafifçe gülümsemişti. Ağzının üst tarafındaki altın dişi parlamıştı. Kadın bir tuhaf oldu. Kocasının asıl yüzünü şimdi görebilmişti işte. Zayıflamış, değişmişti Haydar. Altın dişi parla-masa tanınacak gibi değildi.

— îşte, diye cevap verdi. Bugün büke gitmedik. Sezdi mi, ne yaptı. «Babam ne zaman gelecek?» diye sordu durdu.

Adam yastığa doğru eğilip, oğlunun gözünü öptü. Sonra öylece kaldı orada. Bir türlü kalkamadı. Rüya görüyor gibiydi. Tuhaf bir ağırlık vardı üstünde. Sonra başını kaldırıp uzun uzun odaya baktı. Sarı lâmba ışığında odanın duvarları kirli görünüyordu. Eşya nasıl da yoksuldu?

Bir zaman, konuşamadılar. Kadın hıçkınp duruyordu. Biraz sonra köyün horozlan hep birden ötmeğe başladılar.

— Köylüleer!... Yarbükündeee... tarlası olanlar... yarın sabaaah... bende ğidecekleeer... Duyduk duymadık yoook... Haaa! Gelmiyenden onar

kayma ceza alınacak, ona göre!

Bekçi Mistik son kelimeleri nedense çabuk çabuk söylemişti. Her zaman böyle yapardı zati. Tellâl bağırırken sıra cezaya geldi mi —sesi mi kesilirdi ne?— geçiştiriverirdi orayı.

— Ula bekçi! diye bağırdı Remzi aşağıdan. Cezayı sıkı söyle cezayı!

—Yeter be... dedi bekçi. Söyledik ya işte!! Tahta minarenin içinde kayboldu.

— Bekçi! Ula bekçi Mistik!..

Bekçi Mistik cevap bile vermedi. Remzi gözleri minarede öylece kalakaldı.

— Vay deyyus vay, dedi. Bu da adam oldu gayri!.

Köylü yatsı namazından dağılmıştı. Karanlıkta ağır ağır evine gidiyordu herkes, îş - güç zamanı camiye devam eden üç - beş kişiyi geçmezdi zati. Yaşlılar sofular falan...

Remzi Şeyh Ahmet'i gözledi. Caminin kapısından yeni çıkmıştı. Başının takkesinden tanıdı.

Gece - gündüz takke giyerdi.

— Ahmet ağa, duydun mu? diye yaklaştı yanına.

— Neyi? diye sordu .

— Yarın bente gideceğiz.

— Bıktık senin şu bentinden be, dedi adam.

Remzi yılışık yılışık güldü.

— Etme Ahmet ağa. Sen de böyle dersen gayri, işimiz var valla...

— Ya ne diyecektik?

— Bent benim mi canım? Komşularla birlikte gidelim, diye kararlaştırdık.

Şeyh Ahmet dikleşti,

— Hangi komşularla? diye sordu.

'•— Aha Kara Mahmut, Aliosman emmi, Mehmet... Hepsi vardılar...

Şeyh Ahmet cevap vermedi. Köyün içine doğru yürüyorlardı.

— Geleceksin değil mi, sabah erken?

— İyi iyi, dedi Şeyh Ahmet. Evine yöneldi. Remzi karanlıkta diıııilip durdu. El ayak çekilmişti .Köyün sokakları tenhaydı.

«Haydar bent tutmağa gelir mi acaba?» diye düşündü. «Gelmez» dedi kendi kendine. Dört günlük misafir hemen bende mi gider? Daha dışarı bile çıkmadı adam. Dört gündür niye çıkmaz bilmem ki?

Yan sokağa girdi.

— Halim ağa, Halim ağa! diye bağırdı. Kapı açıldı biraz sonra.

— Evde yok. dedi karısı.

— Nereye gitti acabola?

— Bilmem «Haydar'a hoş geldine gideyim» diyordu.

Remzi geri döndü. «Sahi, diye düşündü. Haydar'a hoş geldine gitmek gerekli. Tarla komşusuyuz ne de olsa. Hem iyidir canım Haydar, katil

olmadan önce az mı ahbaplık yaptı];? Oturaklı adamdır. Gitmeli gitmeli. Ayıp olur sonra-Orada Halim ağaya bent işini de söylerim.»

Geri döndü. Haydarların evinin önüne gelince başını kaldırıp yukarı baktı. Pencerede ışık vardı. Sesleri duyuluyordu. Kapıyı vurdu.

— Kim o? dedi bir kadın sesi.

— Benim bacı, dedi Remzi, aç hele.

— Buyur Remzi ağabi.

— Gözünüz aydın olsun... diyerek girdi içeri. Hele hoş geldin Haydar ağa, hoş geldin

«Haydar» diyememişti nedense. Yalnız adını söylemek onu küçültecek gibi geliyordu. Oysa, akran sayılırlardı. Eskiden birbirleriyle ad-lanru vererek konuşurlardı.

Kucaklaştılar. Remzi'nin boyu Haydar'ın omuzlarına ancak geliyordu. Cıpcılız kalmıştı yanında.

— E geçmiş olsun, nasılsın bakalım ağa? Sesi inceli kalınlı çıkmıştı. İlk duyan muhakkak gülerdi bu sese.

— İyiyim, dedi Haydar. Sen nasılsın? Yüzü ciddiydi, Remzi baktı kaldı. Bir yere oturmayı akıl edememişti. Oda kalabalıktı. Sedir baştan başa oturanlarla doluydu.

— Gel şöyle, dedi birisi.

Remzi kapının yanına gidip oracığa çöktü.

Haydarın beyazlaşmış, iri kemikli yüzü kendisine heybetli bir görüntü veriyordu. Yedi - sekiz yıl önceki Haydar değildi sanki. Durgunlaş-mış,

daha bir irileşmişti. Fötr şapkasının altında epeyce kırlaşmış saçları görünüyordu. Oradakiler saygıyla bakıyorlardı. Birden dönüp;

— Sonra... diye devam etti. Bir şey anlatıyordu demek. «Dedim efendim, ben sizin bildiğiniz adamlardan değilim. Yukarıda Allah var, her şeyi bilip durur. Ben katil olduysam, canımı kurtarmak için katil oldum. Vurmasaydım vurulacaktım. Allah düşmanımı bile bu durumda komasın. Siz elinize düşen her adama aynı gözle bakmayın. Adamın bir hası var, bir de pası var, anladın mı?»

Haydar konuşurken ikide bir «anladın mı?» diye soruyordu. Dinliyenler kendiliğinden başlarını sallıyorlardı. İyice açılmıştı Haydar. Geldiği günnü gibi değildi şimdi.

— Beni iyi bir yere yollayın, dedim. Ben boş

durmağa alışkın değilim. Köylüyüm ben. Çalışmadan duramam. Toprak kazdu*ın bana, taş taşıtın!

Ağır, etkili bir sesi vardı. Konuştukça çatık kaşlarının altındaki gözleri parlıyor, keskinleşi-yordu. Şivesi de epey değişmişti. Köylü konuşmasına benzemiyordu pek. Ellerini bir yeri gösterir gibi sallayıp duruyordu.

Remzi bu ellere baktı. «Tabancayı hangi eliyle kullandı acaba?» diye düşündü. Sağ eline dikkat etti. Dinleyenlerden çıt .çıkmıyordu

— Efendim, ben namuslu adamım, dedim. Buralara bazan namuslu adamlar da düşer. Çalıp çarpmakla, sayıp soymakla benim işim yok.

-Ben bu adamların içinde erir mahvolurum. Siz benim cezamı on kat uzatın, ama beni bunların arasından alın.

— Sonra ne oldu? diye sordu birisi. Haydar altın dişini göstererek baktı.

— Ne olacak? diye elini salladı. Herif hiç tınmadı birader. Namussuzlarla, puştlarla uğraca uğraşa onlar da öyle olmuşlar, inanmıyorlar insan sözüne. Düşündüm taşındım... Ne etmeli Allahım, ne yapmalı? Ayancıklı birisi vardı. Gençten, babayiğit bir oğlan. Kız kardeşi orospuluk yapmış da boğazını sıkıp öldürmüş. Ama adamın hası, anladın mı? O da benim gibi başka bir yere gitmek istiyor. «Kurtulalım bu deyyusun yerinden» diyor boyuna. Ne yapalım, ne yapalım? «Hasta olalım» dedik. Kendimize bir hastalık bulalım. O zaman bizi başka yere yollarlar.

Haydar kıs kıs güldü. Anlattıkça açılmıştı;

— Meğer bizim Ayancık'lı bunun yolunu biliyormuş. Yattığımız koğuşa bitişik bir yer vardı. Orada gündüzleri tutuklulara okuma yazma öğretirlerdi. Karatahtası .tebeşiri falan hepsi tamam. Biz başladık oradan her gün tebeşir aşırj mağa, anladın mı? Ne yapıyoruz biliyor mu-

sun, her gün hap yutar gibi tebeşir yutuyoruz. Derken haftaya kalmadı, ikimiz de mum gibi sarardık kaldık. Öyle yaparmış adamı o mübarek. Ayancıklıya dedim ki, «Ula viziteye ikimiz birden çıkmıyahm, doktor durumu çakarsa sonra anamızı bellerler.» «Peki ağa, dedi Ayancıklı, sen önce çık...» Kerata, sezecekler diye biraz da korkuyor. Uzatmıyalım, ben viziteye çıktım. Sen-deliyerek yürüyorum, karnımın üstünü tutuyorum. Öğürür gibi yapıyorum falan. Doktor genç, acemi bir şey. Daha yüzümü görünce hasta olduğuma inandı. Muayene etti, dinledi minledi A-a. Bir şey anladığı yok. Dedim, «doktor bey Allah bağışlasın, gençsin... Gel şurada bana biı iyilik yap. Ben burada öleceğim. Gün günder kötülüyorum.' Yaramadı bana buranın havası Başka bir cezaevine yolla beni.» Nefes almadan dinliyorlardı.

— Doktor baktı, düşündü muşundu. Ne de olsa gençler insaflı oluyorlar, anladın mı? Halimi de gardiyanlardan falan sormuşlar, beğenmişler anlaşılan. Bir gün baktık «küt» bir emir

Haydi bizi îmrah'ya yolladılar. Orası cezaev: mi canım, beylik valla...

Hüsnü takıldı,

— Gene git öyleyse enişte, dedi. Haydar gülümsedi bu söze.

— Yok, dedi, gitmek istemem. Ama üstü me üstüme gelmesin kimse. Değilse, belli ol maz...

Tehdit eder gibi başmı sallıyordu. Sonn oradakileri şöyle bir süzdü. Gözleri deliciydi Dinleyenlerde bir kımıldanma oldu. Kimisi ba şını eğdi yere.

— Kim gelecek üstüne? dedi birisi. Geçti < gayri.

-- Öyle olsun, dedi Haydar. Benim istediğin de o. Rahat bıraksınlar gayri. Taklaşmasınla; bana. Halim ağa sigarasından derin bir nefes çekti,

— Kimse taklaşamaz, dedi. Kocaağa oğullarını darmadağın etmiş baksana. Bağın bağırı-vermiş. Büyük oğlunu Ankara'ya yollamış. «Yıkılın gözümün önünden itoğulları» demiş. «Bu yaşımda başıma bir iş daha çıkarmayın» demiş. Öbürü de sen geleli hep Eskübük'de yatıyor. Kaç gündür köye bile çıkmadı daha.

— Öyleymiş, dedi Haydar. Valla utanmasam varıp elini öpeceğim. Üstüme gelmesinler de başka bir şey istemiyorum.

— Elbette... Doğrusu da bu. Olan oldu, giden gitti. Yeniden kavga gürültü çıkarıp da ne olacak gayri, değil mi?

Haydar birden durgunlaştı,

— Kolay mı sanırsınız? Valla ölmek bundan

Sesi acılıydı, îçten söylemişti bu sözü. Yüzünün çizgileri derinleşmişti.

— Çektiğim acıyı kendim bilirim, diye inledi. Yüzü ağlayacak gibi olmuştu. Biraz önce konuşan Haydar değildi sanki. Odadakiler bir zaman

konuşamadılar. Neden sonra biribirleri-nin yüzüne bakmak için kımıldandılar

— Üzülme Haydar efendi, dedi birisi. Her şeyi Allaha havale et kardeşim. Altından Allah kalkar bunun.

Odadaki hava ağırlaşmıştı. Herkes önüne bakıyordu. O sırada usulca kapı açıldı. Dışardan Satı kadının sesi geliyordu, hepsi kapıya doğru bakıştılar. Bir bastonun ucu göründü önce. Sonra tütün dumanlarının arkasında Hacı Nuri Efendiyi farkettiler. Odadakiler hep ayağa fırladı. Cereyanlı bir sessizlik oldu. Haydar da donmuş, ne yapacağını şaşırmıştı birden.

— Buyur emmi efendi, diyebildi.

Hacı Nuri Efendi beyaz sakallı yüzüyle odadakilere bakındı. Ürkek bir duruşu vardı, iyi göremiyordu belli ki.

— Nerde Haydar? diye sordu. Haydar önüne doğru vardı.

— Öpeyim emmi, diye eğildi.

Hacı Nuri efendi iyice görebilmek için dikkatle baktı.

— Hoş geldin, dedi. Zayıf bir sesi vardı. Köy imamı ile birlikte gelmişlerdi, ikisini

de buyur ettiler, baş köşeden yer verdiler. Bir zaman kimse konuşamadı. Herkes yan yan biri-birine bakıyordu.

Hacı Nuri Efendi köyün en yaşlı, en saygın kimselerinden biriydi. Üstelik Kocaağaların hısımı olurdu. Haydar'a hoş geldin'e gelmesi olağanüstü bir olaydı. Odadakiler hep şaşırmışlardı. Kimse bir söz bulup konuşamıyordu. Haydar karşıda yere serili mindere oturmuş, uslu uslu önüne bakıyordu. Bir tuhaf rahatsızdı hareketleri.

— Konuşsanıza.. dedi köy imamı. Niye sustunuz öyle?

Herkes birbirine baktı gene. Bir söz açmış olmak için Halim ağa kımıldandı,

— Ula Remzi, diye sordu. Neydi o deminki tellâl?

— Bent işi Halim ağa. Yarın bende gideceğiz de...

Odadakiler hep onlara döndü. Ortalık rahatlamıştı biraz.

— Ne bendi? Senin aklına geldikçe bende mi gideceğiz biz?

Remzi bir cevap bulamayıverdi. Hâlâ Hacı Nuri Efendinin buraya geldiğini düşünüyordu herhalde.

— Niye Halim ağa? diye sordu. Komşular öyle kararlaştırdılar, ben ne edeyim?

— Hangi komşular bunlar?

— Yarbükü'nün komşuları işte..

— Allah Allah., dedi Halim ağa. 7ırt zırt ikide bir bende mi gidilir yahu? Bizim işimiz gücümüz bent tutmak mı?

— Arkın suyu azaldı ağa, ne edelim?

— Neresi azalmış? Ben bugün bükteydim, baya su var arkda.

Remzi güldü,

— Sizin oralarda öyle emme, bir de gel alt başlara bak.

— Ne yapalım e? Geverler! iyi ayarlayın di herkese yetsin.

— Ayarlıyoruz emme gene açıyorsunuz. Halim ağa kızdı,

— Kim? diye sordu sertçe.

— Siz, hepiniz...

— Açtırma!.. Sen bük ağası değil misin?

Odadakiler durmuş, Yarbükü'nün su tartışmasını dinliyorlardı. Deminki gerginlik dağılmıştı .Kimisi gülümsemeğe başlamıştı bile.

— Ne edelim? dedi Remzi. Gelip de kavga mı edelim her birinizle?

Sesi inceli kalmlı çıkmağa başlamıştı. Haydar gözlerini tartışanlardan alıp Hacı Nuri Efen-di'ye çevirdi, hep kendisine bakıyordu Hacı Nuri Efendi. Beyaz bir sakalı vardı. Gözleri yaşlılıktan iyice küçülmüşlerdi. Haydar kendini topladı. Bu adamın eve kadar gelmesinin bir nedeni vardı ama neydi acaba? Tartışanlara baktı, ama onları dinleyemedi.

Neden sonra,

— Eee... dedi birisi. Sizin su kavganızı dinlemeğe gelmedik buraya. Gidin tarlada yapın kavganızı.

Dinliyenler güldüler bu söze. Halim ağa sustu susamadı,

— Hayır kardaşım, diye başladı gene. Görseniz bir rezillik bu bizim bükün işi yahu. Kimisi gelir suyu keser, kimisi gider suyu açar. Çeltik bir sulu, bir kuru. Böyle mahsul olur mu?

Köyde bir işiniz çıksa da iki gün gidemeseniz takır takır kuruturlar tarlanızı.

— Niye? diye sordu deminki

— îşte. Gelir geverini kaparlar. Bir de çamur suvarlar üstüne. E siz söyleyin kardaşım. böyle çeltikçilik olur mu? Hepiniz tarla sahibisiniz, hangi bükte böyle bu?

Remzi oturduğu yerde ıkınıp sıkmıyordu Bütün suç kendisine yüklenmişti sanki.

— Hep kabahat bizde mi ağa? dedi. Siz ge yerlerinizi ağzına kadar açın, bizim yerler aşağı da kurusun gitsin öyle mi?

— Kurumasın, dedi Halim ağa. îyi ayarlayız da kurumasın, herkesinkine yetsin.

Köy imamı peykenin köşesinde söze karıştı,

—Amaaan.. diye salladı elini. Bırakın helı şu işi. Yeleğinin cebinden köstekli saatini çıkarıp baktı.

— Hadi hele, dedi. Gece yarısı oldu. Dağılıı evlerinize gayri!

Haydarla konuşmaya geldikleri, yalnız ka] mak istedikleri anlaşılmıştı. Köylüler davrand: lar. Kapı açıldı, «eyvallah» ı çeken yürüdü. K misinin ayaklan geri geri asılıyordu. Haydar'l ne konuşacaklarını merak ediyorlardı. Dönü dönüp geriye bakıyorlardı. Hacı Nuri Efene oturduğu yerde hiç kımıldamıyordu. İmam elij le «gidin gidin» işareti yaptı. Oda boşaldı. Hüı nü kapıyı kapatıp dikildi oraya. Haydar bir şaı kındı. «Ne olacak» diye bir imama, bir Haı Nuri Efendiye bakıyordu. Söz bulup başlayams dılar bir zaman. Sonra imam öksürdü.

— Şimdi, yeğen... dedi Haydar'a. Cezanı çı kip geldin, geçmiş olsun.

— Allah razı olsun, dedi Haydar. Sağolun.

— Allah affetsin. Biz bugün Hacı Nü Efendi'yle düşündük taşındık. Seninle de, som gidip ağayla da konuşalım dedik. Bir hayırlı y< la bağlıyalım bu işin sonunu.

Haydar saygılı bir tavırla diz çöktü. Başını öne doğru eğdi. Dış ar da Satı kadınla kızı Gülsüm kulaklarını kapıya yapıştırmışlar, nefes almadan dinliyorlardı. Hüsnü de gidip sedirin ayak ucuna oturdu. İmam devam etti,

— Tabiî barışın demiyoruz. O geçti. Haydar başını biraz daha öne eğdi. Namaz

kılar gibiydi. Bir sessizlik geçti odada. Hacı Nuri Efendi cansız teşbihini çekiyordu. Zayıf bir sesle o da konuştu.

— Bundan sonra bari, birbirinize sataşmayın oğul. Sen gözlerine görünmeyiver. Kolay değil onların durumu...

Daha söyleyecekti, cılız sesi yetmedi. Bir acı içinde olduğu belliydi. Haydar kalktı gitti, ihtiyarın önüne diz çöktü,

— Efendi emmi, dedi. Allah yukarda "bilip durur, benim en büyük cezamı kim verdi biliyor musun? Aha burası verdi burası, anladın mı?

Yüreğini gösteriyordu. Ağlamaklı bîr sesi vardı. Çiçek bozuğu yüzü sararmış, çizgileri derinleşmişti.

— Bin kere pişmanım, diye inledi.. Keşke û beni vursaydı. Başından geçmeyen kimse bunu anlayamaz.

Uzun bir sessizlik oldu. Haydar'm gözleri yaşarmıştı.

— Allah beni affetmez, biliyorum, dedi. iki dünyamı da söndürdüm, berbat ettim.

Hepsi sustular. Hacı Nuri Efendi başım önüne eğmişti, îmam dudaklariyle uzun uzun bir dua okudu.

— Şimdi, dedi. Senin yapacağın şey şu yeğenim, Kocaağanın oğullarının gözüne görünme. Hiç birine görünme onların. Baktın birisi karşıdan geliyor, yolunu değiştir, başka yerden git.

Haydar dinliyor, düşünüyordu.

— Kendini bir kere onların yerine koy, dedi imam. Kolay değil. Bak sen sağsın, çıktın geldin. Ya onların kayıbı? Gayri geri gelebilir mi?

Haydar küçülttüğü gözlerini bir yere saplamış, kımıldamadan bakıyordu.

— Sen biraz fedakârlık edeceksin, diye ekledi imam. Bak biz Hacı Efendi emmiyle yarın Kocaağaya gidip onunla da konuşacağız. Gayri hır gür çıkmasın, günah üstüne günah işlenmesin şu köyde.

— Zati ağa da öyle istiyor, dedi Hacı Efendi. «Hır gür olmasın, kimse birbirine taklaşma-sın gayri» diyor.

Haydar başını kaldırıp ihtiyara baktı.

— Öyleyse onlar da benim üstüme gelmesinler, efendi emmi, dedi. Rahat bıraksınlar, ben başka bir şey istemiyorum.

Yaşlı adam başını salladı,

— Bizim de dediğimiz o işte.. Taklaşmayın birbirinize oğul.

îmanı gene dua okumağa başladı. Hep böyle yapardı. Bir lâfın ortasında başlardı dua okumağa. Sözleri böyle daha etkili olur diye mi düşünürdü, kimbilir? Bitirince sakalını sıvazladı.

— Bak, diye başladı gene. Ak sakallı Hacı efendi emmiyle evine kadar geldik. Bizi büyük bilirsen, söz dinlersen böyle işte. Dediğimiz gibi, sen biraz uzak duracaksın. Onların geçtiği yerden geçmeyivereceksin. Böylesi yakışık alır zati. Gözlerine görünmiyeceksin. Köşe bucak kaç demiyoruz, ama bir de hot be hot varıp önlerine dikilmek var. İşte bu olmaz, değil mi ya?

— Onu yapmam hocaefendi, dedi Haydar. Ben çocuk muyum? Bilmez miyim o kadarını? Ama onlar da benim peşimden gelmesinler.

Öküzün boynuzuna girecek değilim ya? Fazla üstüme gelmesinler benim. Bunun da yakışığı böyle...

— Doğru, dedi imam. Biz de onu diyoruz.

Birbirinizi görmeyiverin. Ne onlar seni görsünler, ne sen onları gör.

Hüsnü sedirin kapıya yakın ucuna oturmuştu, bir eniştesine, bir öbürlerine bakıyordu. Yüzü dikkatliydi ama ne düşündüğü belli değildi.

O sırada kapı vuruldu. Dışardan bir kadın kolu içeriye kahve tepsisi uzattı. Hüsnü fırlayıp tepsiyi aldı. Önce Hacı efendiye, sonra imama tuttu.

Kahvelerini kornışmadan içtiler. Bir sessizlik çöktü odaya. Kahve höpürtüsünden başka ses duyulmuyordu. Hepsi de ayrı ayrı kendi içlerinde düşünüyorlardı.

— İnşallah bunun sonu hayırlı olur, dedi imam.

— İnşallah inşallah... dedi öbürleri. Kahvelerini bitirmişlerdi. Konuşacak başka bir şey bulamıyorlardı.

— Ee... Hacı emmi, diye doğruldu imam. Gidelim, geç oldu. Biz üstümüze düşeni yaptık İnşallah bunlar da bizi büyük bilir, sözümüze uyarlar. Sonu da hayırlı olur.

— İnşallah... diyerek kalkmağa çalıştı ihtiyar .Merdivenleri inerken yardım etiler. Haydar ışık koşturdu. Hüsnü Hacı efendinin koluna girdi. Sokak kapısının dışına kadar uğurladılar.

Geri dönüp merdivenleri çıkarken,

— Demedim mi ben sana enişte? diye fısd-dadı Hüsnü. Nasılınış?

Kurnaz kurnaz başını sallıyordu. Haydar lâmba ışığında kaynının yüzüne baktı. Düşünüyordu.

— Ne demek bu? diye sordu Hüsnü.

— Ne demek?

— Gelip yalvarmaktır bu! Ben demedim mi sana, «gayri onlar taklaşamazlar, burunları kırıldı» diye?

Haydar düşündü, cevap vermedi. Odaya girince karısı,

— Ne oldu, niye gelmişler? diye sordu heyecanla. Kapıdan dinledik ama iyice duyamadık. Ne dediler?

Gülsüm'le birlikte sabırsızca bakıyorlardı.

— Ne diyecekler abla, dedi Hüsnü. «Gayri kavga çıkarmayın» diye yalvarmağa gelmişler.

— Yaa?..

— Elbet ya, ikisi de Kocaağa'nın adamı bunlar. Birisi hısımı, birisi ahbabı. Bunların gelip de böyle konuşmaları ne demektir?

Kadın sevinçle kocasına baktı. Haydar ağzının sol yanındaki altın dişini göstererek gülümsedi karısına. Yapılı köyünün eski Haydar'ıydı şimdi işte.

Ertesi gün sabah Yarbükü'nde tarlası olanlar, köyün karşısındaki kayalık tepenin üstüne oturmuşlar, henüz gelmeyen komşuları bekliyorlardı. Yarbükü'nün yolu bu tepenin önünden geçerdi. Bent'e gidecekleri gün bu tepenin önünden geçerdi. Bent'e gidecekleri gün burada toplanırlar, sonra birlikte büke inerlerdi. Köyün tam karşısına düşerdi bu tepe.

— Aliosman emmiii! diye bağırdı birisi. Hadi seni bekliyoruz hadiii!.

Tepedekiler gülüştüler.

— Gel yahu! dedi birisi. Sensiz olmuyor bu iş, gel!..

Remzi yerinde duramıyordu. Köyün yukarılarına doğru baktı.

— Ula, Mustafaa! diye bağırdı. Hadisenize be kardaşım, gene öğlen oldu!

Kara Mahmut oturduğu yerde kıs kıs güldü.

— Sus be! dedi Remzi. Ne gülüp duruyorsun? Makaran mı bozuldu?.

Mahmut gülmesini kesmiye çalıştı.

— Ula, dedi, doğru dürüst söylesene şu diyeceğini .Niye «hav hav hav..» yaparsın?

— Mahmut, Allahaşkına bugün taklaşma bana.

Kara Mahmut çenesini uzattı,

— Hav hav hav! yaptı gene.

Öbürleri de gülüştüler. Remzi iyice sinirlenmişti.

— Sen sabır ver yarabbi, diyerek kafasını iki yana salladı. Senin işin gücün yok mu be kardeşim. Bak kocaman adamsın, ayıp değil mi?

— Hav hav hav...

Remzi biraz uzağa gidip oturdu. Avurtları çöktü, yüzü sinirden kararmıştı. Sigara yakmak için teneke tabakasını çıkardı. Kibritle uğraşırken Kara Mahmut usulca yerinden kalktı, Rem-zi'nin arkasından sinerek geldi. Kucağındaki tabakayı kaptığı gibi kaçtı.

— Yapma be! diye arkasından koştu Remzi. Sesi büsbütün ince tondan çıkmağa başlamıştı. Bağırıp çağırması herkesi eğlendiriyordu.

Mahmut'un omuzuna asıldı. Kolunu bükmek istedi, ama gücü yetmiyordu. Sonra Mahmut birden eğilip Remzi'yi havaya kaldırdı. İyice ya-pışmasaydı yere düşecekti. Tabakayı elinden alamıyordu bir türlü.

Mahmut Remzi'yi sırtında taşıyarak öbürlerinin yanına getirdi. Tabakadaki sigaraları ortaya boşalttı. Onlar da birer ikişer kapışıver-diler.

— Dürzü!.. dedi Kara Mahmut. Sen bugüne bugün bük ağasısm, bizden birer sigarayı nıı esirgiyorsun?

Remzi büsbütün kızmıştı, inceli kalınlı bağırıp duruyordu.

— Ula ne bağırıyorsun? dedi birisi. Bugün hep sana çalışacağız işte.

— He ya, dedi yanındaki gülerek. Benim çeltiğim zati sulanıyor oğlum. Bugün senin için bent tutacağız. Bir sigarayı mı esirgiyorsun bizden?

— Niye bana çalışacakmışsmız? dedi Remzi. Tarlama doğru dürüst su bile akıtmıyorsunuz.

Öbürleri de gülüşüp duruyorlardı. Sigaraları yakmışlar, neşelenmişlerdi iyice.

— Al öyleyse be! dedi Kara Mahmut. Boş teneke tabakayı ta uzağa fırlatıp attı. Al da doy, kipti!

— Sensin kipti.. Hem sigaramızı içerler, hem de kipti oluruz.

— Tabiî kıptisin ya. Değilse bir sigara için adam bu kadar bağırır mı? Köyü ayağa kaldırdın baksana.

Şakalaşmaları yakm evlerden hep duyuluyordu. Kör Mehmet ayağa kalktı,

— Ula Yarbükü'nün adamların! diye bağırdı. Ula hadin gayri, hadiiin!

Kalın bir sesi vardı. Uzun boylu, kaba bir adamdı. Oturanlara döndü,

— Karılarının koynundan çıkamadı herhalde deyuslar, dedi.

Aliosman ağa eşeğinin yularından çekerek geliyordu. Evleri çıkınca ta oradan bağırmağa başladı,

— Hani ya Remziii! dedi. Bir eksik bendim hani ya? Ah seni zibidi ah!.. Kır sakalını iki yana sallıya sallıya geliyordu. Aliosman ağanın sözleri oradakileri tekrar güldürdü. Biraz sonra Şakir'le Yukarı mahalleden Mustafa da geldiler. Gittikçe çoğalmışlardı.

— Kim eksik? diye sordu birisi. Daha kimi bekliyoruz?

— Şeyh Ahmet, Halim ağa...

— Canım onlar da arkadan gelsinler, hadi biz yürüyelim gayri.

— Haydar gelmez mi acaba, Haydar? diye sordu birisi.

Hepsi de durup baktılar.

— O daha dışarı bile çıkmadı yahu, dedi Mehmet. Hele durun bakalım, herif daha misafir...

— Bu ne bitmez misafirlik? dedi Kara Mah-84

mut. Geleli bir hafta oldu be. Daha dışan. çıkmadı mı?

— Çıkmadı ya. Kolay mı sanırsın?

— Niye?

— Sekiz yıllık hasretlik bir haftada biter mi kardaşım? Boru mu bu?

Aliosman ağa bacağını ardıp eşeğine bindi.

— Çıkmaması ondan değil, dedi. Kocaağa'-nın oğullarından korkuyor herhalde...

Kör Mehmet güldü.

— îyi, dedi. Onlar da Haydar'dan korkuyorlar. Ne olacak bu böyle? Baksana biri çekmiş Ankara'ya gitmiş. Öbürü de Haydar geleli Eskibük'de yatıyormuş.

— Ağa öyle istemiş canım, dedi yanındaki. Bağın bağırıvermiş oğullarına. «Ahir ömrümde başıma bir iş daha çıkarmayın» demiş.

— Demese de, boş ver. Haydar'a çatamaz-lar gayri.

— Hadi hadi, dedi birisi, yürüyelim. Size ne elin kavgasından gürültüsünden? /,

Yola çıktılar. Kimisi eşeğine binmişti, kimisi yayan yürüyordu, iş urbaları içinde kavruk yüzleriyle genç, yaşlı karmakarışık yürüyorlardı. Yol bayır aşağı eğrim büğrüm gidiyordu. İki yanda kayalık tepeler vardı. Bazan kayalar yolun hemen kıyısmdaydı. Bir eşeğin sırtında dolu bir heybe yüklüyse muhakkak bu kayalara sürtünürdü.

— Ula Remzi, neredesin? diye bağırdı Kara Mahmut.

— Buradayım, ne olacak?

Biraz arkaya kalmıştı mahsustan. Suratı asıktı.

— Eşeğin nerde senin? Aliosman ağa yanıtladı,

— Remzi'nin eşeğine karısı biner oğul, dedi. Karısı kıymetli herifçioğlunun. Onu yürütmeğe kıyamaz.

— Öyle mi Remzi?

Remzi duymazdan geldi. Yürüyüşünü mahsustan ağırlaştırdı. Gene takılacaklardı şimdi

deyyuslar.

— Ula yürüsene! diye bağırdı Kara Mahmut. Neden arkada kaldın öyle?

Remzi yolun kıyısına oturup çorabını düzeltmeğe başladı. Öbürleri birbirlerine işaret edip Remzi'yi gösterdiler. Bazıları gülüştü.

— Sen nasıl bük ağasısın be? diye sordu birisi. Harpte kumandan askerin önünde gider. Bent tumağa gidiyoruz, düşsene önümüze!

— Ben bük ağası filân değilim, dedi RemzL Küskün bir sesi vardı.

— Ya kim Yarbükü'nün ağası? Remzi geriden bağırdı;

— Haydar... Aha geliyor işto!

Hep dönüp baktılar. Sahiden geliyordu. Karısı, çocukları önlerine eşeği katmışlar, çabuk çabuk geliyorlardı bu tarafa...

Köylüler kendiliklerinden durdular. Bir şaşkınlık yayılmıştı yüzlerine. Haydar koyu renkli elbisesi içinde köylülere hiç benzemiyordu. Görkemli bir görünüşü vardı uzaktan.

— Vay canına, dedi birisi. Haydar efendi olmuş be!

Kimse karşılık vermedi bu söze. Geldiler, iyice yaklaştılar. Haydar dikkatli dikkatli baktı kalabalığa.

— Selâmün aleyküm, dedi. Uğurlar ola!

— Aleyküm selâm. Eyvallah... dediler. Bir yabancıydı hâlâ.

— Ne var ne yok komşular, nasılsınız bakalım?

— İyiyiz be, iyiyiz... Sen nasılsın? Karmakarışık cevaplar veriyorlardı. Sonra

ortaya alıp çevirdiler. Evine gitmemiş olanlar «hoş geldin» ettiler. İçlerinde en uzun boyluydu hemen hemen. Zayıf olduğu halde iri yarı görünüyordu. Çiçek bozuğu yüzü hepsinden daha aktı. Hiç köylüye benzemiyordu. Davranışlarında öyle bir başkalık vardı. Sık sık çevreye bakıyordu. Tavırlariyle oradakilerin üzerinde

kendiliğinden bir saygı yaratmıştı. Bir tuhaf çekingenlik gelmişti herkese. Kimse gözlerini ala-mıyorlardı.

Karısiyle çocukları yanda kalakalmışlardı. «Siz gidekoyun» diye eliyle işaret etti onlara.

— Ee, daha daha nasılsınız bakalım komşular? Hepsine baktı ayrı ayrı. Bazılarını zor

tanıdı. Yüzleri değişmişti, kimisi yaşlanmıştı iyice. Hele delikanlıları hiç tanıyamadı. Haydar giderken daha çocuktu onlar.

— İyiyiz, diye yamtlıyanlar oldu. Sen nasılsın?

— Ben de iyiyim be, çok şükür. Çeltik cezamızı geldik...

— He... dedi Aliosman ağa. Tilkinin geleceği yer kürkçü dükkânı değil mi ya Haydar? Hep güldüler bu söze. Biraz rahatlamışlardı.

— Öyle ağa, dedi Haydar. Memleket işte, adamı çekiyor kendine.

Yürümeğe başladılar. Ortalarına almışlardı. İlgilerini ondan ayıramıyorlardı.

— Şu bayırlar yok mu?... diye başladı. Kayalıklar, bükler... Vallahi adamın gözünde tütüyor be. Cezaevinden çıkınca kendi kendime dedim, «Ula Haydar, sen nereye gidiyorsun?

Köyde senin düşmanların var.. Varır varmaz nallarlar seni, anladın mı? Gel gitme, buralarda kendine bir iş bul..» Gene de duramadım komşular, ayıp değil ya. Ne olacaksa buralarda olsun dedim, anladın mı?

— Tabiî canım, dedi Aliosman ağa. Memleketin yerini cennet tutmaz derler. Hem korkma sen Haydar, hiç bir şey olmaz Allahm iznîy-le. Cenabı Hak her şeyi biliyor. Kocaağa'mn bu kadar yaşaması, oğullarını böyle darmaduman etmesi... Bunların bir hikmeti var canım. Allah işte. Ben ona kurban olayım, her şeyin çaresini bulur...

— Evet, dedi Haydar.

— Sen her şeyi Allaha bırak.

— Ben de öyle yaptım zati.

Bu konuyu fazla uzatmak istemiyordu. Birden durgunlaşmıştı. Yanındakiler susmuşlar, konuşmayı ilgiyle dinliyorlardı. Yol bayır aşağı gidiyordu. Kayalık bir tepeyi inip kısa sürecek bir sel yatağının kumsalında yürümeğe başladılar.

— Çeltikler nasıl? diye sordu Haydar.

— İyi işte, dediler. Bugün suyu çoğaltırsak daha iyi olacak.

— Remzi nerede?

— Buradayım Haydar Ağa, dedi arkadan. Haydar ona doğru bakıp güldü. Altın dişinin parıltısı görünmüştü.

— Gelsene şöyle, dedi. Niye arkada kaldın?

Remzi adımlarını açtı. Yan yana gelmişlerdi. Haydar'a bakarak iyice kısa boylu, cılız kalmıştı. Öbürleri gülümsediler.

— Sen benim tarla komşumsun yahu, dedi. Niye öyle uzak duruyorsun?

— Uzak değilim ağa, gidiyoruz işte.

Haydar bir an kendini güvenlikte duymuyor gibi rahatsızlandı, geri dönüp baktı. Öbürleri de baktılar, ne olduğunu anlıyamamışlardı. Bazan ürkekleşiyordu böyle. Deminki şakalaşmalar filân kendiliğinden kesilmişti. Herkesin dikkati Haydar'a çevrikti.

— Demek öyle, dedi. Bugün bent tutacağız? Aliosman ağa cevap verdi.

— Remzi ağamız öyle istedi. O ne derse biz öyle yaparız, değil mi ya?

— Öyle öyle... diye gülümsedi öbürleri. Remzi gene alay etmeğe başlıyacaklar diye ses çıkarmıyordu. Sabretmeğe çalışarak yürüdü.

— Koca Rüstem ağa! dedi Haydar. Düşündü... Demek o da rahmetli oldu ha? O da

böyleydi işte. Güle oynıya bende götürürdü bizi. Ben cezaevine düşmeden önce birgün «yavrum. Haydar, diyerek geldi aşağıdan. Buyur emmi dedim. Gel şu bende kadar gidip gezelim seninle, dedi. Bakalım ne var ne yok?» Gittik. Garip iyice ihtiyarlamıştı gayri. Kendi gücü yetmez olmuştu. Kimseyi de kırmak istemezdi, anladın mı?

«— Görüyor musun? şu boğazı dedi.

«— Görüyorum emmi, dedim.

«— İyi bak, dağ bayır hep taş... Şurada bir dinamit patlatsak, nabalını çekeyim, ırmak kendiliğinden kapanır kalır, anladın mı? Daha da bent

derdimiz kalmaz.»

—Cfâdam başkaydı canım, dedi Aliosman ağa. Bunun gibi zibidi değildi o.

Remziye bakıp güldüler. Remzi gözlerini indirmiş yürüyordu. Zayıflığı onu çok yaşlanmış, yıpranmış gibi gösteriyordu.

— İyi ama ,dedi arkadan birisi, Kör Mehmet'ti. Kaç kere dinamit attık. Taş yığdık, gene sakat, gene sakat.

Haydar geri dönüp onu söyleyeni görmeğe çalıştı. Hepsi de durup onunla birlikte baktılar. Sonra Haydar hiç bir şey olmamış gibi yürüdü. Başka birisi durumu düzeltmek için,

— Belki, dedi. Rahmetlinin dediği gibi yapmadık da ondan böyle oldu.

Aliosman ağa öksürdü.

— Öyle, dedi. Bizim bükte bent tutacak adam yok zati. Kara Mahmut'la Mehmet var işte. Onlar da olmasa Yarbükü'nün çeltiği hep yanar valla.

— iyi, diye gülümsedi Haydar. Altın dişi parladı yanda.

— Remzi de iyi bent tutar, dedi birisi. Derin sulara iyi dalar.

— Sahi mi?

Gene gülüştüler. Renizi sıkıntılı yürüyordu. Yüzü sinirlenmişti gene. Kör Mehmet,

— Bana bakın, dsdi geriden. Bugün orta boğazı Remzi tıkayacak. Yarbükü'nde en çok onun tarlası var. İşin en zor yerine o koşulma-lı, değil mi ya!

Gözler hep Remzi'ye çevrilmişti.

— İyi, dedi Remzi. Beni gebertin de kurtulun temelli.

— Tabii ya. Gebertin! Sayı bilirsin de bendi tıkamayı niye bilmezsir! Ona benzer işte.

Hepsi gülüştüler. Haydar da katıldı gülenlere

— Yahu Remzi, dedi. Niye gülüyorlar böyle?

— Ne yapacaksın Haydar ağa, bunların içinde bir iki tane şey var işte...

— Ne var?

— Şey işte, öyle bir şey.

Gülüşmeler büsbütün artmıştı. Neşe içinde yürüyorlardı. Haydar da köylülerinin havasına katılmış, rahatlamış gitmişti. Kayalık bir tepenin eteğine geçtiler. Buradan sonra bayırın inişi daha da artmıştı. Aliosman ağa eşeğinden inip arkasına bir tekme vurdu. Eşek sırtındaki, heybeyi sallıya sallıya koşmağa başladı. Kendisi de kalabalığa karışıp yürüdü.

— Ula Remzi, dedi dönüp. Ver bakalım bir sigara. Bu nasıl bük ağalığı böyle?

— Sigarası var mı ki? dedi birisi.

— Niye?

— Niye olacak, ağa ama sigara alacak parası yok.

— Amma yaptın ha! Öyle mi Remzi? Remzi onu söyliyene yan yan baktı.

— Aha buna sigara derler! diye iç cebini gösterdi.

— Ee, ver öyleyse bir tane.

Remzi iki yanına baktı, îç cebinden hiç açılmamış köylü paketini çıkardı.

— Ooo... dedi yanındakiler. Yeni bir paketi daha varmış.

— Tabiî olacak. Herifçioğlu bük ağası bugüne bugün.

Remzi gene elinden kaptırmamak için çevreyi kolluyordu. Yeni paketi açıp Aliosman ağaya bir sigara uzattı. Bir tane de Haydar'a verdi.

— Bize yok mu? dedi arkadan birisi. Remzi karşılık vermedi. Paketi iç cebine

yerleştirirken birden üstüne çullandılar. Haydar şaşırmıştı, bir şey anlayamamıştı önce. Remzi inceli kalınlı sesiyle altlarında bağırıp çağırıyordu. Kara Mahmut paketi ele geçirmişti, içindeki sigaraları oradakilere birer ikişer dağıtı-verdi. Remzi ayağa kalkıncaya kadar iş bitmişti bile.

— Ayıp yahu ayıp! diye bağırdı. Çabuk çabuk soluyordu. Yüzü sapsarı olmuştu sinirinden. Avurtları biraz daha çökmüş gibiydi. Öbürleri birbirlerinden sigaraları yaktılar. Hiç bir şey olmamış gibi yola koyuldular.

— Allah Allah... diyerek gülümsedi Haydar. Olanlara şaşmıştı. Remzi üstünü başını silkeledi. Alnının bir yeri kızarmıştı. Orayı oğuş-turup duruyordu. Bir şeyler söylemek istiyor, söz bulamıyordu bir türlü.

— Ne o? diye baktı Kara Mahmut. Kızdın mı yoksa ?Kızdıysan söyle de biz de ona göre davranalım, değil mi ya?

— Ula Kara Mahmut, dedi Remzi. Bir de hısımım olacaksın. Ayıp ayıp!

— Hav hav hav! etti Kara Mahmut. Sesini Remzi'ye benzetti. Hep birden gülüyorlardı. Remzi sustu. Ne cevap vereceğini bilemiyordu.

Haydar dönüp baktı,

— Yapmayın canım, dedi. Yeni yetmeler 91

de var bak. Bu kadar üstüne varmayın adamın. Haydar ağır bir sesle söylemişti bunları. Sonunda tuhaf bir sessizlik oldu. Kimse cevap vermedi nedense. Gene Haydar tamamladı,

— Sen de her şeye kızıp durma be Remzi, dedi. Bir adam kızdıkça üstüne çullanırlar. «He, hoş» deyip geç. îş biter hemen.

— Şunlara baksana ağa! Adamla zevkleniyorlar.

— îyi ya işte, hiç oralı olma. Bir daha zevk-lenemezler.

Güneş epey yükselmişti. Boyuna iniş aşağı yürüyorlardı. Neredeyse Yarbükü'nün tarlaları görünecekti. Haydar ceketini çıkarıp omuzuna aldı. Gömleği bembeyazdı, herkes kendiliğinden ona baktı.

— Cezaevinde bizim bir arkadaş vardı... diye anlatmağa başladı. Muzip mi muzip... Hep alay edecek birini arar. Bir enayi buldu mu yüklenir de yüklenir. Bir gün tuttu bana «Haydar, dedi. Ben senin yüzüne bakınca hep bizim oraları hatırlıyorum.» Bursa'nın Uludağdan olur kendisi. «Neden?» diye sordum. «İşte, dedi. Bizim oraları hatırlıyorum.» Allah Allah, dedim kendi kendime. Bunda bir iş var ya, hayırlısı. Dilinin altında bir şey var bunun.

Bir gün gene koğuşta yakaladı beni.

— Haydar, dur hele, dedi. Yüzüne bakacağım. Bizim oraları hatırlatıyor bana...

— Neden yahu? diye sordum. Neden sizin oraları hatırlatıyor benim yüzüm? Ne dese beğenirsiniz?

— Bizim oralar çok dağlık taşlık da, dedi. Senin yüzün de oralara benziyor...

Haydar'la birlikte dinliyenler de gülüştüler. Sonra Haydar birden ciddileşti,

— Dur, dedim. Ben de sana bir şey diyeceğim...

Ama o sırada bütün koğuş halkı bize bala-yor. Yanına kadar yaklaştım. Sonra aşağıdan yukarı bunun çenesine bir yumruk çıkardım ki... Vallahi iki dişi şöyle yana doğru fırlayı-verdi.

Haydar, «nasıl?..» der gibi iki yana baktı. Gözlerini küçültmüş, dişlerini sıkmıştı.

— Ee... Sonra? diye sordular.

— Sonrası böyle işte, dedi. Gene de cezaevinde adımız «Engebe yüzlü» kaldı birader. Engebe yüzlü oto git, Engebe yüzlü beri gel... Hiç aldırmasaydım, unutulur giderdi, değil mi ya?

— Hi hi... diye güldü birisi. Demek sana «Engebe yüzlü» diyorlardı ha?

— Evet, dedi Haydar. O tarafa doğru gülümsedi. Altın dişi parlıyordu.

Vadiye inen kayalığın- üstüne gelmişlerdi, Yarbükü'nün yemyeşil çeltik tarlaları aşağıya serilmiş gibi görünüverdiler. Hepsi de tepenin üstünde bir an dizilip baKinar.

— Heey... diye iç geçirdi Haydar. GözünC sevdiğiminin memleketi. Şuna bak şuna...

Yüzüne içli bir gölge yayıldı.

Kayaların arasından geçen dar yoldan aşa ğı arka arkaya inmeğe başladılar, îki kişi yan yana yürüyemezdi, yol o kadar dardı. Arkın ki yısına gelince Haydar,

— Komşular, dedi. Müsaade varsa, siz ben te gidekoyun. Biz Remzi'yle tarlalara şöyle bi bakalım da arkanızdan geliriz, olmaz mı?

— Olur olur... dediler hepsi birden. Haydar, Remzi'nin kolundan çekti. Arkı

aşağı konuşa konuşa gittiler. Öbürleri arkaların dan baktılar. Remzi, Haydar'm yanında bir tu haf duruyordu. Birisi dayanamayıp glüdü,

— Engebe yüzlü, dedi. Remzi'yi yanladı he men.

— He, diye cevap verdi yanındaki. Remz yaşadı bundan sonra.

Kuşluk zamanı bent tutmak için soyundular. Kimisi sırtıyla taş getiriyor, kimisi ırmağın yukarılarından ot balyaları, söğüt dalları kesip ırmağın akıntısına veriyordu. Irmak arkın üstünde adamakıllı derindi. Kör Mehmet'le, Kara Mahmut bendin üstüne oturmuşlar, ot balyalarının gelmesini bekliyorlardı.

— Hadi ula hadiiü... Çabuk olun! diye ba-ğırıyorlardı ikide bir. İşin zor tarafı bunların üstündeydi. Suya girip bazan çok derinlerde kalan delikleri taşla, ot balyalariyle tıkayacaklardı. Bu iş çoğu zaman tehlikeliydi. Delik büyükse insanı çeker götürürdü. Onun için ayakla-riyl

yoklıya yoklıya, dikkat ederek çalışmak gerekirdi. İyi yüzme bilmiyenler, suya dalamıyan-lar bu işin üstesinden gelemezlerdi.

Kara Mahmut doğruldu;

— Hadi Mehmet kardaş, soyun bakalım, dedi. Bunu nasıl olsa biz yapacağız. Gelip de uyuz Remzi yapacak değil.

— Dur hele yahu. Acelen ne? Birer sigara daha içelim.

Bendin deliklerinden kaçan, ya da üstten taşan sular aşağıya gümbürtüyle dökülüyor, ortalığı sağır edici bir gürültü dolduruyordu. Söylenenleri iyi duyabilmek için söz söyliyenin ağzının dibine yaklaşmak gerekiyordu. Buraların insanı sıkan, terleten bir havası vardı.

Kör Mehmet sigarasından bir nefes daha çekti. Bendin üst yanındaki deniz gibi derin sulara baktı.

— Şu Yarbükü'nün enayisi biziz, dedi. Herkes ot biçmeğe, bilmem nereye dalga geçmeğe gitsin, biz de burada delik tıkayalım. Geberir-sem canımı geri verirler mi bunlar benim?

Kör Mehmet bent tutmağa başlarken hep böyle nazlanırdı. Bir isteksiz başlardı işe. Kara Mahmut bu sözleri dinlemeğe alışkındı.

— Kalk, dedi. kalk! Allanın iziniyle hiç bir 94

şey olmaz, hadi. Aha Haydar da geliyor bak?

Mehmet ırmağın kıyısına doğru baktı. Haydar ceketini omuzuna atmış, bendin ağaçlarına tutunarak geliyordu. Arkasında Remzi de vardı,

Hara Mahmut soyunmuştu. «Comp...» diye suya atladı. Irmağın ortasındaki ot balyalarına doğru yüzmeğe başladı. Durgun sular kımıldandılar. Haydar dikilip baktı. Çiçek bozuğu yüzü ışımış, parlamıştı. Birden aklına bir şey gelmiş gibi. çabuk çabuk soyunmağa başladı. İç donuy-la kalınca,

— Sen şu elbiseleri iyi bir yere koy Remzi dedi. Emir veriyor gibiydi. Remzi elbiseleri koluna aldı. Bendin ağaçlarına tutuna tutuna götürdü.

Haydar aceleyle suya atladı, Mahmut'a doğru yüzmeğe başladı, tyi yüzüyordu. Başını balı! gibi suyun içinde tutuyordu. Remzi arkasındar baktı kaldı.

— Yaşa be Haydar ağa! diye bağırdı. İnceli kalınlı sesi karşı kayalarda çınladı. Taş getirmek için iki yana dağılanlar hep dönüp ırmağa baktılar. Suyun içinde böylesine hızlı yü zülmesine şaşmışlardı.

— Haydar mı o yahu? diye sordu birisi.

— He, dedi yanındaki, Haydar. Gözlerini alamadan bakıyorlardı. Haydar

ot balyalarını bendin kıyısına doğru sürdü. Su yun içinde ustalıklı devinmeler yapıyordu.

— Yaşa be! dedi birisi. Yarbükü'nün bend: kurtuldu gayri.

— Neden? diye sordular.

— Böyle yüzdükten sonra bent tutmağa ne var?

Kör Mehmet'le, Halim ağa da soyunup ir mağa girmişlerdi. Ot balyalarım, öbür komşu larm getirip bendin üstüne yv&dıklan taşları de liklere tıkamağa başladılar. Bazı büyükçe delik leri tıkamak için biribirlerine yardım ediyorlar

ikisi üçü birden çalışıyordu. Haydar hepsinden daha gayretliydi. Derinlerdeki deliklere tek başına dalıyor. Oradan aşağı akıp duran suları tık diye kesiyordu. Çıkar çıkmaz yüzünün sularını siliyor, direktifler veriyor, eliyle gösteriyor, kocaman bir ot balyasını, ya da bir taşı kucaklayıp tekrar dalıyordu. Öbürleri yanında yardımcı gibi kalmışlardı.

— Yahu sen dur hele Haydar ağa, diyordu Kara Mahmut. Sen misafirsin, biz tıkıyalım, sen dur. Haydar duymuyordu bile.

— Hele şu büyük taşı verin bana, diye çıkıyordu sudan. Bir de ot balyası sürün buraya.

Sonra kalın, kemikli bedeniyle suda tekrar kayboluyordu. Daldığı yerden kabarcıklar çıkıyordu boyuna. Sular orada kaynayıp bulanıp duruyordu. Haydar'm gayretine şaşıyorlardı.

— Gel hele Haydar ağa gel, dedi birisi. Bir sigara içelim. Ne bu be?

Haydar çıkıp bendin ağacına oturdu. Eliyle kollarını bedenini uğuşturuyordu. Zayıftı ama kemikliydi. Teni bembeyazdı.

— Ula Haydar ağanın ceketini getirin biriniz, diye bağırdı Kara Mahmut. Üşür belki.

— Yok canım, üşümem, dedi Haydar. Bu sıcakta üşünür mü?

— Biz alışkınız ama, sen yeni bent tutuyorsun, belki üşürsün olur ya?

Haydar ona baktı.

— Yok canım, diye güldü.

Sigara uzattılar. Islanmasın diye dudakla-riyle aldı. Kibrit çakıp yaktılar. Haydar hep suya bakıyordu.

— Nasıl, su biraz farhetti mi? diye sordu.

— Ne diyorsun, dedi birisi. Adamakıllı kabardı;

Aliosman ağa arkın yanından keyifli keyifli bağırdı;

— Ula yeter ula! Bu arkın suyu adamı götürür, yeter gayri!

Haydar baktı. Eliyle «buraya gel» işareti yaptı. Aliosman ağa omuzunda taşıdığı bir ot balyası ile bendin ağaçlarına tutuna tutuna geldi.

Haydar kafasını kaldırdı,

— Şöyle beş altı adam boyunda bir ağaç bulabilir misiniz? diye sordu.

— Ne clacak? dedi Aliosman ağa. Buluni2 elbet.

— Oldu olacak şu orta boğazı da tıkıyalım bugün.

Bentin ortasında açık bir bölüm vardı. Ör ta boğaz derlerdi. Güçlü bir çağlayan halind* akar, aşağı kaçan ırmağın hemen yarı suyı buradan boşalırdı.

— Yok yahu, dediler hepsi birden. O kolaA iş değil. Hem bir ağaçla filan olmaz o.

— Bugün bitmez o iş, dedi Kör Mehmet Bir gün sabahtan başlayıp akşama kadar uğ raşmalı. Hem gereği yok canım. Bu arkın suyı bizim büke yeter.

— Zati ora tıkansa, dedi birisi. Su bendiı üstünden aşar, belki de bendi hepten alır gc türür.

— Yok yahu, dediler. Bent yıkılır mı be Bunun altı hep kaya bilmiyor musun?

— Yıkılmaz ama... Bazı çürük yerleri gide belki.

— Yok yok, dedi birisi. Burası Eskibük m be7 Orta boğazı tıkamaya ne gerek var? Bi avuç tarla şurada. Arkın suyu hepimize yeter.

Haydar konuşulanları dinledi.

— Peki öyleyse, dedi. Siz ne derseniz öyl olsun.

Sigaranın izmaritini suya fırlattı. «Hadi bj kalım» dedi, bir fayrap daha. Şu ot biçenleri s kıştırm da daha çok ot versinler ırmağa, kam: mamış

ne varsa...

Suya atladı. Kulaçlama yüzmeğe başladı. Orta boğaza doğru ağır ağır gelen iki ot balyasını kaçmaktan kurtarmak için hızla yanaştı. Akıntıdan kurtardı onları, bu yöne doğru sürdü.

Yeniden çalışmağa başladılar. Dışardakiler taş getiriyorlar tıkayıcılara uzatıyorlar, onlar da bazan çok derindeki, bazan bendin üstündeki delilileri tıkıyorlardı. Suyun içinde ayak-lariyle bendi yoklıya yoklıya delik arıyorlar, ayaklarını çeken bir yer bulurlarsa «oraya bir bağlam ot, ya da uygun bir taş sokup tıkıyorlardı. Bir kımıltıdır gidiyordu.

Remzi sırtına yüklenip zorlukla getirdiği bir taşı bendin üstüne bıraktı,

— Yaşayın be, dedi. Arktan öyle su akıyor ki, alimallah ırmak gibi. Bilseydim bugün size bir kuzu getirirdim valla. Kebap yapar yerdik şurada.

Haydar, Remzi'ye bakıp gülümsedi. Kara Mahmut,

— Elbet getirmeli, dedi. Böyle bük ağalığı olur mu?

— Bir dahaki sefere söz! dedi. Gene taş getirmeğe gitti.

Öğle sonu olmuştu. Güneş iyice devrilmişti "yana.

— Yahu acıktık, dedi birisi. Bırakın da ekmeğimizi yiyelim gayri.

.Sudan çıktılar. Haydar'm omuzları güneşten kızarmıştı. Ceketini omuzuna aldı. Kıyıdaki söğüt ağacının altına oturdular. Konuşup gülüşüp duruyorlardı. Heybelerden ekmekleri, azık çıkıntılarını çıkardılar. Biribirlerine buyur eriyorlardı.

— Haydar ağa, şu gözlemeden de buyur. ,

— Aha pilâv Haydar ağa...

— Yeşil soğan.

— Ula şu yumuşak ekmekten Haydar ağaya da uzatsanıza.

Gözlerinde değerlenivermişti Haydar. Bugün en yararlı çalışan oydu. Bendin gürültüsü iyice azalmıştı. Orta boğaz da tıkansa nerdeyse aşağıya hiç su akmıyacaktı .Neşeliydiler hepsi de.

— Ula Remzi, dedi Kara Mahmut, nerdesin? Komşular habarmız var mı Remzi'nin bir kuzusuna konduk.

—• Yoo... dedi birisi. Nerden habarımız olacak?

— Söz verdi, bir daha bent tutmağa gelirken kuzuyu getirecek.

— Yaşa be, dediler. Ağa dediğin böyle olur işte.

— Söz, dedi Remzi. Ama geverlerinizi de bir iyi ayarlayın. Bize su aksın biraz.

Hepsi birden gülüştüler.

— Sen de bizimkileri hep tıkama, dedi yanındaki.

— Peki söz, dedi o da.

Haydar konuşulanları gülümseyerek dinliyordu. Altın dişi parlıyordu yan tarafta.

— Komşular bizim çeltikleri de düşünürler elbet, dedi ağır ağır. Şurada üç beş komşuyuz, değil mi ya?

— Elbet, dedi Aliosman ağa. Ne deme):? Feyilsizlik etmiyelim. Herkes kendine yetecek kadar su alsın. Geveri ağzına kadar açıp da ne olacak yâni? Hem ben size bir şey diyeyim mi? Fazla suyun çeltiğe zararı var. Bu böyle valla, Maşalanm içinde su ısınacak. Değilse çeltiğe zararı var.

Arkın suyunu bindirirsen gevere, o su ısınır mı? İşte o zaman çeltik ölür. Çeltik sıcağı sever sıcağı...

— Neyse işte, dedi Haydar. Bizim tarlalara da su aksın da, ne ederseniz edin. Demin Rem-zi'yle aşağıdan yukarı bakarak geldik. Bizim aşağılarda hiç su yoktu. Üst başlardaki tarla-larsa ımbıl ımbıl. Buna siz razı olur musunuz?

— Yok yok... dediler hepsi birden.

— l ıkasaydmız ya üst başlardaki geverleri? Haydar onu söyleyens baktı.

— Yok, dedi. Tıkamadık. Herkes kendi ge-verini kendisi ayarlarsa daha iyi olur. Sonra biz tıkarız, siz açarsınız, o olmaz işte.

— Şöyle yapalım, dedi Aliosman ağa. Şimdi buradan aşağı hep birlikte geverleri ayarlı-yarak gidelim. Sonra da kimse kurcalamasın gayri, iyi değil mi bu?

— îyi, dediler. Bu daha iyi. Kara Mahmut ayağa kalktı;

— Öyleyse çık parayı Remzi, dedi.

— Ne parası?

— Ne parası olacak, kuzu parası. Söz verdin ya?

Remzi bocaladı,

— İyi ya veririz, dedi. Önce geverleri ayarlayın siz. Suyu bir görelim hele...

— Biz ayarlıyacağız, sen çık parayı!

— Yanımda yok. Aha Haydar ağa kefil olsun, ben size bir kuzu yedireceğim. Söz...

— Peki, dedi Haydar. Kefilim. Çiçek bozuğu yüzü parladı.

Haydar ceketini çıkarıp iğde ağacının budağına asmıştı. Uzandığı yerden doğruldu, panta-lonu toz olmasın diye dikkat ederek oturdu. Bu giysilerle hiç rahat edilmiyordu buralarda. Sigara yaktı. Sabah beri böyle bomboş oturmuş, ya da yatmış, canı sıkılıp durmuştu.

Karısiyle kızı ot ayıkladıkları maşalanıc içinden doğrulup baktılar.

— Uyuyamadm mı? diye sordu karısı.

— Uyuyamadım, dedi. Sinek var.

— İstersen ırmak boyuna geç. Oralar daha gerindir.

Haydar «siz işinize bakın» der gibi başını salladı. Sonra bükün yukarılarına baktı. Millet eğilmiş ot ayıklıyordu. Ta Aliosman ağanın tarlasından yukarda Kör Mehmet mi, yoksa Mustafa mı, birisi türkü söylüyordu. Bir uzun hava, Yarbükü'nde başka, ses yoktu. Hafif işitiliyordu buradan. Haydar o tarafa baktı. Yemyeşil çeltilî tarlaları öğlen güneşi altında insanın gözünü alıyordu. Buralara yavaş yavaş alışmağa başlamıştı gayri.

— Karı! diye bağırdı birden. Böyle bomboş oturmak olmuyor be. Sen yarın bana bir iş donu uydur, yavaş yavaş ben de ot ayıklıyayım sizinle.

Kadın gülümsedi.

— Olur mu herif? dedi. Herkes ne der?

«Dün gelmeden bugün ota sokmuş» derler, beni kınarlar.

— Hangi dün be, on gün oldu geleli.

— Olsun olsun. Daha konukluğun bitmedi.

— Allah Allah, dedi Haydar. Ne zaman bitecek bu konukluk?

— Zati şurada az bir işimiz kaldı herif. Yavaş yavaş ayıklarız biz. Sen rahatına bak. Dinlen, yat uyu...

Haydar doğrulup ayağa kalktı. Ellerini yumruk yaparak gerindi. Ağır ağır arkın kıyısına indi.

Epey su akıyordu arktan.

— Demek eskiden böyle akmazdı bu su?di-ye sordu.

— Nerde... dedi kadın. Yarbükü'nün adamı deli mi olmuştu bu kadar su akıtsın? Remzi sevindirik oluyor baksana. Takla at desen atacak. Çeltiği böyle su mu görmüştü hiç?

Haydar, memnun gülümsedi. Pantalonunun. paçalarını yukarı kıvıra kıvıra sıvadı. Su yolunun kıyısından maşalaya doğru geldi.

— Belki bizim çeltik de iyi bir sulanmıyordu ha! diye sordu.

— Sulanmıyordu ya, dedi kadın. Nereden sulanacak? Az bir su gelirdi arktan, onun da yarısını Remzi götürürdü. Bir çimdik su akardı bize. Aman çok şükür Allahıma. Dosta düşmana karşı bu günleri gördüm ya, çok şükür...

Gülsüm de mutlu, babasına baktı.

— Demek öyle? dedi Haydar.

Ellerini arkasına bağlayıp yukarı tarlalara baktı. Maşalalar biribirlerine ulanarak sıralanıp gidiyorlardı. Kara Mahmut doğrulmuş, bu tarafa bakıyordu.

— Ne o Haydar ağa? diye sordu. Sen de mi ota girdin gayri?

— Gireyim diyorum da kan razı gelmiyor. Mahmut gülümsedi,

— Elbet canım, dedi. Yakışık almaz senin ot ayıklaman. Git gölgelerde yat.

— Ee, yat yat... Ne olacak bunun sonu? Canım sıkılıyor be.

— Gel öyleyse bir sigara içelim seninle, gel! Kendi tarlasının başını gösteriyordu, «îki lâf

atalım» demekti bu. Haydar ağır ağır yürüdü. Karısiyle kızı arkasından baktılar. Üstüne titredikleri belliydi yüzlerinden.

— Oh... dedi kadın. Çok şükür Allahıma. Sekiz on gündür sevinç içindeydiler. Bütün kötü günleri unutmuşlardı. Hiç bir şey olmamışa dönmüşlerdi şimdi. Haydar,

— Selânıünaleyküm, diyerek vardı. Daha bitmedi mi senin ot?

— Az kaldı ağa. Bitirinci de ikinci ota başlarız. Böyle gider bizim işler, bilirsin.

Heybenin içindekileri çabukça boşalttı.

— Şöyle otur, dedi. Heybeyi ağacın köküne yakın serdi. Ağaca yaslan şöyle, rahat et.

Haydar onun istediği gibi oturdu. Bacaklarını uzatıp birbiri üstüne attı.

— Buralarda rahat etmek için urba giyme-meli arkadaş. Şöyle bir iş donu uydurmalı, tamam, istediğin yere otur.

— Öyle he.

Mahmut sigara uzattı. Sonra kavli çakmağını çakmağa başladı. Ama bir türlü yakamadı.

— Vay dinini imanını... dedi. Tekrar çakmağa başladı.

Haydar ağzında sigarası ile bekliyor, gü-lümsüyordu.

— Amma çakmağın varmış senin be, dedi. Benim kibrit de ceketin cebinde kaldı.

— Yanar ağa, dur hele...

Kavı düzeltip tekrar çakmağa başladı. Eğri demiri çakmak taşma «çat çat» vuruyordu, boyuna. Ama kav ateş almıyordu.

Haydar güldü,

— Sen her zaman böyle mi yakarsın bunu? dedi. Mahmut kızmış, büsbütün kararmıştı.

— Yok be ağa, dedi. Namussuzluk yaptı bu gefer.

«Çat çat» vurmağa başladı tekrar. Haydar bekledi, bekledi. Ağzında sigara ıslanmıştı.

— Bırak, dedi. Ben gidip kibriti getireyim.

— Olmaz ağa, dur hele.

Tekrar vurmağa başladı. Vurdu, vurdu. Yanmadı kav. Kara Mahmut kan ter içinde kalmıştı.

— Vay namussuz kav yay! dedi. Ulan ben seni yakmaz mıyım?

Ağzındaki sigarayı yere bıraktı. Kolunun yeniyle alnını sildi. Sonra taşın üstündeki kavı düzeltip demiri kaldırdı, havada bir iki kere sallayıp

nişan aldıktan sonra, var gücüyle vurdu.

— Off! diye elini tuttu arkasından. Kav da taş bir yana fırladılar'.

Haydar ağzındaki sigarayı eline aldı, kendini tutamıyarak gülmeğe başladı.

— Ula ben sana bırak dedim. Şimdiye kadar kibriti getirirdim.

Doğrulacak oldu • Mahmut can acısı içinde, Olmaz ağa olmaz, dedi. Ayıp kaçar. Sen konuksun, otur hele.

Geri itip onu oturttu.

— Rahatına bak, dedi.

Sonra elini tekrar ağzına götürüp «hoh» la-mağa başladı. İşaret parmağının tırnağı kırılmıştı herhalde, kanıyordu. Yüzünü buruştura-* rak ayağa kalktı.

— Vay namuzsuz vay dedi. Her gün barut gibi bir çakışta alırdı, bugün, aksilik etti.

Tarlalara baktı.

— Ahmet ağaaa! diye bağırdı. Ateşin var mı ateşin? Getir de bir sigara yakalım be. Bak Haydar ağa da burada!...

Şeyh Ahmet maşalamn ortasından doğrulup baktı.

— He he... diye güldü. Bugün çakmağı evde unutmuşum. Ben de şimdi senden istiyecek-tim. Sonra başını öbür yana çevirdi,

— Aliosman ağaaa! diye bağırdı. Gel bir sigara içelim gel! Ateşini de getir gelirken.

Bükte herkes doğrulup onlara baktı. Haydarla, Kara Mahmut'un ateş istediklerini duymayan kalmamıştı. Ta yukardan Aliosman ağa kırçıl sakalını sallaya sallaya bağırdı. Sesi keyifliydi,

— Ula, dedi. Şu Yarbükü'nde benden başka erkek yok mu?

Herkes güldü bu söze. Kara Mahmut hâlâ elini tutuyordu.

— iyi dedin Aliosman emmi! Senden başka erkek yok içimizde.

Haydar kıs kıs gülüyordu. Altın dişi parlıyordu ağzında. Biraz sonra Şeyh Ahmet'le Aliosman ağa geldiler. Haydar'ı duyunca bir iki kişi daha takılmıştı arkalarına.

— Ohoo... dedi Kara Mahmut. Hepinize sigaram yok benim.

— Allah Allah, dedi Aliosman ağa. Sigaran yok da bizi niye çağırdın buraya?

— Sana var ağa, buyur.

— Ne oldu eline?

— Ne oldu eline? Haydar güldü,

— Bunun barut gibi alan bir çakmağı var ya?

— Eee?

— Onu çakarken eline vurdu. Hep gülüştüler.

— Ula, dedi Aliosman ağa. Sen onu bana versene. Şu ağaca atar da belki bir kuş vururum.

Mahmut'un acıyan parmağına tütün bastılar. Sonra sigaraları yaktılar hep.

— Vay canını yediğim vay! dedi Aliosman ağa. Ortalık yanıyor, ne sıcağı bu böyle?

— Elleme sıcak yapsın emini, dedi birisi. Çeltik iyi davrandı bu günlerde.

— He ya. Gün dönümü gayri, bu günler en sıcak günler. Çeltik ne yapacaksa bu günlerde yapacak. Geçen gün bende gittiğimiz de iyi oldu.

— Hem iyi bent tuttuk, dedi birisi. Haydar ağanın sayesinde. Bu arktan hiç böyle su ak-mamıştı valla. Sel gibi geliyor baksana.

Aliosman ağa sakalını sıvazladı, bir gözünü kırptı,

—İyi oldu be Haydar, dedi. Gelişine hep sevindik valla. Bir komşu daha kazandık şurada, değil mi ya?

— Elbet canım, dediler, ne demek? Haydar gelince daha bir şenlendi buralar.

— Hiç böyle toplanıp konuşabilir miydik? diye sordu Mahmut. Herkes biribiriyle küs gibiydi. Ancak o zibidi Remzi'yle ağız dalaşı yapardık akşama kadar.

He dedi birisi nerede kaldı bu gün.

— Gelmez gayri buralara, işi kalmadı. Suyu akıyor nasıl olsa.

— Yatsın kalksın Haydar ağaya dua etsin, dedi birisi gülerek.

Haydar söylenenleri dinliyor, sigarasını içiyordu.

— Arslan Haydar... dedi Aliosman ağa. Şu koca Yapılı köyünün dirliğini sen düzelttin. Yak hele şuradan bir sigara daha.

Paketi Haydar'ın önüne attı.

— ît soylular! diye ekledi. Şöyle yapanz, böyle yaparız, köye sokmayız diye çen cen ötüyorlardı. Şimdi de saklanacak delik arıyorlar.

Bir sessizlik oldu. Haydar duymuyor gibi ensesini kaşıdı. Hiç karşılık vermedi bu söze. Sonra önünde duran paketten bir sigara daha alıp yaktı.

— Huh... diye üfledi dumanlan. Yüzü durgundu. Bir şey söyleyecek diye hep baktılar, ama o bir şey demedi.

— Ne yapacaklardı? diye sordu birisi. Ner-de onlarda o yürek? Onlar zengin yiğidi. Başka bir hünerleri yok. Geçen gün ne oldu biliyor musun? Bir kaç kişi dükkânın önünde oturuyorduk. Ağanın Mustafa da vardı. Nasıl olduysa söz Haydar'dan açıldı. Bir baktım ki, Mustafa'nın surat altı karış. Biraz sonra da kalktı gitti oradan. Adından bile kaçıyorlar valla. Kendi kendime dedim, «Vay dünya vay... Bir zaman neydi bunlar be? Meğer arslan postuna girmiş tilkiymiş bunlar.»

Kara Mahmut birden öksürdü. Parmağını tutuyordu hâlâ.

— Ne zamandı Allahım? dedi. Elini salladı. Haydar ağa bu işi işlemeden önceydi öyle ya. Hem de çok önceydi. Bekârdım o zaman, iyi biliyorum. Yavukluma sövdü namussuz, hiç içimden çıkmaz. Bunların çeltiğini istasyona taşıyorduk. Kış günü... Yerde bir karış kar var. O zaman millet temelli kördü be. Hiç karşı ge-lemiyoruz bunlara. Çuvalları nasıl doldurmuşlar emmi... Harar gibi telisler. Benim de bir kara eşeğim var, daha sıpa o zaman...

— Ha biliyorum, dedi birisi. Yamagözden almıştın hani?

— Tamam işte o eşek. Dedim, «Ali efendi —Ağanın büyük oğluna— benim eşek bunları götüremez. Yolda kalır. O zaman bunlara lâf mı söyleniyor birader? «Götürür, götürür, dedi. Yükle sen.» Yalvaracak oldum, «Şırak» etmesin mi suratımda tokat. Adama bak. Kira ile yükünü taşıyoruz, bir de dayak yiyoruz. Gö-Izümden ateş çıktı valla. Bir de küfür etmesin mi üstelik hem de yavukluma vay anasına eridim mahvoldum be. Neydi bunların azgınlığı? Gitmiyorum diyemedim arkadaş. Kuzu gibi götürdüm o

çuvalları. Eşeğim de sakatlandı vaüa. Geçmiş gün kaç kuruştu Allahım? Kirayı da alamadım o namussuzdan. Allaha havale ettim gitti. Böyleydi bu it soylular! Hep başlarını salladılar.

— Doğru, dedi birisi. Hep böyleydiler. Köylüyü ellerinden Haydar kurtardı sonunda.

— Burunlarını kırdı, dedi Aliosman ağa. Değilse başa mı çıkılırdı bunlara? Hangimize yapmadılar aynı şeyleri? Eskibük'teki armudun altını Kocaağa, dayımın elinden zorla aldı. Hem de dört altın veriverdi. Dayıcağızım ölünceye kadar yandı onun için. Dert oldu içine valla. O zaman hükümet de bir zayıftı canım. Kimse gidip de hakkını arıyamazdı. Güçlü müsün, haklı olurdun birader. Şimdi öyle mi ya?

Haydar dinliyordu, hiç söze karışmıyordu nedense. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme vardı.

— Sonradan ne oldu ama? dedi birisi. Kel Mistik bile karşı geldi bunlara.

Haydar bunu söyliyene baktı.

— Ya... dedi adam. Sen cezaevindeydin. Kel Mistik bunlara çoban durduydu. Hakkını vermemişler. Bir istemiş, iki istemiş... Bakmış olmıyacak «Ulan, demiş. Benim alacağımı ver-miyenin anasını bilmem ne ederim. Birinizi de ben deviririm!» Ya... Ertesi gün yollamışlar Mistiğin parasını.

Haydar gülümsedi. Çiçek bozuğu yüzüne bir ışıltı yayılmıştı. «Bak sen?» der gibi dudağını bükdü.

— Şimdi Allah var, dedi Kör Mehmet. Haydar olmasaydı köylü daha çook çekerdi bunların elinden. Allah bilir ya, belki kendileri için de iyi oldu. Günahı azalttılar. Aliosman ağa elini salladı,

— Sen onu bunu ne edeceksin kardaşım, dedi. Bunlar hep Allahın işleri. Ben Ona kurban olayını. Her şeyin yolunu da, çaresini de O düşünür, bulur. Siz işinize bakın. Hep Allahtan bunlar. Yakın hele birer sigara daha. SorTra da işinize hadi! Karılar orada çalışsın, biz burada çene yarıştıralım. Allah buna da razı olmaz bak.

Sonra, Haydar'a döndü;

— Sen de ot ayıklıyor musun? diye sordu.

— He, dedi Haydar. Başlıyacağım gayri.

— Başla. Bomboş oturunca adamın canı sıkılır. Vakit geçirmek için az buçuk çalışmalı adam. Bazan toplanır çene çalarız, bazan çalışırız... Böyle gider işler.

Sözü bitirmişti. Yerdeki sigara paketini aldı. Ark boyunca yürüyüp gitti. Öbürleri de kalktılar arkasından.

Kara Mahmut parmağına yeniden tütün basıp, mendiliyle sardı.

— Haydar ağa! diye bağırdı Remzi.

Elinde ağzı kapalı bakır bir sahan tutuyordu. Maşalanın içinde Haydarla birlikte karısı ile kızı da doğrulup baktılar.

— Gelin yahu, dedi. Daha acıkmadınız mı? Yetiversin gayri, gelin!

Haydar su yolunda ellerini temizledi. Karısına bir şeyler söylediği duyuluyordu. Sonra arka doğru yürüyüp geldi. Renizi dizine kadar sıvalı iş urbaları içinde elindeki yemek kabını tutarak bekliyordu.

— Ne o? diye sordu Haydar.

— Hadi gayri Satı abla! Daha acıkmadınız mı? Hadi...

iğde ağacının gölgesine oturdular. Remzi elindeki sahanı ağacın dibine bıraktı. Sigara yaktılar.

— Ne var, ne yok sizin aşağılarda? diye sordu Haydar.

— Ne olsun ağa? Çalışıyoruz. Bugün gün-lükçümüz de yok, kanyla ikimiziz.

— He he! dedi Haydar, altın dişini gösterdi. Sizin orası tenha da biliyor musun, în cin yok... Çiçek bozuğu yüzü kurnaz kurnaz parladı. Remzi onun ne demek istediğini anlamıştı,

— Öyle şeyi kim düşünüyor bire ağa, dedi. Çeltiğin birinci otunu bile bitiremedik daha. Siz ikinciyi ayıklıyorsunuz değil mi?

— He, dedi Haydar. Tarlaya baktı. Ortalıkta öğle sıcağının sessizliği vardı.

Yalnız uzaktan ırmağın kıyısından acemice çalınan bir bağlama sesi geliyordu. Arı vızıltısına benziyordu buradan. Haydar o tarafa baktı.

— Şu deyyusun oğluna bir sopa çalacağım, dedi. Bütün gün orada zırıldadı durdu.

— Zehranın oğlu mu o?

— He, dedi Haydar. Eşşoğlu essek, usanmak da bilmiyor. Sabahtan beri kafamızı şişirdi iyice.

Remzi o tarafa baktı,

— iyi çalsa dinlenir emme...

— Nereden iyi çalacak, aceminin biri. Sabahleyin arkın kıyısında çalıyordu. Bağırdım buradan, bu sefer de ırmak kıyısına gitti. Her gün böyle bu oğlan yahu. Usanmıyor da.

Remzi güldü,

— Dul karı çocuğu değil mi, öyle olur işte.

Satı kadınla kızı da tarladan çıkıp gelmişlerdi. Islak iş şalvarlarını elleriyle çekip genişlettiler.

— Ne o Remzi, dedi kadın. Gene ne zahmet ettin öyle?

Remzi keyifli cevap verdi,

— Zahmeti neymiş abla? Bizim karı bugün tavuk pişirmiş de butlarını da size yolladı. «Haydar ağagil yeyiversinler» dedi.

— Niye zahmet ettin hay Remzi?

— Zahmeti falan yok. Size az bile. işinize bakın.

Haydar iğde ağacının gölgesine yanının üstüne uzanmış, onların konuşmalarını izliyordu. Gözlerini hafifçe kısmıştı. Ne düşündüğü belli değildi. Satı kadınla kızı yemek hazırlıığna başlamışlardı.

Ekmek çıkınım yere serdiler.

— Eyvallah, diye kalktı Remzi. Niye aşağıya karadut yemeğe gelmiyorsunuz? diye sordu.

Haydar doğruldu.

— İyice oldu mu karadullar?

— Vay vay... Remzi. Kömür gibi.

— Gelelim öyleyse. Ben karadutu severim,

— Gelin ya, bugün gelin hem de. Yürümüştü.

— Nereye Renizi? dedi Satı kadın. Ekmek yiyelim de öyle git. Niye kalktın hemen?

— Sağol Satı abla, ben yedim. Size bereketli olsun.

Haydar bir şey söylemeden arkasından baktı. Remzi arkın yanına varınca,

— Su gene azaldı ağa, diye seslendi. Dür-züler gene geverlerini açtılar herhalde.

Haydar aldırmadı. Yemeğe başlamıştı bile.

— İstersen yukarılara git de bir bakıver, dedi. Geverlerini çok açanlara benden selâm et, tıkasınlar biraz.

Remzi'nin karnı açtı. Yemek yememişti. Bükün bir yukarısına, bir aşağısına baktı. Tembeldi nedense, hiç gidesi yoktu, gene de,

— Olur, dedi. Bakayım şöyle bir.

Yukarı doğru yürüdü. Arkasından gülümsediler.

— Bizini için parçalanacak, dedi kadın.

— Niye parçalanmasın ana? dedi kız. Babam gelmeden önce buradan aşağı su mu akıtabiliyordu?

— He ya, diye gülümsedi anası. O zaman niye getirmezdin bu tavuk butlarını, değil mi?

Haydar konuşmuyordu. Butlardan birisini iki eliyle kavramış, dişlerini geçirmişti. Ne karısına, ne kızma cevap vermedi. Çene kemikleri oynuyordu boyuna.

— Hadi yemeğinizi bitirin de, dedi. Biraz karadut yemeğe gidelim.

— Akşam üstü gideriz herif, şimdi karadut zamanı mı?

— Zamanı zamanı. Bir gün geç bitiversin, ne olur?

— iyi ama, dedi. Başka söz bulamadı kadın. Sen git istersen, biz işi bırakmayalım.

— Siz de gelin. Benim dediğimi hemen karşılama böyle, anladın mı?

Gözlerini ağartmış 11. Kadın sustu, kıziyle bakıştılar. Azarlanmış gibiydi. Yemeklerini sessizce yediler. Haydar tavuk budunu bitirince, kadın öbürünü de uzattı. Haydar elindeki kemiği arka fırlatıp, onu da aldı. Biraz sonra Remzi;

— Söyledim ağa, diyerek geldi. Kapattılar biraz. Hınzırlar «açmayız» derler, gene açarlar. Nasıl adamlar bilmem lu...

Haydar dinlemedi. Yoğurt ekmek yiyordu.

— Eyvallah, dedi Remzi. Ben gidiyorum. Dut yemeğe gelin ha.

— Dur...

Haydar ağzındaki lokmasını yuttu. «Birlikte gidelim» işareti yaptı.

Remzi birşey diyemedi. «Acıktım» diyecekti, yakışık almaz diye vaz geçti. Aşağılara doğ-nı bakındı, ister istemez beklemeğe başladı. Haydar'ın yemek yeyişini seyretti. Kocaman lokmalar alıyordu ağzına. Çiçek bozuğu yüzü iri iri oynayıp duruyordu.

Remzi işliğinin cebinden sigara paketini çıkardı,

— Buraya da, dedi Haydaj?. Elini uzattı, Remzi fırlayıp paketi yetiştirdi.

Haydar ellerini yerde serili ekmek çıkınına sildi. Sonra Remzi'nin uzattığı paketten sigara aldı.

— Biz gidiyoruz, dedi karısına. Siz de gelin.

Arka arkaya yürüdüler. Remzi Haydar'ır boyu poşu yanında cılız kalıyordu. Uzaktan ka İl!

lıplarma bakanlar biri öbürünün çocuğu sanırdı.

Kısıkta arkın üstüne uzatılmış ağaç köprüyü geçtiler. Burada büyük karaağaçlar vardı. Dipleri her zaman gölgeli olurdu. Haydar baktı,

— Şu ağaçlardan bir - iki tanesini bana versene Remzi, dedi. Bir yandan dişlerini kurcalıyordu.

— Olur, dedi Remzi. Ne yapacaksın bunları? Haydar düşündü. Ağaçları gözleriyle ölçüp biçti.

— Ev yapacağım, dedi.

— Ne evi?

— Aha buraya tarlanın başına, oturmak için ev yapacağım. Köye gitmeyeceğim gayri. Burada vakit geçireceğim.

Remzi pek anlıyamadı.

— Kışın da mı burada kalacaksın? diye sordu.

— BelM kışın da kalırız, belli olmaz.

— Boş ver Haydar ağa, ne yapacaksın burada kendi basma?

Haydar düşünüyordu. Alnını kaşıdı. Sol yandaki ırmağa baktılar. Dik bir iniş doğruca ırmağın içine gidiyordu. Sular dönüp duruyorlardı orada.

— Buraya bir savak vursana sen, dedi Haydar. Bak sular altını oyuyor. Tarlaya doğru ilerler bu oyuk.

Remzi elini salladı,

— Zor iş o.

— Neye zor olsun? Bu karaağaçlar başka ne işe yarar? Kesersin buradan, indirir oraya çakarsın, anladın mı? Arkasına da tas doldurursun, oldu bitti. Tarlan kurtulur.

— Gücüm yetmez o kadarına ağa. Ben o suya giremem.

— Ver parayı yaptır.

Remzi yürümüştü.

— Deee... O iş yüz lirayla ancak olur.

— Ama tarlayı kurtarırsın enayi!

Remzi «ona gelinceye kadar,» der gibi elini salladı.

— Önce çeltiği doğru dürüst sulayabilsem yeter.

Haydar arkın kıyısında gene durmuştu.

— Ula Remzi, dedi. Gevşek adamsın sen.

— Niye ağa?

Haydar Remzi'nin geniş tarlasına boydan boya baktı. Irmak kıyısını uzunluğuna gözleriyle ölçtü, Yarbükü'nün hemen hemen yarısı kadar vardı burası.

— Şu ırmak kıyısına şöylece kavak diksene, dedi. On bin kavak dikilir buraya.

— Kesiyorlar be ağa, yaşatmıyorlar. Bir zaman on - onbeş kadar diktiydim. Üç - beş yıl içinde, iyi de'boy atlılardı. Bu bükün adamı hep namussuz. Bir gün gelip kesmişler, îdm kestiyse? Aha üç - dört tane bir şey kaldı orada.

Haydar bakımsız söğüt ormanının içinden fırlamış kavaklara baktı. Bir düşünce yayılmıştı yüzüne. Aklından ne geçiyordu, belli değildi. Dudaklarını kıvırıp düşündü.

— Kaç dönümdü burası? diye sordu.

— On altı dönüm. Kıyılar falan iyice açılsa belki on yedi dönüm de olur. A/na neydeyim, doğru dürüst sulanmıyor. Jyi bir çeltik kaldıra-madım buradan. Bükün alt başında olunca... Hadi gel, karadut yemiyor musun?

Haydar alnını kaşıdı. Sonra kendine gelip yürüdü. «Burası adamının eline düşse...» der gibiydi içinden.

İlerde, çeltik maşalasmın içinde Halime kadın dikilmiş, yuvarlak yüzüyle kendilerine gülümsüyordu.

— Buyur ağam, dedi. Hoş geldin. Bizim çeltiğe mi bakıyorsun? Bizim çeltik böyle işte. Sıtmalı gibi sarak. Sen geldikten sonra sayende biraz sulandı.

Çocuk sesi gibi bir sesi vardı. Kısa boylu, şişmanca kalıbiyle sevinmiş gibi hareketler yapıyordu. Islak iş şalvarını -çeke çeke genişletti. Göğsünün düğmelerini ilikledi.

— Sahanı verdin mi Remzi? diye sordu kocasına.

— Verdim, verdim. Haydar gülümsedi,

— Tavuğun bacaklarını yedim Halime, dedi. Eline sağlık.

— îyi ettin ağam, kusura bakma, o kadar yollıyabildim. Biz çokluğuz ne edeyim?

— İyi iyi. Şimdi de karâdut yemeğe geldik. Aha şimdi bizimkiler de gelecekler...

— Vıh, etti kadın. Ben gelip,toplıyayım. Siz oturun.

— Yok, biz toplarız, zahmet etme, dedilerse de kadın tarladan çıktı. Su yolunda ellerini, ayaklarını yıkadı. Tos toparlak, canlı bir kadındı.

Karadutlar Remzi'nin tarlasının bitiminde sekiz - on ağaçlık küçük bir orman gibiydi. Koyu yeşil yapraklı, yüksek ağaçlardı hepsi de. Yaşlı oldukları için kökleri eğrim büğrümdüler. Karâdut mevsiminde önüne gelen çıkar yerdi. Sahipsiz gibiydiler burada. Karadutlarm bulunduğu yerden aşağıda ırmak, iki yanı kayalık, dar bir boğaza girerdi. Bir yarım saat tarla yoktu gayri. İki taraf hep kayalıktı. Sonra ırmak yeni bir kıvrımla başka bir bük meydana getirirdi. Yassıbük'tü burası. Orada da Yapılı köylülerin çeltik tarlaları vardı. Ama Yarbükü ile hemen hiç bir ilişiği olmazdı. Yassıbük'ün. Arada doğru dürüst bir yol yoktu. Irmak kıyışım koğuşturarak ince bir cılga gelirdi. Karâdut yemek için bu cılgayı yürüyenler olurdu arada sırada,

— Bak Haydar ağam, dedi Halime kadın. Bu tarafta, dutlar daha iyi olmuş, kömür gibi bak.

— îyi, dedi Haydar. Ben o ağaca çıkayım öyleyse.

Remzi aşağıdan başını kaldırıp isteksiz isteksiz baktı.

— Karı, sen git otunu ayıkla be.

— Dur hay Remzi, Haydar ağama azıcık karâdut toplıyayım da giderim gene.

Elindeki bakır kapla ağaçlardan birisine tırmandı, îş urbalarının ıslaklığını unutmuştu bile, Aklında hiç kötü bir şey yoktu. Haydar ağacın üstünden eğilip Halime kadına baktı. Islak şalvarı iyice yapışmıştı. Arkadan kıçı öylece belli oluyordu. Haydar kopardığı bir karadutu ağzına alıp tekrar baktı. Kadının kalçaları dolgundu. Remzi aşağıda sabırsızlanıp duruyordu. Yola bakıyordu ikide bir.

— Seninkiler nerede kaldılar ağa? diye sordu.

— Boş ver onları, dedi Haydar. Çık da dul ye sen. x

— Çık, yaptı Remzi. «Karnım aç» diyeceki demedi. Başını kaldırıp karısını gözlemeğe baş ladı. Bu giysi ile kıskanıyordu onu. Kendisim bir baksa göz edip aşağıya çağıracaktı. Ama bakmıyordu kadın. Remzi'nin boynu yorulmuş tu. Kafasını aşağı indirip yola bakmağa baş ladı.

— Öf be, dedi ağacın üstünden Haydar. Bu ranın dutları parmak gibi.

— He ya dedi kadın. Buranınkiler de öyle

— Oranınkiler pek öyle değildir canım. Haydar aşağıya Remzi'ye bir göz attı. Remzi yukarı bakmıyordu. Yaprakların arasmdaı Halime kadını aradı. Tâ yukardaki bir dali ir

uzanmıştı kadın, iri göğüsleri ortaya çıkmışlardı. Düğmeerlinden birisi de kopuktu herhalde. Bembeyazdı göğsü. Yüzü bir kız yüzü gibi düzgündü. Dört çocuk anası olduğu halde, yanakları hâlâ pembeydiler. Haydar yutkundu,

— Remzi! diye bağırdı aşağıya. Ula enayilik etme, gel dut ye!

Remzi ince, yüzüyle tekrar yukarı baktt Silik, cılız görünüyordu buradan.

— Sen ye ağa, dedi. Benim isteğim yok. Haydar olgun dut aramak bahanesi ile Ha-lime'yi daha iyi görebileceği bir yere indi. Gözleri ikide bir

kadına gidiyordu.

— Ha işte geliyorlar, dedi Remzi aşağıdan. Kan, in gayri. Biz de ekmeğimizi yiyelim.

— Aha geliyorum, dedi kadın.

Satı kadınla kızı dutlukta belki başkaları da vardır diye iş şalvarlarını değiştirmişlerdi. Beyaz yazmaları altında uzaktan hemen hemen aynı boydaydılar. Kız biraz daha ince dalandı. Başlarını kaldırıp ağaçlara baktılar.

— Kız Halime, dedi Satı kadın, sen de mi buradasın?

— Buradayım Satı abla. Haydar ağaya biraz dut toplıyayım dedim.

— Niye zahmet ettin ayol? Eli yok mu, kendisi toplasın.

Halime kadın ağaçtan inmişti. Elindeki dut dolu kabı gölgeye bıraktı. Eli yüzü karadut boyasına batmıştı. Satı kadına gülümsedi.

— Sana diyeceklerim var, dedi. Başını dertli dertli salladı. Yüzüne acı bir anlam yayılmıştı.

— Ne diyeceksin, hayrola? Halime kadın çevreye baktı,

— Gülsüm bacım, ne duruyorsun? Çık şu ağaca da dut ye, hadi!

Kız, kendisinden saklı bir şey konuşacaklarını anlamıştı. Gidip ilerdeki ağaca tırmandı. Halime kadın fısıldamağa başladı,

— Hay Satı abla, dedi. Ben gene yüklüyüm.

— Deme kız? Ne bildin?

— Her zaman ilk ay görününce olurdum, bu kez olmadım. Bak kaç gün geçti, ay kocaman oldu.

— Oldu ya... dedi Satı kadın. Düşündü, inşallah, diye ekledi. Bu sefer oğlandır gayri.

— Ah ne olurdu... diye sızlandı Halime. Yüzü ağlıyacak gibiydi.

— Tekkeye git bacım, hiç durma. Köse hocaya git. Ne gerekse yap bu sefer. Bir de üzerlik otu kullan bakalım. Onu çok keskin derler. Muhakkak oğlana çevirirmiş.

Remzi geride karısını bekliyordu.

— Ne fısıldaşırlar bunlar? diye söylendi kızarak.

— Geliyorum, çatlama! dedi karısı. Hay Satı ablam, diye fısıldamağa başladı gene. Küçük kıza boyluyken de yaptım onu. Üzerlik komadım yazılarda topladım topladım kullandım. Gene de kız oldu.

ikisi de ciddiydi. Önemli bir kpnuyu görüşüyorlardı.

— Belki geç kaldın da ondandır. Sen şimdiden başla gecikme. Bir de kedi balından bir ilâç yaparlarmış. Onu ben iyi bilmiyorum. Çilli Dudu'dan öğren de onu da kullan. Belki bir fayda verir.

— Çilli Dudu onu mu kullanırmış?

— He ya... Bak üç tane oğlu oldu sonradan. Herhalde ondandır bacım. Yolunu bilmese hep oğlan olur mu çocukları?

— iyi dedin Satı abla. Ben yarın Çilli Du-du'ya bir gideyim.

— Git bacım git, bir oğlun olsun gayri.

— Ah Satı ablam da... Dilerim Allahtan, ele güne karşı...

Ağlamağa başladı. Gözlerinden iri iri yaşlar akıyordu.

Ağlamağa başlad.ı Gözlerinden iri iri yaşlar akıyordu.

— Vallaha... diye ekledi. Gene kız olursa, kendimi ırmağa atarım gayri.

— Yok, dedi Satı kadın, inşallah bu sefer oğlandır. Üzme kendini.

Zorla ayrılabildiler. Remzi tarlaya doğru yürümüştü bile. Halime gözlerinin yaşını silerek arkasından seyirtti.

— Ne o? dedi Remzi, ne fısıldaşırsmız öyle?

— Ne olacak? Ne olur başka?.

— Ne diyor?

— Tekkeye git, diyor. Kedi balından bir ilâç yaparlarmış. Çilli Dudu'nun oğlanları hep onunla olmuş. Yarın gidip öğreneyim onu.

— Git bakalım, dedi Remzi. Gözlerini yer© indirdi. Git ama... Hepsi Allahtan. Benim bildiğim bu.

— Sen öyle bil! Zati hep böyle söylersin. Sen değil misin sebebim zati?

— Niye benmişim?

— Sensin ya, başka kim olur? Söyletme adamı hadi!.

Remzi yan yan karısına baktı. Sinirliydi karısı. «Gene kızdırmayayım şunu» diye düşündü. Lâfı değiştirmek için,

— Böyle ıslak urbayla ağaca çıkma, dedi. lîer bir yerin belli oluyor elin adamının yanında. Ayıp değil mi?

Kadın cevap vermedi. İğde ağacının altına karşılıklı oturup sessiz sessiz yemeklerini yediler. İkisi de düşünceliydi.

III

Haydar'ın karısı Satı kadın, sabah erkender kalkmıştı. Oğlunun karamandodan dikilmiş uzun şalvarını bulup pencerenin önüne oturdu Arkasında, dizlerinde gene kocaman delikleı açılmıştı.

—Gözü kör olasıca, dedi kendi kendine Daha iki ay olmadık şunu alalı.

Baktı, üç yere yamalık vurmak gerekiyordu. Yama olacak parçayı şimdi nerede bulmalıydı? Düşündü kaldı. Oysa, kalkmadan yamayıp bitireyim şunun pantalonunu diye kurmuştu. Kalktı, alaca karanlıkta orayı burayı aradı. İçi-döktü ortaya. Yamalık olacak kadar büyükçe ne eskiler doldurup diktiği bir minderi söküp bir parça yoktu. Köşedeki sandığı boşalttı. Ne var ne yok diye teker teker baktı içindekilere. Yoktu Allah yoktu. Yoklukta beli bükülürdü Satı kadının. Kocası cezaevlerindeyken yıllarca hep böyle yokluk çekmişti. Canına tak demişti gayri. Ellerini kavuştvırup durdu öylece. Ne yapmalıydı? Giyilecek hali kalmamıştı pantalonun. Her bir yeri açılmıştı iyice. Biricik oğullarını böyle gezdirmeğe gönlü razı değildi ama ne yapmalıydı şimdi? :

— Kör olasıca! diye söylendi tekrar. «Çıkma şu ağaçlara» derim, gene çıkar. Ben ne edeyim şimdi...

Demin söküp baktığı minderin içindekilere tekrar baktı. El kadar iki parça ayırdı oradan. Renkleri birbirini tutmuyordu ama, hadi ikisini yan yana diker, dizlerin birisini yamadı. Ya öbür delikleri ne yapacaktı?.

— Amaaan aman! diye söylendi. Yüzü bungundu.

Yeni ışımağa başlıyan odada yere serili yataklar görünüyordu. Yorganlar hep eskiydi, çiçekleri solmuş, yer yer delinmişlerdi. Pamukları görünüyordu hep. Hele Gülsüm'ün üstündeki yorganın partalı çıkmıştı iyice. Üflesen dö-külüvereceki. Yalnız kocasının üstündeki yorgan biraz

yeniceydi. Satı kadın bir onu eyleyebilmiş-ti işte. Utanılacak bir konuğumuz geliverir diye düşünür, o yorganı gündeliğe kullanmak istemezdi. Ama, şimdi başka çare yoktu. Yorgansız yatılmazdı ki?

Gülsüm usulca doğruldu. Başının yazmasını düzeltti. Yeni uyanmıştı.

— Kalkayım mı ana? diye fısıldadı.

— Kalk, dedi kadın. Ocağı yak da bulgur aşı pişirelim. Ben de oğlanın şalvarını yamayım dedim emme...

Kadın iğneyi görebilmek için pencereye iyice eğildi. İki parçayı yan yana getirip oyulgadı.

İpliğin rengi de pek tutmuyordu. Yaz günü hepsi giderdi. Köyde kim bakardı oğlanın dizine?

Parçaları yan yana iliştirip iki kere dikti. Kuvvetli olsun diye ipliği iki katlı yapmıştı. Koca koca dikiyordu alaca aydınlıkta. Sonra pan-talonu alıp dizlerine baktı. Sağ dizdeki ve arkadaki delikler pek büyüktüler. Yamalık oralara yetmiyecekti. Sol dizdeki deliğin üstüne kapattı, uç uca zor yetişiyordu. Biraz büzerek falan dikti. Biçimsiz bir yama olmuştu. Karamando şalvarın üstünde beyaz ipliğin koca koca dikişleri, üstelik yan çizgili bir yama hiç hoş kaçmamıştı ama, çocuğun teni görünmiyecekti. Satı kadın pantalonu ters çevirip düzeltti. Eliyle asılarak falan ütüledi. Öbür delikler için yama düşünüyordu.

— Gülsüm, diye sordu. Yok mu kızım bil-di;**n yerlerde şunun için bir yama?

— Yok ana, dedi kız. Nerede olsun öyle bir şey?

Kadın ayağa kalktı. Başını kaşıyordu sıkıntıdan. Ne yapacağını bilemiyordu. Oğlan uyanmadan pantalonu hazır etsin istiyordu ama ne yapsındı şimdi?

— Gülsüm, dedi. Kızım sen şuraları topla hele. Aşı da pişireko. Ben bir dükkâna gideyim' Vermez o yahudi kılıklı herif ama, bir gideyim bakalım.

Çabukça merdivenleri indi. Ortalık aydınlanmıştı iyice. Köylü işe gitme hazırlığı içindeydi. Sokaklarda tavuklar dolaşıyordu.

Satı kadın dükkânın kapısına vurdu. Biraz sonra üst kattan bir pencere açıldı. Fahri efendi başının takkesi ile uzanıp aşağı baktı. Daha yataktan kalkmamıştı belli ki.

— Ne o kadın? diye sordu.

— Şey... dedi Satı kadın başını kaldırıp, Fahri efendi biraz karamando alacaktım. Yarım nrşın bir şey...

— Sen misin o? Yok, olmaz. Dün söyledik ya?

Başını içeri çekecekti.

— Ne olursun, diye yalvardı kadın. Hay-dar'a, söyle dim vallahi. Bir yerden denkleştirip borcumuzu ödiyecek. Ne olursun Fahri efendi kardaş. Az bi şey...

— Ha'k tu! diye aşağı tükürdü Fahri efendi. Tükürüğü kadının hemen yanı başına düştü.

— Vallahi getirecek Fahri efendi...

— Olmaz dedik ya! Bu kaçıncı yemin be Allahın kulu? Seksen sekiz lira borcunuz var.

Selâm söyle Haydar'a, gayri sigara da istetmesin. Hep ver, hep ver... Ne bu be? Ayıp derler bir şey vardır.

— İstemesin, ne edeyim. Şimdi bir parça karamando ver de çocuğun, şalvarına yama vuracağım. Sonra hiç bir şey almayız gayri. Biraz halden anla ne olursun...

— Önce siz halden anlayın. Parayı getirin.

Değilse zırnık yok!

Fahri efendi başını çekip pencereyi şırak diye kapattı. Kadın bir zaman daha başı yukarda kaldı.

— Fahri efendi! diye seslendi tekrar. Fahri efendi, ne olursun...

Pencere açılmadı. Kadın başını indirdi. Ağlamaklı olmuştu. Gören oldu mu diye iki yana baktı. Yoktu oralarda kimse. Tâ ilerde bir evin önünde eşeğin üstüne bir heybe yüklenmişti. Birisi büke gidecekti herhalde.

Satı kadın geri dönüp eve doğru yürüdü. Bozulmuştu. İçi alıp veriyordu boyuna. «Yahudi...»

diye mırıldandı kendi kendine, yahudi, ne olacak?

Merdivenleri bir hırs içinde çıktı. Birisi do-kanıverse ağlıyacaktı. Kapıyı açtı, kocası yatağın içinde daha giyinmeden sigara içiyordu. Ağır, hantaldı uyku sersemi.

— Ne o karı? dedi. Ne oldu gene?

— Ne olacak, dedi kadın. Bir yandan oğlanın şalvarını topluyordu. Bir tetiklik vardı üstünde.

— Bir parça karamondo alayım diye dükkâna gittim, vermedi yahudi kılıklı.

Haydar aldırmadı. Sigarasından yeni bir nefes çekip üfledi.

— Ne yapacaksın karamandoyu? diye sordu.

— Ne yapacaksını var mı? Şuna bak han gibi oğlanın önü ardı!

— Olsun be karı, ne canını sıkarsın onun için?

— Aman sen de bir yavusun. Şu pantoî nasıl giyilir?

Haydar geniş geniş güldü,

— Giymeyiversin, dedi. Doncak gezsin deyyusun oğlu.

— İyi. Doncak gezsinmiş. 'fel adama ne der? Haydar cevap vermedi. Doğrulup urbalarını

giymeğe başladı. Yapma bir kibarlık vardı üstünde. Hiç acele etmeden yapıyordu işini. Gülsüm bir yandan yatakları kaldırmağa başladı.

— Bu borcu ödemeden olmaz, dedi kadın. Akşam sabah bir şey lâzım oluyor, alamıyoruz. Nerden bulacaksan bul da ver şu adamın parasını.

— Anladık! dedi Haydar. Durup gözünü ağarttı.

Kadın ortalığı topluyordu. Sinmiştü biraz.

— «Selâm söyle, sigara da istetmesin gay-r,i» dedi. Seksen sekiz lira olmuş borcumuz.

Haydar pantalonunun düğmelerini ilikliyordu;

— Seksen sekiz mi? diye sordu.

— He ya, dedi kadın.

— Vay dürzü vay! Ne almışız biz seksen sekiz liralık?

— Ne bileyim, almışız besbelli. Oğlan da uyanmşıtı.

— Kalk ulan ,dedi babası. Ne yatıp durusun leş gibi, sıpa! Ne o pantalonunun hali öyle?

Oğlan yanıt vermedi. Köşeye doğru gidip beyaz iç donununun uçkurunu çekti.

— Gayri ak donla gez de aklın başına gelsin, it oğlu it!

Hepsi susmuşlardı. Haydar ibriği alıp dışarı çıkınca rahatladılar. Bir yandan büke gidecek azık torbasını hazırlıyorlardı. Dışarda güneş doğmuştu. Köyde bük yollarına doğru bir akındır başlamıştı gene. Birdenbire canlanmıştı her yer. Köyün sokaklarını çocuk sesleri, eşek anırtıları doldurmuştu.

— Hadin hele, dedi Satı kadın. Öğlen oldu gene, hadin!

Sofraya oturdular. Ayranla bulgur pilâvını kaşıklamağa başladılar.

— Bağa kimseyi sokma, dedi oğluna. Elin çocuklarına uyup da uzaklara neyi gitme. Anladın ini? Mehmet «peki» der gibi başını salladı.

— Buzağıyı iyi bağla. Önüne ot ver. Zamanında sula.

-İyi.

— Ağaca falan çıkayım deme. Şu pantalo-nu alalı iki ay olmadı, partalını çıkardın essek sıpası!

Mehmet güneş yanığı yüzünü indirdi. Babasından korkuyordu nedense. Cezaevinden geleli ne olmuştu şurada, iki defa dayağını yemişti.

Bir kızdı mı, fena oluyordu babası.

Sonra toplandılar. Mehmet gene önüne buzağıyı katıp bahçeye götürdü. Öbürleri de Yar-bükü'nün yolunu tuttular.

Mezarlık tepeyi aşınca yer yer kayalık inişler başlardı. Kayalık olmayan yerlerse hep bozkırdı. Kumlu bir topraktı buraların toprağı. Yeşil bir şey görmek mümkün değildi, iğne boyu otlar, pirenler öylece kurumuşlar, her yer bomboz bir renge bürünmüştü. Kayalıklar bu boz-luğun içinde daha koyu tepeler gibi dururlardı.

Yarbükü'nün yolunda ilerde, geride büke giden başka komşular görünüyordu. Önlerine eşeklerini katmışlar, kadınlı erkekli, küme küme yürüyorlardı habire. Eşekler sıkıştırıldıkca yanlarından sarkan heybeleri sallaya sallaya koşuyorlardı. Bazı kümelerden konuşma sesleri, gülüşmeler geliyordu. Farkında bile olmadan hızlı hızlı yürürlerdi nedense.

Kumlu yazıyı geçmişlerdi. Geniş bir sel ya tağıydı burası. Bahar sellerinin sürüklediği kum lar

diz boyuydu. Yumuşacık batardı yürürken insanın yatağa uzanır gibi uzanıvermesi gelir di. Onun için burada hemen/herkes ayakkabısı nı eline alır, yalın ayak yürürdü, însamn için den öyle gelirdi nedense. Yumuşak kumlan basmak bir hoş olurdu. Sabahleyin serindi üs telik.

Remzi ayaklarının altını eliyle silip ayak kaplarını giydi.

— Aha! diye bağırdı. Haydar ağalar ge liyor, bekliyelim şunları.

îki-üç komşu bir küme olmuştular. Kadın lar kendi aralarında konuşuyorlardı. Onlar yü rüyüp gittiler. Remziyle Kara Mahmut bir d< Şeyh Ahmet dikildiler oraya. Geriye doğru ba kıyorlardı.

— Ula sen ne kadar seviyorsun bu Hay dar'ı, dedi Kara Mahmut. Yediğiniz, içtiğini; ayrı gitmiyor be.

— Ne edelim, dedi Remzi. Komşuyuz.

— Hadi oradan Muaviye kılıklı! Sayesinde çeltiğimi suluyorum desene doğruca?

Şeyh Ahmet güldü bu söze.

— Sevmesin de yapsın? dedi. Çember saka-hm sıvazladı. Kömür sürmüş gibi simsiyahtı sa kah. Başında da kara bir takke vardı. Yaz • kış böyle gezerdi Şeyh Ahmet. Arkasını dönüf bir dua mırıldanmağa başladı. Sonra da,

— Hadi ben ağır ağır gideyim, dedi. Siz arkadan gelin.

Kara Mahmut'la Remzi yolun kıyısına oturdular.

— îşln iş! dedi Mahmut. Elini Remzi'nin omuzuna vurup salladı. Renızi'nin sıska bedeni hiç karşı koyamadan sallanıyordu.

— Bu yıl beş bin kilo çeltik kaldırır mısın, ha?

Remzi kıs kıs güldü bu söze.

— Ne gülüyorsun? dedi Mahmut. Peşin parayı gördün de gülersin değil mi?

— Beş bin kilo çeltik kalkar mı be?

— Elbet kalkar. Tarlan her gün sulanıyor kahpecik. On beş on altı dönüm tarla bu, kalkmaz da ne yapar?

Remzi'nin yüzü bir memnundu. Elini salladı,

— Beş bin kilo çeltik kaldırsam ben lort olurum valla.

— Olursun ya, olmayıp da ne edersin, dür-zü? Gayri o zaman yüzümüze de bakmazsın.

— Yok yahu, dedi Remzi. Ben öyle büyük-lenmek bilmem.

Ayağa kalkmıştı.

— Ne o Haydar ağa? diye bağırdı tâ buradan. Hele yürüyün biraz!

Sesi bir tuhaf neşeliydi, inceli kalmlı çıkmıştı bağırınca Kara Mahmut kıs kıs güldü oturduğu yerden.

— Ula, dedi. Sen bir kadın olaymışm, yok mu...

— Eee?

— Pek şey olurmuşsun valla!

— Ne olurmuşum?

— Cilveli olurmuşsun. Sesini seveyim ben senin o zaman.

Remzi dinlemiyordu. Haydar'a bakıyordu tâ buradan. Onlar da epey yaklaşmışlardı. Lâcivert giysileri içinde yakışıklı görünüşü vardı Haydar'ın. «Ne o?» der gibi başını salladı Rem-zi'ye.

— Hiç... diye gülümsedi. Sigara paketini çıkarıp uzattı. Kara Mahmut da kalkmıştı, o da sigara alıp yaktı. Konuşarak yürüdüler büke aşağı. Remzi neşeliydi. Kim ne dese gülüyordu.

Haydarsa biraz durgundu bugün. Borcunu düşünüyordu herhalde. Tarlalarına gitmek için ayrılacakları sırada,

— Remzi, dedi. ivedin ne? Gel şu bizim tarlaya bir bakalım önce.

— Olur ağa, dedi Remzi, bakalım. Kara Mahmut gitmişti.

— Remzi, dedi Haydar. Arkın kıyısında durup biribirlerine bakıştılar. Haydar'ın yüzü ciddiydi. Biraz da üzülmüşe benziyordu. Söyliye-ceğini zor söyliyebildi.

— Bana yüz lira lâzım Remzi. Ben gelmeden önce bizimkiler biraz borç etmişler. Adam simdi istemiş. Varsa şu işi bitir, çeltik kalkınca gideriz.

Fısıldayarak söylüyordu. Remzi şaşırdı. Deminki neşesi kayboluverdi birden.

— Yüz lira? diye sordu .

— Evet, dedi Haydar. Şimdi rahatlamıştı nedense. Komşu komşunun işini görür değil mi ya? Senin de bana işin düşerse, ben de onu yaparım.

Remzi düşünmüştü. Sonra kendini topladı.

— Kolay Haydar ağa, dedi. Şimdi yanımda yok emme birinde alacağım var, onu istiyeyim. Ödünç değil mi, veririm.

— Peki, dedi Haydar. Yarın getirebilirsen, yahut bu akşam... Çok iyi olacak. Göreyim seni ha.

— Olur olur.

Haydar'dan ayrılıp kendi tarlasına doğru yürüdü. Ama içi bir tuhaf olmuştu. Yoksa su işinde yaptığı iyiliğe bir karşılık mı istiyordu? Pek anlayamadı. Kafası karıştı gitti. Haydar'ın cezaevinden paralı geldiği söylenip durmuştu köyde. Şimdi kendisinden neden para istiyordu? Kısığa varınca durup düşündü. Bu adamın niyeti bozuktu herhalde. «Tarlana su akıtıyorum» diye kendisinden para istiyorsa bu iş'' başa çıkmazdı. Şimdiden alıştırmamak gerekti.

— Allah Allah, diye söylendi kendi kendine. İşe bak sen.

Sonra yürüdü. Karısiyle konuşacaktı meseleyi. Halime kadın yenice soyunmuş, ot* ayıklanacak maşalaya gidiyordu.

— Halime! dedi. Dur .hele... Soyunmadan maşalanın kıyısına vardı.

— Bak Halime, dedi. Ne oldu biliyor musun? Haydar ağa benden para istedi.

— Ne parası?

— Bilmem. Ödünç yüz lira ver dedi. Birine borçları varmış...

— Kime?

— Ne bileyim? Sıkıştırmış adam. O da ben den istedi.

— İyi ya ver, paran var mı?

— Yok. Ne gezer para...

— E, buluver bir yerden.

— Buluruz bulmaya, o kolay. Benim dediğim o değil. Cezaevinden paralı geldi diyorlardı, şimdi benden niye para ister bu adam?

Kadın bir şey anlamamıştı. Maşalanın içine eğildi.

— Yalan besbelli, dedi. Cezaevinde nerde bulmuş parayı?

Kocasının telâşına pek önem vermedi. Remzi dikilip kaldı orada.

— Kime borcu var acaba? diye sordu.

— Kime olur, dedi kadın doğrularak. Dükkânadır belki.

— Hımm, dedi Remzi, düşünerek urbalarını soyunmağa gitti. Kendi kendine bir şeyler kuruyordu. Akşam dükkâncı Fahri efendiye soracaktı.

Haydar'm borcu varsa işin içinde bir kahpelik olamazdı. Değilse bakalım neydi bu işin iç yüzü. Hele bir anlamalıydı önce.

Remzi akşam Fahri efendiye gitti.

— Bırak yahu, dedi Fahri efendi. Geleli iki ay oluyor her gün borca yazdırıyor! Kırk kere haber saldım. Ayıp be... Çalımından yanına varılmaz itin, beş kuruşluk kibriti borca yazdırır. Ben böyle adam görmedim. Temelli namussuz olmuş vallahi.

Remzi işi anlamıştı.

— E peki Fahri efendi, dedi. «Cezaevinden paralı geldi» diyorlardı. Aslı yok mu bunun?

— Bırak, dedi Fahri efendi. Sen cezaevinden paralı gelen adam gördün mü hiç? Ticarethane mi orası? O zaman millet asar keser cezaevine girmenin yolunu bulur. Parası olsa kibriti borca yazdırır mı? Karısı iğne alır borçla, iplik alır borçla, yarım kilo şeker alır borçla... Neresi paralı bu adamın? Bu sabah da gelmiş «bilmem ne alacağım...» Hadi hadi dedim, size zırnık vermem bundan sonra. Önce borcunuzu ödeyin...

Remzi,

— İyi iyi, dedi. Sigarasını kibritini alıp dükkândan çıktı. Birisinde alacağı vardı, doğruca onu istemeğe gitti.

Ertesi sabah,

— Haydar ağa, diyerek geldi yanma. Yahu millet çok namussuz olmuş! Baharın birisine bir inek verdiydim. Parasını alamadık hâlâ. Akşam, bir yüz lira koparabilir miyim diye evine gittim. Sıkıştırdım ettim. Bir ellilik attı önüme. Başka yok diye yemin şart etti. Tamamlıyama-dım üstünü. Sen şimdilik kusura bakma da şu elliyi al.

— Şimdilik? diye sordu Haydar.

— He ya. Elime geçerse gene veririm ağa, ne edeyim?

Haydar pişkindi. İsteksizce aldı parayı. - Tamam versen iyiydi, dedi. Çiçek bozuğu yüzünde bir durgunluk vardı. Pek memnun olmamıştı.

Aliosman ağa söğütlerin arasında işini bitirdikten sonra ırmağa eğilip elini yıkadı, geldi kara söğüdün gölgesine uzandı. Yerler çimenlikti burada. Irmağa yakın olduğundan toprak her zaman ıslak olurdu. Öbür yanda, hemen birkaç adım ilerde çeltik maşalaları başlıyordu. Belki oradan sızardı bu ıslaklık. Aliosman ağa «şurada bir uyku çekeyim» diye düşündü. Ceketini başının altına serip yüzükoyun uzandı. Çıplak bacaklarına çimenler değiyordu.

Güneş yükselmişti iyice. Yarbükü'nün yeşillikleri içinde tek tuk çeltik otu ayıklâyanlar görünüyordu. Uzaktan bakınca solucan avlamak için eğilen leyleklere benzerlerdi. Çeltik tarlalarının içinde akşamlara kadar böyle çalışırlardı. Ot ayıklama işini bitirenler, o günler köyde başka bir işi yoksa, büke gelir tarlanın suyuna bakar, sonra da yatar uyurdu. Yaz günü kimse köyde durmazdı. Irmak kıyılarının serinliğini nerede bulacaktı köyün içinde?

Bir karga geldi kara söğüdün dalına kondu, birkaç kere «gak! gak!» diye öttü. Aliosman ağa gözlerini açtı, tekrar yumdu. «Şimdi uçar gider» dedi kendi kendine. Karga uçmadı. Tekrar «gak» lamağa başladı.

Aliosman ağa başını kaldırdı,

— Hişş! Oyt!.. diye çıkıştı.

Karga aşağı doğru baktı. Tehlike var mı diye kontrol ediyordu. Aliosman ağa kalkıp onu kovalamaya üşendi. Uyumak üzereydi. Başını tekrar koydu yere.

Biraz sonra karga rahatlamıştı. Yeniden başladı «gak, gak!» diye ötmeğe. Aliosman ağa,

— Vay cibini cibilliyetini!., diye fırladı. Çeltik tarlasının tirinden bir kesek kapıp söğüdün dallarına fırlattı. Ama atmadan önce karga uçmuştu bile. Irmağın öte gecesine doğru gözden kaybolup gitti.

Aliosman ağa ceketin yanma geldi, iyice kırlaşmış sakalını uzun uzun kaşıdı. Sonra gene uzanıp yattı. Biraz sonra kulağına arı vazıl-tısına benzer bir ses gelmeye başladı. Ses bir inceliyor, bir kalınlaşıyordu. Rahatsız edici, bed bir sesti. Derken yeni kalınlaşmağa başlamış bir erkek çocuk sesi de katıldı ona. Aliosman ağa gözünü açıp yattığı yerden dinledi. Birisi bağlama eşliğinde düzensiz bir türkü söylüyordu. İki ses de bozuktu ama. Üstelik biribirlerine hiç uymuyorlardı. Çocuk nereden başlıyordu, bağlama nereden..

Aliosman ağa yan değiştirdi, arkasını döndü. Gene olmadı, uyuyamadı bir türlü. Aklı kendiliğinden sese gidiyordu. Doğruldu,

— Ula Zehra'nın oğluuu! diye bağırdı. Kâmilin mızrap tutan eli durdu.

— Ne var? diye cevap verdi.

— Ula git de o sazını cehennemin dibinde çal, essek oğlusu!

Kâmil sustu. Bağlamasının üstüne eğildi. Mızrabı vurmadan öbür elinin parmaklariyle, nerelere basacağını bir daha prova etti. Sonra doğrulup ayağa kalktı.

— Allah Allah... dedi kendi kendine. Koca bükte saz çalacak yer yok be.

Sağına soluna bakındı. Nereye gidip çalmalı diye düşünüyordu. Sonra sazını omuzuna vurup Yarbükü'nün bendine yukarı yürüdü. Tenha bir yer arayacaktı.

Aliosman ağa yattığı yerden uzun uzun ortalığı dinledi. Bükte ses şada yoktu. Çimenler bir hoş serindi altında.

Biraz sonra Şeyh Ahmet ırmak kıyısında namaza durdu. Boş zamanlarında hep namaz kılardı bu adam: Çalışmadığı vakit ne zaman arasanız namazda bulurdunuz. Geçmişlere der, kazalara der, boyuna namaz kılardı.

Kıbleye doğru yattı kalktı, yattı kalktı. Uzun uzun namaz kıldı. Selâmı verip iki tarafa ba-kmdıktan sonra duruşunu hiç bozmadan başladı bu sefer de ezbere kuran okumağa. Sesini gittikçe yükseltti, biraz sonra avazı çıktığı kadar bağırmağa başladı. Ezgiyi bir titretiyor, bir uzatıyordu. Başlayınca kolay kolay susmazdı gayri.

Aliosman ağa kafasını iki yana sallıyarak oturdu. On - on beş dakika dinledi. Şeyh Ahmet'in sesi kulağının dibinde gibi vınlıyordu.

— Ohoo... dedi Aliosman ağa. Tamam val-la. Akşama kadar dinlenmez ki bu mübarek.

Ceketini alıp ayağa kalktı. Canı sıkılmıştı iyice. Irmak kıyısını koğuşturarak yukarılara doğru yürüdü. Hep söğütlük, kamışlıktı buralar. Ortaklık çamur kokuyordu. İkide bir yüksek kavak ağaçları vardı. Uçları, hafif bir rüzgârda sallanıp duruyorlardı.

Birkaç tarlanın yamacını geçti. «Şeyh Ahmet'in sesi buradan da duyulur mu» diye durup dinledi, duyuluyordu hâlâ. Biraz daha yürüdü. Kör Mehmet'in tarlasının ayak ucuna kadar gelmişti.

— Ula Mehmet! diye seslendi. Ne yapıyorsun orada?

— Oturuyorum emmi, dedi Mehmet. Buyur oturalım.

— Nedir o elindeki?

— Hazreti Ali'nin kitabı. Okuyorum da, eskiden ne adamlar varmış be emmi? Anam. anam... Şimdinin adamları yapabilir mi bunların yaptıklarını?

— Ne yapmış eskinin adamları?

— Savaşlar yapmışlar emmi. Bir görsen, güç mü yeter yahu?

— Ne olmuş savaşlar yapmışlar da? Bırak sen şimdi. Biraz yatıp uyuyalım dedik, uyutmadı deyyuslar. Bir karga geldi tepeme dikildi, bir de Zehra'nın oğlu "dmgırdadı durdu. Onlan kovdum, bu sefer de senin Şeyh bilmem ne etti orada. Ne mümkün uyumak? Bırak şimdi eskinin adamını neyi...

Kör Mehmet tek gözüyle bakıyordu.

— İyi iyi... dedi. Sen uyu. Kitabına eğildi gene. Aliosman ağa koca akçakavağın gölgesine uzanıp uyudu. Mehmet heceliye heceliye okuyordu kitabı. Okudukça heyecanlanıyor, tek gözü parlıyordu.

— Allah Allah! diyordu bazan. Vay dinine be...

Tekrar hecelemeğe başlıyordu. Yanıbaşında-ki ayak seslerini neden sonra farketti. Doğrulup baktı birden. Kara Mahmut'tu.

— Ula tepene binecektim duymasaydm, dedi.

— Niye?

— Niyesi var mı? Binecektim işe. Ne yapıyorsun bakalım?

— Hazreti Ali'nin cenklerini okuyorum.

— Bırak Hazreti Ali'yi, kendin cenge var mısın, onu söyle.

— Yoğum yoğum... dedi Mehmet. Bugün taklaşma bana.

— Yok musun? Pes mi ediyorsun yani? Kara Mahmut, Mehmet'in bir bacağını tutup yana doğru çekti birden.

— Bırak, dedi Mehmet. Bugün taklaşma dedik.

— Bırakmıyacağım. Kalk soyun. Pestilini çıkaracağım senin!

— Allah Allah, dedi Mehmet. Zorla mı ya-uh? Bugün isteğim yok işte. „

— Senin yoksa benim var, kalk hadi! Mehmet'in üstüne çullandı. Sırnaşık bir hali vardı. Güreş tutmak istiyordu belli ki.

— Eehh! dedi Mehmet. Kitabı bir yana bıraktı, iki eliyle tutup Mahmut'u itti. O üa itil-135

memek için Mehmet'in omuzundan yapıştı. Bir gürültüdür kopardılar orada.

Aliosman ağa kafasını kaldırdı;

— Ne oluyor be? diye sordu.

Kara Mahmut'la Kör Mehmet'in itiştiklerini görünce doğruldu.

— Ula bu sefer de siz mi başladınız? Ulaaa! Anlaşıldı bugün uyku yok bize.

Mahmut'la Mehmet güreşe tutuşmuşlardı 'ıile. Bu ikisi çocukluklarından beri biribirleriy le güreşirler, ama bir türlü yenişemezlerdi. Şimdi ikisi de iri yarı, güçlü adamdılar. Gene de boş vakit buldular mı dayanamazlar, güreşe başlarlardı hemen.

— Dur, dedi Kör Mehmet. Eliyle Mahmud'-un omuzuna vurdu. Urbaları gene yırtmayalım, önce soyun hele.

— Peki, dedi Mahmut. Derin derin soluyordu. Urbaları çıkardılar. Adaleli pazuları vardı ikisinin de. Kollarını omuzlarını oynatarak, uyuşturarak güreşe hazırlandılar.

Aliosman ağa da yerinden kalktı, yavaş yavaş yanlarına geldi.

— Hop! dedi. Durun bakalım. Gelin şöyle...

Durgunluğu geçmişti birden. İkisini de önüne çekti. Çıplak sırtlarına vura vura Yarbükü'-ne doğru bağırdı,

Allah Allaaaaah, ilallaaaah!.

İki yiğit çıkmış meydanaaa Allah ikisinin de işini onâraaa!

Biribirinden gerdanaaa Haydi yiğitler ortayai.

Yarbükü'nde herkes doğrulup o tarafa baktı. Bu Aliosman ağanın Sesiydi. Güreşenler de herhalde çoluk çocuk değillerdi.

— Kim onlar emmiii? diye bağırdı bir ses.

— Kara Mahmut'la Mehmet, dedi Aliosman ağa. Seyiri bedava ha!

Köyde bunların güreşini herkes beğenirdi.

Düğünlerde, bayramlarda hep güreştirirlerdi. Bunlar da hiç nazlanmazlar, hemen tutuşurlardı. Ama, nedense bir türlü yenemezlerdi birbirlerini. Mandalar gibi uğraşır dururlardı boyuna.

Yarbükü'nde bir kımıldanma oldu. Duyanlar ırmak kıyısına doğru yürüdüler. Çeltik maşala-larının kıyılarından su yollarından koştular. Kimisi elinin yüzünün çamurunu bile yıkama-mıştı. Çok geçmeden orada bir kalabalık birikti.

Aliosman ağa elini arkaya bağlamış, bir eğiliyor bir doğruluyor, güreşin hakemliğim yapıyordu. Heyecanlanmağa başlamıştı gayri.

— Hah, dedi. İşte oradan tut. Çek kendine doğru!

— Yoo emmi, dedi birisi. Öyle dışarıdan karışmak yok, sus hele!

Aliosman ağa duymadı bile. Bütün dikkati güreşteydi. Serin çimenlerin üstünde Mehmet'le Kara Mahmut alt alta, üst üste uğraşıp duruyorlardı. Bazan ikisi de ayağa kalkıyor, bazan birisi oturuyor, öbürü onun arkasından tutuyor, böylece uzun uzun durup soluya soluya dinleniyorlar, sonra tekrar uğraşmağa başlıyorlardı. İkisi de güzel güreşiyordu. Hiç acele etmeden, heyecanlanmadan deviniyorlardı. Kalın pazuları vardı ikisinin de. Saçları tıraşlıydı. Soludukça karınları şişip şişip iniyordu.

Kör Mehmet alttan bir davrandı. Mahmut'u kaldırır gibi yaptı. Ama, Mahmut hiç aldırmadı. Usulca Mehmet'in bacağını tutup asıldı. İkisi birden tekrar yere düştüler. Hangisinin alta gideceği belli değildi.

— Ha Mahmut! diye bağırdı birisi. Yaşa be!

— Bacaktan salma tak Mehmet, bacaktan!

— Ula diren ula!..

Yarbükü'nün her yerinden duyuluyordu bu sesler. Bir gürültüdür kopmuştu ırmak boyunda.

Kadınlardan başka kim var kim yok, hep oraya toplanmışlardı. Çevrelerinde dar bir halka

yapmışlar, güreşenler kendilerine doğru gelirlerse geri kaçıyorlar, biraz uzaklaşırlarsa tekrar yaklaşıyorlardı. Birisi çamurlu elleriyle tuttu bir sigara yaktı. Beş - on adım ilerdeki ırmağa gidip de yıkamıyordu ellerini.

Güreşenlerin şalvarları, omuzbaşları çimenlerden yemyeşil olmuştu, ama hiç aldırmıyorlardı. Kara Mahmut alttaydı. Eliyle burnunu temizleyip çimenlere sildi. Sonra tekrar davrandı. Kör Mehmet üstten iyi yükleniyordu. Bu yandan deviremedi. Bacaklarını çekip, dizlerinin üstüne kalkmaya çalıştı. Kör Mehmet oyunu sezmişti herhalde. O tarafa dönüp tek gözüyle baktı .Bir elini alta uzatıp onun ayağını yakaladı.

— Haa, şimdi çek işte! dedi birisi.

— Yok, çekme! dedi yanındaki. Sonra kendin alta gidersin ha!.

Bunlar boşuna konuşuyorlardı. Kör Mehmet'in kimseyi dinlediği yoktu zati. O anda ne gerekirse onu yapıyordu. Hiç kımıldamadan bekledi.

Mahmut alttan davranınca, bacağına asılıp durumu değiştirmemeğe çalıştı. Ama Mahmut fena yükleniyordu. Bacağını kurtarınca Meh-med'i öbür yana yıkıp üstüne abandı.

— Yaşa Mahmut! diye bağırdılar.

— Ben demedim mi? dedi birisi. Aliosman ağa iyice keyiflenmişti. Yanlarına doğru eğildi,

— He aslanlar hee! diye bağırdı. Dayanın! Heyecanlanıyor .ellerini yumruk yapıp, dişlerini sıkıyordu habire.

Haydar doğrulup «ne oluyor» diye baktı. İğde ağacının altında uyuyordu. Deminden beri bir gürültüdür kopmuştu. Uykulu gözleriyle çevreyi aradı. İlerde, ırmak kıyısında bir kalabalık vardı. Bağırıp çağırıp duruyorlardı orada. Ne olduğunu anlamağa çalıştı. Kalkıp baktı tekrar.

— Ula dirsek ver de kıvır, kıvır! diyordu Aliosman ağanın sesi. Haydar onu tanıdı. «Herhalde güreş tutuyorlar» dedi kendi kendine. Bir sigara çıkarıp yaktı. Bugün karısı ile kızı Eski-bük'e gitmişlerdi. Buranın ikinci otu da bitmiş, oraya başlamışlardı.

Haydar isteksizce iki yana bakındı. İğdenin köküne yakın yerdeki kapalı sahanı gördü. Demin Remzi getirmişti, içinde bal vardı.

— Bugün kovanlardan birisini açtım ağa, demişti. Sana biraz bal çıkardım, yeyiver şunu.

Haydar çiçek bozuğu yüzünü kaşıdı. Sigarasından derin bir nefes çekti. İçinde bir isteksizlik vardı nedense. Böyle boş durmak da kötü ediyordu insanı. Davranıp sahana uzandı, kapağını kaldırıp bala baktı. Sıcaktan peteklerin içi akmış boşalmıştı. Üstelik karıncalar dolmuşlardı

sahana. Kapak açılınca kaçışmağa başladılar. Kimisi bala battı çıkamayıverdi.

— Vay hınzırlar vay! dedi Haydar. Ne işiniz var sahanın içinde? Üfliyerek karıncaları kovdu. Batmış olanları bir çöpün ucuyla temizledi. Bir iki parmak yedi baldan. Sıcakta fazla ağırdı, yenmiyordu. Doğrulup sahanı iğde ağacının üç çatalı arasına yerleştirdi. Bu sırada ırmak kıyısında gene gürültüler olmuştu.

— Ha be, ha be! diye bağırıyordu birisi. Derken bir gülüşmedir oldu. İyi eğleniyorlardı orada.

Haydar ağır ağır yürüdü. Gölgeden çıkınca omuzlarında güneşin sıcaklığını duydu. Yanıyordu Yarbükü. Güneş tam tepedeydi.

Gülümseyerek yaklaştı Haydar. Dize kadar sıvalı iç donuyla, bağrı açık gömleği ile öbürlerinden pek bir farkı yoktu. Fötr şapkası düzgündü yalnız. Onu kafasından hiç çıkarmıyordu.

Kim onlar? diye dikildi oraya. Önündekiler yer açtılar.

— Metmet'le Kara Mahmut, dedi birisi. Bir tutuştular mı zor çözülür bunlar.

Haydar baktı. Kapkara olmuştu ikisi de. Kan ter içindeydiler. Çim yeşiline batmadık, ça-murlanmadık yerleri kalmamıştı. Karınlarını şişire şişire soluyorlardı.

— Hadi davran gayri, dedi Aliosman ağa. Ne duruyorsun öyle altta?

— Dur, dedi seyredenlerden birisi. Dinlensin biraz, boru mu bu?

Derken tekrar bir devinme başladı. Mehmet, Kara Mahmud'un boynunu aşağı doğru bükmüştü. Mahmut da onun kıçını arkadan kavramış, tepesi üstüne aşırmağa çalışıyordu. Direndiler, uğraştılar. Bir şeyler oldu, gene de birbirlerinin sırtını yere getiremediler. Kara Mahmut, Kör Mehmed'in arkasına iyice aban-mıştı. Karınlarının yan tarafları şişip inip duruyordu. Altta Mehmet'in dişi kanamıştı herhalde, kanlı bir tükrük fırlattı ileriye.

— Bıraksınlar gayri, dedi Haydar. Yorulmuşlar. Hadi bırakın hadi!

Mahmut, Kör Mehmet'in omuzuna vurdu. Güreşi bıraktılar. Kötü kötü soluyordu ikisi de. Birbirlerine yan yan bakıyorlardı.

— Yaşayın, ikiniz de yaşayın, diyenler oldu.

— îkisi de aslan, dedi Aliosman ağa. Sonra Haydar'a anlatmağa başladı;

— Birbirlerini yenmez bunlar. Böyle uğraşır dururlar işte.

— Yenebilseler yenecekler emme, dedi yanındaki.

— Yok be oğul, dedi Aliosman ağa. Bunla-jpacakları şişer kalınlaşırdı adamın. Büyürdü sanki.

— Vay be, dedi dinliyenler.

— Evet, adam büyürdü valla.

Yorgun yorgun soluyorlardı boyuna. Sonra yıkanmak için ırmağa gittiler. Haydar gülümsedi arkalarından.

— Maşallah, güçlü delikanlı ikisi de... dedi

— Elbet, dedi Aliosman ağa. Domuz gibi ikisi de.

Oraya oturmuşlardı. Aliosman ağa Haydar'a sigara uzattı.

— Sen de güreşirdin eskiden, dedi. Bıraktın mı şimdi?

Haydar çiçek bozuğu yüzüyle geniş geniş güldü.

— Bizden geçti gayri dedi. Hem cezaevi tayını adamda güreş mi bırakır ağa?

Oraya hep oturmuşlar Haydar'a bakıyorlardı.

— Ama ne hikmetse... diye sürdürdü. Bizde bir Ali vardı. «Kıllı Ali» derdik. Kendisi Rumeli tarafından. Şöyle kısa boylu, bodur bir adam, anladın mı? Bir bedeni var, kıldan görünmez,

Kara essek gibi herif.

Dinliyenler gülüştüler.

— Ben güreşi o adamda gördüm, dedi Haydar. Durup hepsinin yüzüne baktı. Ne diyeyim size... Allah inandırsın, kara yılan gibi kıvrılır-dı valîa. Güreşe başladı mı bakardık kolları, doğru dürüst. Vallahi hükümet o adamı götürüp de güreştirse, dünyada yenmedik kimse bırakmaz canım. Kendisi de öyle derdi. «Beni çıkarsınlar gâvurun karşısına, derdi, baksınlar o zaman...»

— Bu hükümetin ne ters işleri var canım, dedi birisi. Çıkarın işte değil mi ya? Niye hapsedersiniz onu...

— Ya!, dediler Kıllı Ali'yi düşünüyorlardı hep.

Kara Mahmut'la Kör Mehmet yıkanıp gelmişlerdi. Urbalarını giyinip oturdular oraya, Hâlâ soluyorlardı.

Haydar'ın gözleri parlıyordu. Anlattığına inanmamak olası değildi.

— Bir gün baktık «avluda güreş var» dediler. Diyarbakırlı bir kurt çıkmış ortaya. Izbandut gibi bir herif, anladın mı? îki adam boyu var. Soyunmuş ortaya perdah atıyor. Toplandık

yanına, bakıyoruz. Derken. senin Rumelili çıkmasın mı? Nabalınızı çekeyim, kürdün yanında onun bir bacağı gibi kalıyor.

Hep gülüştüler.

— Biz de gülüştük önce. Dedik «bu Kıllı Ali deli midir nedir?» Kardaşım bir giriş girdi bu... Bir de baktık ki, kurt yerde.

— Vay canına! dediler hep birden.

— Ya!, dedi Haydar O koca kürdü alimallah yuğurdu, yuğurdu. Yerden yere çaldı adamı, anladın mı? Dedik «gebertecek yahu, kaldırın şunu.» Gardiyanlar yetiştiler de zor aldılar elinden.

— Vay dinine, dedi dinleyenler. Hep heyecanlanmışlardı.

— Öyle bir pehlivanı niye hapsetmişler? diye sordu birisi.

Haydar o tarafa baktı,

— Güreşi yasak etmişler ona, dedi. iki tane adam öldürmüş güreşirken. Cezaevine de onun için düşmüş zati. Öyle hırslı adamdı deyyus. Bir elleri vardı kardaşım, parmakları bodur, meşe odunu gibi.

Aliosman ağa gözlerini belertmiş dinliyo-du.

— Ee? diye sordu, cezaevinin tayını onu zayıflatmadı mı?

— Ne zayıflatması! Daha da şişirdi. Zati fakirin biriymiş dışarda. Karnı bile doymazmış rınkisi hep oyun. Anlaşmışlar herhalde. Mahsustan yenişmiyorlar. Ne hınzır bunlar ne!.. Kendilerini kıymete bindirecekler.

Kara Mahmut'la Mehmet yanıt vermediler.

— işte böyle, dedi Haydar' Cezaevinde neler var neler... Bir görseniz!

Hep susmuşlardı. Gençler hayran hayran bakıyorlardı. Fötr şapkası, çiçek bozuğu yüzüne çok yakışıyordu.

Aliosman ağa sigara paketini uzattı. Haydar bir tane daha alıp dudaklarına götürdü. Hemen çakmak çakıp uzattılar. Araya bir ses-%izlik girmişti. Birisi,

— Yahu Remzi nerelerde bugün? diyo sordu. Hiç görünmüyor.

— Ot ayıklıyordur, başka ne edecek?

— Güreşi duysa gelirdi, dedi yanındaki. Onun tarladan duyulmazki burası.

Bir kımıldanma olmuştu, kim:', gülümsemiş-ti. Remzi lâfı açılınca Aliosman ağa öksürdü,

— Niye gelsin, dedi. Büyüdü gayri, ağa oldu. Suyu akıyor her gün.

— Kuzuyu yiyemedik ama, dedi Mahmut. Atlattı bizi deyyus.

— Yeriz yeriz, dedi Haydar. Bırakmayız onda kuzuyu.

— Değilse su akıtmıyalım hınzıra... Haydar ağa gelmeden önce kıvranıyordu şuralarda. Şimdi yüzümüze bile bakmıyor. Söz veriyor, sözünü tutmuyor.

— Hem koyun istiyelim koyun, dedi birisi. Kuzu yeter mi bu kadar adama?

— He ya, doğru dedin valla. Zati kuzular o gündentaeri büyüdü, koyun oldu.

Hep gülüştüler bu söze. Aliosman ağa kasketini dizine geçirmişti. Ortası açılmış çıplak kafası vardı. Kırçıl sakalını salladı,

— Bıldır tarlayı satmağa kalkıyordu, dedi. Dirhem su akıtamıyordu aşağı. Bu yıl rahatladı gayri. Haydar baktı,

— Satmağa mı kalkıyordu? diye sordu.

— He ya, su akıtamayınca ne yapacak?

Çeltik mi kaldırabiliyor? Onunkisi hava canım. Çalışır çalışır gene o Remzi, gene o Remzi... Baksana babası öleli beri hiç ondu mu?

— Nereden onacak? dedi Kara Mahmut, Belki o zaman daha iyiydi.

— Elbet iyiydi. Rüstem ağa buna baya bir mal bıraktıydı. Ama her yıl satıyor baksanıza.

— Zamanın birinde... diye anlatmağa başladı Aliosman ağa. Babam sağdı daha o zaman. Neydi Allahım, biz bir şey için sıkıştık. Ağam askere mi gidiyordu, neydi? Bize bir beş sarı lira lâzım

oldu' Beş sarı lira bu... Köyü aradık çık-dak, denkleştiremedik. Sonra ben rahmetli Rüstem ağaya gittim. O günler babamla dargınlardı. Hiç unutmam. «Al kardaşım» dedi, bana tıkır tıkır üç tane sarı lirayı saydı. Ne senet yaptı, ne sepet... İki de biz bulduk, tamamladık parayı. Ne adamdı ya rahmetli...

Haydar bakıyor ama dinlemiyordu.

— Remzi ne istiyor bu tarlaya? diye sordu. İlgilenmişti nedense.

— Bilmem, dedi Aliosman ağa. Hem şimdi satmaz gayri. Suyu akıyor nasıl olsa.

— Para ile satmaz, dedi birisi. Şöyle üst başlardan sekiz - on dönümlük bir çeltik yeriyle değişen olursa, belki razı gelir.

— Yok devenin pabusu! dedi Aliosman ağa, üst başlardan sekiz - on dönüm çeltik yerini onun çayırlığı ile kim değişir?

— Değişen değişir emmi, dedi adam. Belli olmaz.

Haydar durgunlaştı. Ne düşünüyordu kim-bilir?

Biraz sonra akça kavağın gölgesine uzandılar. Hep yüzükoyun yatıyorlardı nedense. Kimisi uyumağa başladı.

Haydar sigarasını bitirince, onun ateşiyle yeni bir sigara yaktı.

Remzi'nin anası belini tuta tuta doğruldu,

— Seni yorazın kızı senii! diye çocuğun arkasından seyirtti. iliğimi kemiğimi kurutunuz, yorazın kızları!..

Ortanca kızlar çabucak kapıyı örtüp kayboldular.

— Kahrolun emiii! diye bağırdı arkalarından. Sonra belini tuta tuta geldi, ocak başındaki tencerenin yanına çöktü. Kalınlaşmış, cırlak bir sesi vardı. Kara yazmasının altından kırlaşmış kınalı saçları görünüyordu. Yüzü buruş buruştu. Epey yaşlıydı belli ki.

— Sen de şunu bağırtıp durma başımda! diye çıkıştı büyük kıza.

— Ne edeyim e?, dedi kız. Sırtına sarılı bebeği yeniden sallamağa başladı. Beşik gibi ırgalanıyor, odanın içinde dört dönüyordu. Ama bir türlü susturamıyordu. iki yaşındaki

çocukların bol sesiyle bağırdıkça bağırıyordu çocuk,

— Git dışarı! dedi nine. Yıkıl burnumun dibinden. O kızlara da bak, karanlıkta uzaklara gideyim demesinler.

Büyük kız dışarı çıkıp kapıyı örttü.

— E-e-e-e-ee... diye sallanıyordu boyuna, Öbür kızlar avluda birbirlerini kovalıyorlar, şa-kalaşıp gülüşüyorlardı. Aralarında bir yaş kadar fark vardı. Birbirlerinin bakımsız saçlarından asılıyorlar, oynayalım derken karanlıkta ikisi birden yerlere düşüp tozun toprağın içinde debelenip duruyorlardı.

— Fadime! diye bağırdı ablaları.

— Gelin bunu da oynatın gülüm, yoruldum ben, gelin!

— Ya-a-a-aa... diye nazlandılar.

Ablaları yedi - sekiz yaşlarındaydı ancak. Ama ev işlerinde iyiden iyiye çalıştırılmağa başlandığından kavruk kalmıştı. Öbürleri de neredeyse onun kadar büyümüşlerdi. Hepsi de birbirlerine benzerlerdi zati. Küçük gözlü, kara-yaz kızlardı. Yuvarlacık kafaları vardı.

Ablaları küçüğü sırtından indirdi. Ağziyle «lo lo lo lo...» yaptı. «Gel, gel, gel anası, gel, gel...» diyerek çocuğunu avutmaya çalıştı. «Ana» lâfı deyince çocuk durup bakındı. Karanlıktı ortalık. Yatsı ezanı okunacaktı nerdeyse. Bükten hâlâ gelmemişlerdi. Küçük kız bir şey göremeyince yeniden haklamağa başladı.

— Sus gülüm sus, dedi ablası. Şimdi gelirler gayri. «Gel, gel...» diye karanlığa doğru elini salladı. Çocuk kucağında o tarafa baktı, o da elini sallamağa başladı.

— Ya, dedi ablası. Sen de «gel, gel» de. O zaman gelirler. Ağlamaklı sesiyle «ge... ge...» dedi küçük kız. Yaşlı gözleri gülüyordu.

Bu sırada biribirlerini kovalıyan ortanca kızlar da yanlarına gelmişlerdi. Dördü birden «gel, gel...» diye başladılar. Mahalleyi kapatıyordu sesleri. Arada gülüyorlar, sonra tekrar başlıyorlardı.

— Kıızz! diye bağırdı nineleri içerden. Bebeği bırak da buraya gel hele!

Büyük kız içeri koştu. Küçük yeniden ağlamağa başladı. Öbür kızlar da hemen yanından ayrıldılar. Onlar kendi hayındaydılar. Kü-•çük kız toprakların içinde emekliyerek eve doğ ru yürüdü. Ağlıyordu bir yandan. Ninesi büyük kıza güğümü uzattı,

— Çeşmeden su getir, çabuk... dedi. Çocul ağlıyor çıngı! (*)

(*) Cıngımak: koşmak.

Kız güğümü kapıp fırladı. Bir gürültüdü: gidiyordu evin avlusunda. Nine dayanamadı,

— Naha omma emi, dedL Sesin kesilsin inşallah].

Küçük kızı kucağına aldı. Üstünü başın: çırptı. İçeriye girip ocaktaki tencereye yenider eğildi. Ateşin alevleri yüzüne vuruyordu. Bungundu yüzü.

— Aaah ah! dedi kendi kendine. Daha çekeceklerim varmış dünyada. Bu kocamış vaktimde ne bu ayol...

Kara tencerenin içini habire karıştırıyordu Sonra çocuğu yere bıraktı. Tencereyi iki yanından tutup aceleyle indirdi. Çocuk sesini koyvermiş, ağlıyordu.

— Zırlama! diye bağırdı ona. Şimdi zıbar-tırım seni!

Tekrar aldı kucağına. Ne yapacağını bilemiyordu.

Remzi eşeğin üstünde «çüşşş» dedi. Avlu kapısının önünde durdu eşek. Renızi'nin inmesiyle ortanca kızların dışarı fırlamaları bir oldu.

— Geldiniz mi buba?

— Anam nerde?

— Hani anam?

— Geliyor, dedi Remzi. Susun!

içerden durmadan ağlıyan çocuğun sesi duyuluyordu. Ninesi de kaim kalın bağırıyordu boyuna. Remzi eşeğin semerine yüklü bir kucak yeşil darı demetini, heybeyi indirdi. Eşeği götürüp yerine bağladı. Darının yansını ineğe, öbür yarısını da eşeğe verdi. Çocuklar heybenin içinde bir şeyler arıyorlardı.

— Durun dökersiniz, dedi. Bakın size baî getirdim.

— Hani buba? Çıkar da yiyelim diye tutturdular.

— Durun kızım, dedi. Burada olur mu, durun!

Heybeyi yüklenip içeri götürdü. Kızlar da arkasından doluştular.

— Sen ne ağlıyorsun bakayım? diye sordu Remzi. Anasının kucağından çocuğu aldı.

— Hıh, etti kadın. Akşama kadar bir kere olsun susuyor mu acaba? İliğimi kemiğimi kuruttu. Ben böyle yanaş (*) çocuk görmedim.

(*) Yanaş: aksi.

— He he... dedi Remzi. Neden ağlıyorsun kız? Ha, neden ağlıyorsun?

Çocuk yabansı yabansı babasına bakıyordu. Sonra başını çevirip odanın içinde anasını aramağa, tekrar hıçkırmağa başladı.

— Nerde kaldı Halime? dedi yaşlı kadın. Bilmez mi evde çocukları olduğunu.

— Geliyor, şimdi gelir. Üzerlik otu toplıya-cağım diye mezarlığın yanına saptı.

— Boyu devrilsin inşallah, dedi. işi gücü gezmek...

Remzi cevap vermedi. Bu anasının huyuydu zati. Her şeye söylenirdi.

Büyük kız sudan gelmişti. Sofrayı kurdular ortaya. Çocuklar geniş sininin çevresine sıralandılar. Anaları da kapıda göründü. Getirdiği bir demet üzerlik otunu kapının arkasına sakladı. Yuvarlak yüzü terlemişti. Çocuklar görür görmez analarına atıldılar. Kimisi bacağını kucaklamıştı, kimisi şalvarının paçasını çekiyordu. Halime kadın küçük kızım kucaklayıp sofraya oturdu. Memesini verdi ağzına, iki yaşına girdiği halde hâlâ emzirirdi. Ilık tarhana çorbasını kaşıkladılar. Kızlar gözlerini analarından ayıramıyorlardı.

— Gözüne ne oldu baba? dedi büyük kız. Niye şişti öyle?

Babası güldü,

— Arı soktu kızım, dedi. Kovandan biraz bal çıkarayım dedim...

Babalarına baktılar. Gaz lâmbasının sarı ışığında yeni görüyorlardı. Babalarının bir gözü şişmişti.

Çocuilar da uyuklamağa başlamıştı. Halime kadın kalktı. Birden canlanmıştı. Çabucak çocukların yataklarını serdi, doldurdu hepsini içine. ütafayı kaldırdı ortadan.

— Herif, diye fısıldadı kocasına. Ben Çilli Dudu'ya gidiyorum, haberin olsun.

Remzi gözlerini açtı,

— İyi iyi... dedi. Yer yatağına öylece uzanmış, ağırlaşıp kalmıştı. Uyuyacaktı nerdeyse.

Halime kadın çizgili çarşaf buruğunu örtündü. Biraz bal koyduğu ağzı kapalı sahanı eline aldı, avlu kapısından çıktı. Acele ediyordu nedense.

— Yatmasalar bari... dedi kendi kendine. Karanlıkta köyün sokaklarını hızlı hızlı

yürüdü. Eğrim büğrüm, dar sokaklardı bunlar. Toprak damlı evlerin saçakları bazan insanın başına değecek kadar alçaktı.

Sokaklann süprüntüsü karanlıkta insanın ayaklarına dolaşıyordu. Bazı evlerin önünde, açıkta hayvanlar bağlıydı, ineklerin eşeklerin ot yeme, geviş getirme sesleri duyuluyordu.

Halime kadın taş merdivenleri usulca çıktı,

— Dudu abla... diye fısıldadı.

— Kim o? dedi bir erkek sesi.

— Benim. Şey... Dudu abla yok mu?

— Karı! diye bağırdı adam içeriye. Dışarda yere serili yataklardan birisinde yatıyordu" Bir karaltı yığını gibi görünüyordu yataklar. Yaz aylarında kimse içerde yatmazdı. Herkes evinin, damına, ya da kapısının önüne sererdi yatağını. Kadın,

— Ne var? diyerek çıktı dışarı. Halime kadın yaklaştı;

— Dudu abla, diye fısıldadı, içeri girip kapıyı örttüler. Halime ağzı kapalı sahanı uzattı.

— Sana geldim, dedi. Benlim başım dertte gene...

— Hayrola bacım, ne ola ki?

Bulaşık yıkıyordu anlaşılan. Islak elleriyreAe durmuş Halime kadına bakıyordu. :ı-

— Ben gene yüklüyüm, diye fısıldadı Halime kadın. Yirmi günüm geçti,' bir haber yok. ; — Eee?..

— «E» si... Senden ilâç öğrenmeğe geldim. Hep kız, hep kız... Ne bu böyle Dudu abla?

— İyi ama bacım...

Derdini anlayıvermişti. Halime kadın heyecanla yüzüne bakıyordu. Ne diyecekti acaba?

— Sen geç kaldın a bacım.

— Yaa?

— Geç kaldın ya! Kocanla yattığın gün gelip sorsaydın, sana bir ilâç söylerdim.

— İyi ama Dudu abla, ne zaman oldu ne bileyim ben?

Yalvarır gibi bakıyordu. Göğsü kalkıp iniyordu boyuna. Dudu abla sahanı ocak başına doğru götürdü. Usulca açıp baktı içine.

— Üzerlik koydun mu? diye sordu.

— Koydum, dedi. Bugün de koyacağım.

Dudu abla düşünmüştü. Zayıf sarak bir yüzü vardı. Burnunun iki tarafındaki çiller hâlâ kaybolmamıştı.

— İyi ama bacım, dedi. Bu gayri hocalık iş olmuş. Allaha kalmış gayri. İstersen ben sana 150

ilâç öğreteyim, belki değiştirir. Belli olmaz hani. Kedi balı var ya, kedi balı... Kocamış erik ağaçlarından toplasan daha iyi olur. Onu alacaksın, bir avuç tuz, bir avuç un katacaksın içine. Sonra onu bir iyi kaynatacaksın. Kararıncaya kadar kaynat, korkma. Ondan sonra şöyle küçük küçük haplar yap. Her gün sabah iki tane yut, bitinceye kadar... A

Halime kadın nefes almadan dinliyordu.

— Ya, diye sordu. Demek iyi gelir ha?

— İyi gelir, dedi kadın. Bak sonradan üç oğlum oldu. Üçünü de böyle yaptım. Onun için sana öğrettim bunu.

Halime üzülmüştü.

— İyi, sağol ama... dedi. Demek geç kaldım. Acı bir anlam vardı yüzünde. Daha önce gelmediğine pişmandı.

— Gene de belli olmaz bacım, dedi Çilli Dudu. Bakarsın değiştirir karnında. Sen gene üzerlik tohumu da koy. Hocaya da git istersen. Faydası olur, zararı olmaz değil mi ya?

— Allah razı olsun, dedi Halime. Kal sağlıcakla.

— Dur kabını vereyim. İnşallah bir şey olur gayri. Sen dediklerimi yap, unutma hiç birini.

— Unutmam, dedi Halime. Aklından bir daha geçirmeğe başladı. Çilli Dudu kabı boşalttı. Tenceredeki sıcak suyla çabucak yıkadı.

— Hadi güle güle... dedi. İstediğin olur inşallah.

Halime kadın merdivenleri inerken «kaltak...» diye mırıldandı arkasından,

— Bir avuç balla ilâç öğrenmeye mi gelinir kaltak? İşte böyle yaparım ben de, oh olsun!

Çilli Dudu'nun ilâcı köyde duyulunca kapısını epey aşındıran olmuştu. Ama, hiç birisine doğruyu söylemiyordu. Kedi balının içine unla tuz değil, başka bir şey katılacaktı. Bir düve veren olursa belki doğrusunu söylerdi.

Kendisi bu fiyata öğrenmişti çünkü.

Halime kadın eve geldi. Herkes uyumuştu. Yatağın ayak ucuna oturdu. Yüzünü ellerinin içine aldı. Bir ağlıyası vardı kendi kendine. Bu sefer de geç kalmıştı işte. .Gene mi kız olurdu acaba? Beş tane kız...

— Allahım... diye söylendi. Ağlamamak için dudaklarını ısırdı. Gözleri yandı birden. Kendisini zaptedemiyordu. Duyulmasın diye ağzım açtı. îçini çeke çeke ağlamağa başladı. Bir kadının beş tane kızı olur da hiç oğlu olmaz mıydı?

— Ne bu benim kaderim böyle? dedi. El içine çıkacak yüzüm kalmadı. Bir değil, iki değil, beş tane...

Hıçkırmamağa çalışıyordu. Boğazında bir yer tıkanacak gibiydi, içeri gidip üzerlik otlarının tohumlarından alacaktı ama yerinden kal-kamıyordu. Derin derin içini çekiyordu. Sonra öksürdü birden.

Remzi Abaşını kaldırdı.

— Ne o? diye sordu. Ağladığı belli olmuştu 'İyice.

— Hiç, dedi kadın. Susup gözlerini sildi.

— Ne oldu ki?

Kadın cevap vermedi. İçini çekti uzun uzun. Remzi doğrulup onun kolunu tuttu.

— Niye ağlıyorsun? diye fısıldadı.

— Geç kalmışım, dedi kadın. Gene kız olacak. Eliyle yüzünü örttü, hıçkırmağa başladı.

Remzi dikkatle baktı,

— Ne biliyorsun? diye fısıldadı.

— Biliyorum. Başka neyin olur senin?

Remzi durdu.

— Allah'ın işi be karı, ne edelim? dedi. Bunun için ağlayıp durma, gel yat hadi!

Kadın kımıldamadı. Omuzları sarsılıyordu boyuna. Remzi ne edeceğini bilemedi. Oturmuş, öylece kalmıştı yatağın içinde.

— Allah!., diye fısıldadı. Allah!.. Çenesini avuçlayıp sıktırdı. Sıkıntılıydı çok, Remzi'nin yüzü iyice şişmişti. Bir gözü hemen hemen kapanmıştı. Basura bastırâ yokladı orayı.

— Vay mübarek vay, dedi. Ne bu be?

îş urbalarını giyinmişlerdi. Halime kadın belinin uçkurunu sıkıca bağladı, göğüslerini ilikledi. Yazması kirlenmişti, beyaz mı, gri mi pek belli değildi. Arka doğru yürüdü. Bugün' bir isteksizlik vardı içinde. İşe başhyası gelmiyordu hiç. — Uuu... dedi birden. Arkda hiç su yok.

— Ne?..

— Suyu hep kesmişler ayol!

Remzi geldi, arka doğru eğildi. Taze çamurları gördü. Yer yer su birikintileri kalmıştı sadece. Bomboştu ark.

— Allah Allah... dedi. Suyu mu savdılar acaba?

— Ne savması, şimdiden su savılır mı? Aptal aptal biribirlerine bakıştılar.

— Bent mi yıkıldı yoksa?

— Git, dedi kadın. Anla bakalım, neyin nesi?

Remzi telâşla büke yukarı yürüdü. Kısığı geçti. Haydar'ı gördü uzaktan. Arkın kıyısına oturmuş, sigara içiyordu.

— Ne o Haydar ağa? diye seslendi.

İnceli kalınlı sesi biraz gerilerde ka'lan ka-yahklarda yansıdı. Haydar kımıldamadı hiç, duymazdan geldi. Sigarasından bir nefes daha çekti. Remzi bir şey anlamıyordu. Telâş içinde 3'aklaştı.

— Bir şey mi oldu Haydar ağa? diye sordu.

— Ne?., dedi Haydar, Sesi bir tuhaf soğuktu.

— Su niye akmıyor?

— Bilmem...

— Allah Allah! dedi Remzi. Tek gözüyle bükün yukarılarına baktı. Tarlalarda ot ayıklı-yanlar görülüyordu. Kimisi yeni giriyordu ma-şalalara. Oralarda su vardı muhakkak. Değilse çeltik otu ayıkhyamazlardı. Remzi şaşkındı. Haydar'm yüzüne doğru eğildi,

— Suyu niye kestiler acaba? diye sordu. Haydar doğruldu,

— Gözüne ne oldu senin? dedi. Çiçek bozuğu yüzü bir kurnazdı bugün. Alt dudağını büzüyordu.

— Dün bal çıkardım ya, dedi. Arı soktu.

Şişti iyice kör olası.

Haydar tekrar gülümsedi. Altın dişi parlamıştı. Remzi kendine geldi,

_ Yahu söylesene Haydar ağa, dedi. Bu suyu niye kesmişler bugün?

— Bilmem, dedi Haydar. Git yukarılara, çoğalt biraz.

Remzi şaşkındı.

— Şimdi senin tarlaya da su akmıyor mu?

diye sordu.

— Aha akıyor. Az bir su geliyor yukardan, onu da ben çevirdim, ne yapayım?

— Niye böyle bugün?

— Bilmem, dedi Haydar. Gidip kavga mı edeyim elin adamlariyle? Kendin çoğalt suyunu.

Remzi zor durumda kalmıştı. Haydar'm böyle söyleyeceği hiç aklına gelmezdi. Ne diyeceğini bilemeyiverdi birden.

— Allah Allah... diye söylendi. Kalk ikimiz gidelim Haydar ağa. Senin hatırını sayarlar.

— Yok, dedi Haydar. Ben karışmam. Benim çeltiğe yetecek su geliyor, anladın mı? Ben niye gideyim oralara?

Remzi birşey anlayamadı. Bugün neden böyle konuşuyordu acaba?

— Yoksa bir şey mi oldu Haydar ağa? diye sordu tekrar.

— Yok yahu. Ne olacak, ne olur?

— Sen böyle deyince o deyyuslar bana hiç su vermezler. Etme Allahaşkına. Biraz «het höt» deyiver, ne olursun?

— Allah Allah! Sen desene het höt! Benim tarlama su akıyor yavrum. Bana ne?

Remzi alıklaşıp kaldı. Yüzü bungundu. Söyleyecek bir söz arıyordu boyuna. Şiş olmıyan yüzünün avurdu büsbütün çökmüştü. Haydar'm böyle söylediğini yukardakiler duyarlarsa Remzinin çeltiğini kuruturlardı alimallah.

— Yahu... dedi, gerisini getiremedi.

— Yahusu falan yok, dedi Haydar. Yürü arkın suyunu çoğalt hadi. Bana ne söylüyor-bun, ben ne yapayım?

Remzi düşündü kaldı. Sonra süklüm püklüm yürüdü. Arkadan görünüşü gülünçtü. İnce boynu biraz daha uzamış gibiydi. Başını önüne eğmişti. Ensesinde yukardan aşağı iki kalın şişkinlik görünüyordu. Zayıf bedeni hantalca sallanıyordu yürürken.

Haydar arkasından baktı. Kurnaz kurnaz gülümsedi. Kafasından bir şeyler geçiyordu, içine çektiği sigara dumanını ö tarafa doğru üfledi.

— Hıh... dedi kendi kendine. Ayaklarını ileri uzattı, birinin baş parmağı oynayıp duruyordu. Sonra geldi, iğde ağacının gölgesine uzandı,

iğde yaprakları arasından silik bir mavilik halinde gökyüzü görünüyordu. Haydar uzun uzun bir şeyler düşündü.

Biraz sonra Yarbükü'nün yukarılarından gelen sesler fazlalaşmıştı. Ne dedikleri buradan pek duyulmuyordu ama, Remzi'yle tartıştıkları belliydi. Karşılıklı bağırıp çağırıp duruyorlardı. «Sensin... Çek arabanı! Aha ula...» gibi sözler seçilebiliyordu buradan. Haydar oturup o tarafa bakındı. Dudakları yayıldı kendiliğinden. Uzun uzun ensesini kaşıdı. Sonra bir sigara daha yaktı. Kolunu iğde ağacının köküne dayamıştı. Tır-naklariyls ağacın kabuğunu kazımağa başladı. O sırada bir şey oldu. Gözüne Halime kadın üişiverdi. Arkın kıyısında aşağıdan yukarı geliyordu. Merak eder bir duruşu vardı. İleriye bakıyordu boyuna. Haydar oturuşunu değiştirdi. Bir bacağını öbürünün üstüne attı.

— Ne o Halime? dedi. Ne geziyorsun buralarda?

Kadın toplandı, şaşırmıştı birden.

— Şey... Haydar ağam, dedi. Hiç su akmıyor, neden acaba? Ot ayıklıyacaktık da...

— Bilmem, dedi Haydar. Yukarılardan kesmişler. Remzi de onun için gitti bakalım.

Kadın şaşkın bakıyordu.

— Ona su vermezler ağam, dedi. Sen bir bakıverseydin, ne olurdu?

Haydar ayağa kalktı. Gülümsüyordu. Altın dişi parlıyordu yan tarafta. Arkın kıyısına kadar geldi. Bir tuhaf baktı kadına.

— Bana verirler mi? diye sordu.

— Verirler ya, sana verirler. Ne olur şu arkın suyunu doğru dürüst akıt. Gene çeltiğimiz kurumasın. Her yıl böyle olur...

Saf bir yalvarışı vardı kadının, insan babasına da böyle yalvarırdı.

Haydar çiçek bozuğu yüzünü kaşıdı.

— Olur olur, dedi. Komşulara söylerim. İleriye, tarlalara baktı, içinde yıvışık bir kabarma vardı.

— Satı ablagil nerde? diye sordu kadın.

— Yok onlar. Dört - beş gündür Eskibük'e gidiyorlar.

— Buranın otu bitti mi?

— Bitti.

Haydar yüzünü Halime'den alamıyordu. Göğsüne bakıyordu ikide birX

— Ne iyi, dedi kadın. Biz daha birinci otu bile ayıklıyamadık. Bir de su akmayıverirse böyle... Amaaan, aman. Her dert bizim başımızda vallaha.

— Canım, kolay Halime. Sen üzme kendini.

— Nasıl kolay ağam? Baksan aşu arkın haline. Hiç insaf yok bu Yarbükü'nün adamında,

— Kabahat Remzi'de canım, pek beceriksiz. Gidip de yalvarıyor elin adamlarına. Öyle su alınır mı?

Altın dişini göstererek kurnazca gülüyordu. Büsbütün yılışmıştı. Arkın kıyısına iyice yaklaştı. Gören olmasın diye yukarılara doğru baktı şöyle;

— Halime... diye fısıldadı.

Kadın birden ürktü onun bu halinden. Yüzü hırçınlaştı. Yola yukarı yürüdü. Haydar bir-şeyler söyliyecekti. O böyle yürüyüp uzaklaşınca,

— Kız... dedi arkasından. Ben çoğaltırım suyunuzu, korkma.

Haydar da arkın dış tarafından yukarıya doğru yürümüştü.

— Senin hatırın için... diye fısıldadı. Kadın döndü:

— Niye benim hatırım içinmiş? diye çıkıştı. Yardım edeceksen et, Allah Allah!..

— Ben de öyle diyorum be... Kızma. Bak sana ne diyeceğim, dur. Kendi geverimi tıkayacağım. Haydar arkın içine girdi. Akşam yığdığı çamurları ayağı ile dağıttı. Geveri de tıkadı iyice.

— Bu su size aksın, dedi. Kadın ta ilerden eğilip arkın içine baktı. Sonra doğruldu, hiç cevap vermeden yürüyüp gitti. Haydar orada kalakalmıştı. Kendikendine gülümsedi. «Vay canına...» der gibi dudaklarını büktü. Sonra sigara yakmak geldi aklına. Ağır ağır arktan çıktı. Yüzü düşünceliydi. Geldi iğde ağacının altına oturdu gene. Çamurlu ayaklarının baş parmakları oynayıp duruyordu. Gülümsedi. Ensesini kaşıyor, düşünüyordu boyuna. Kafasmda birşeyler tasarlıyordu.

Epey zaman geçmişti aradan. Güneş yükselmişti. Remzi'yle karısının, konuşa konuşa geldiklerini duydu. Doğruldu birden,

— Ne oldu? diye sordu.

— Ne olacak... dedi Remzi. Hep deyyus bu bükün adamı. Arkı kendi tarlalarına çeviriyor namussuzlar. Sanki biz komşu değiliz burada, bizimkiler çeltik değil!

Haydar, Halime'ye baktı. Kocasına bir şey söylememişti demek. Kadın hiç durmadan yürüdü gitti.

— Ee! diye sordu Haydar. Suyu biraz çoğaltabildin mi?

— Çoğalttık emme yetmez. Bugünlerde çeltiğim yanarsa işim bitik. Bıktım bu tarlanın derdinden,/ bıktım!

Bir yanı şiş yüzü dertliydi. Çene kemikleri büsbütün uzamıştı. Bol iş donunun içinde bacakları incecik görünüyordu. Ne yapacağım bilemiyordu.

— Yahu Haydar ağa, sen böyle yapmazdın, dedi. Bugün bir şey anlamadım vallaha. Yoksa bir kusur mu ettik?

Haydar ciddileşti,

— Ne kusuru be?

158

— Bilmem. Bugün böyle «karışmam» demen...

— Elbet karışmam oğlum. Neme gerek? Senin için herkesle kötü mü olayım? Enayi miyim ben?

Remzi endişeli, karışık yüzüyle dayanmış kalmıştı orada. Birşeyler söylemek istiyor, nereden başlıyacağını bilemiyordu. Uzun bir sessizlik geçti aralarından, sonra,

— Yoksa, dedi. Yüz lirayı tam veremedim de ona mı gönül koydun Haydar ağa?

Haydar gevşek gevşek güldü,

— Yok canım, dedi. O bana verdiğin ödünç bir para. Geri almayacak değilsin ya? Günü gelince vereceğim.

Remzi yutkundu. Az daha «almam be Haydar ağa» diyecekti. «Tek sen suyu akıt.» Vazgeçti, sonu kötü olurdu bunun. Bir elini şiş yüzünün

üstüne koydu,

— Off, of!., yaptı. Sıkıntılıydı. Ne yapacağını bilemiyordu. Haydar sırtının iğdenin köküne dayayıp, bacaklarını uzattı. Başka taraflara bakıyordu. Rahat, gevşek bir hali vardı. Ama Remzi'ye ne oluyordu, farkındaydı. Elli değil, bir yüz daha istese, hemen bulup geleceğini biliyordu. Hissettirmeden kurnazca güldü. Remzi'yle eğleniyordu.

— Yahu Haydar ağa, dedi tekrar. Böyle yapma Allahasen. Bak bugüne kadar iyiydi. Sayende komşular geverlerini ayarlıyordu. Şurada çok çok bir ay, bir buçuk ay kaldı. Böyle etme.

Çeltiğim yanmasın, ne olur?

Haydar başını Remzi'ye çevirip alaylı baktı,

— Sen beni çok enayi buldun ha? dedi. Hadi çek arabanı. Kızdırma adamı, şimdi yukarılara gider «açın geverlerinizi ulan, derim. Zırnık akıtmayız aşağı! Anladın mı?

— Allah Allah... diye inledi Remzi. Başını iki yana salladı. Hiçbir şey anlamamıştı bu işten. Çaresiz kalmıştı. Güneşin altında omuzlarının yandığını duydu. Eliyle uğuşturdu oralarını. Haydar'a bir daha baktı. Yatmıştı herif, nal diyor mıh demiyordu. Çaresiz yürüdü aşağıya, îş kötüydü. Fenaya gidiyordu işin sonu.

— Gene dilber çeltiğimi kurutacak deyyuslar, diye söylendi kendikendine. Tam da dene tutmağa başlıyacaktı gayri. Tüh! Yirmi gün daha akıverseydi hiç değilse.

Haydar doğrulup arkasından baktı. Başını önüne yıkmış, sallanarak gidiyordu. Kısıktaki ağaçların arasına girip kaybolacaktı nerdeyse. Kendikendine güldü. Çiçek bozuğu yüzünde kurnaz bir görüntü vardı. Sonra elini toprağa dayayıp öylece kaldı. Bir çok şeyler geçiriyordu kafasından. Kutudan bir kibrit çöpü çıkarıp dişlerini kurcalamağa başladı. Gözlerini bir yere saplamıştı. Sonra birden kendini topladı, başını ağır ağır

kaldırdı. Bir şey kararlaştırmış gibiydi. Öyle yapacaktı işte. Başını döndürdü, çeltiklere bakarken Kara Mahmut'u gördü.

— Mahmut! diye bağırdı. Gel oturalım, gel!..

Bugünlerde Mahmut'un eli boşalmıştı. Çeltiğin suyuna bakıp akşamlara kadar yatıyordu. Vakit geçirmek zordu. Boyuna yatıp durmak olmuyordu, ondan da usanıyordu insan.

— Altmışaltı oynıyalım mı, altmışaltı? diye bağırdı Mahmut.

Haydar başını salladı,

— Gel oynıyalım.

Biraz sonra Mahmut elinde eski bir gazete parçasına sarılı oyun kâğıtlarıyla göründü, Haydar'ın geverinin başına gelince,

— Ne o ağa? diye sordu. Bu geveri kim kapadı böyle?

Haydar gülümsedi,

— Remzi tıkadı, dedi. Karı - koca gelmişler aşağıdan, belki döverler diye korktum.

— Hah hah ha!., diye güldü Mahmut. Boğ ver ağa, dedi. Gever bu kadar tıkanır mı? Anladık Remzi'yi seviyorsun emme çeltiğine de yazık.

— Biraz açıver öyleyse.

Mahmut arka girmeden bir ayağının ucu ile geverin taşlarını oynattı. Hemen bir su horultusu başladı. Arktan zati az bir su akıyordu. Onun da yarısı Haydar'ın tarlasına döndü.

— Remzi'yle bozuşmıyalım ha, dedi Haydar.

Mahmut güldü bu söze. Dizlerine kadar sıvalı beyaz iş donu ile geldi, Haydar'ın karşısına oturdu. Oyun kâğıtlarını taramaya başladı. Kirli eski püskü, kenarları tırtıklı kâğıtlardı. Bir - iki tanesi de noksandı herhalde.

— Kes, dedi.

Haydar kesti. Altmışaltı oynamağa başladılar.

— Demek Remzi'yle bozuşursunuz? diye sordu. Bir yandan kâğıtları vuruyordu yere. Dikkati oradaydı.

— Bozuştuk bile, dedi Haydar, it oğlu it, demin dikilmiş başıma «suyu çoğaltıver» diyor. Şuna bak, uşağın mıyım ben senin? Yoksa para ile tutulmuş adamın mıyım? Sen komşusun da öbürleri komşu değil mi?

Mahmut güldü.

— Hadi oyna, dedi. Remzi'ye bakma, onun-kisi öyle işte...

Kâğıtları karşılıklı yere vurdular. Tekrar kâğıt dağıttılar.

— Hayır, dedi Haydar. Kendisi için komşularla kötü olmamı istiyor da ona kızıyorum. Enayi miyim ben? Bana ne senin suyundan? Git de kendin çoğalt değil mi ya? Dokuzlu sende mi dokuzlu?

— Oo... senin elin iyiymiş ayol.

Tekrar kâğıt dağıttılar.. Oyunu hep Mahmut kazanıyordu.

— Sen kâğıtları tanıyorsun? dedi Haydar.

Yok ağa, valla tanımam.

— Kâğıt eksik olmasa, ben bu oyunu sana kolay kolay vermem ama... Hadi neyse. Dua et, kâğıtlar noksan.

Bu sefer Haydar dağıttı.

— Gene hep sana gitti, dedi. Şansım yok bugün.

— Hadi hadi, çalım etme. Bana iyi kâğıt gelmedi.

Arka arkaya yere vurmaya başladılar. Bir bu atıyordu, bir öbürü. Kâğıtlar bitince,

— Bu Remzi, dedi Haydar. Kendini çok akıllı sanıyor. Adamı kullanmağa kalkıyor. Vay it vay!

Mahmut kâğıtları dağıtmıştı. Yeniden oynamağa başladılar.

— Boş ver... O da kim oluyor? Gelir buralarda havlar havlar gider işte.

Haydar kâğıdı oynadı, sonra geniş geniş gülümsedi.

— Sen onu iyi kızdırıyorsun ama, dedi. Fitil oluyor.

— Heh heh he!., etti Mahmut. Delirtirim onu delirtirim... Geçenlerde tuttuğum gibi ırmağa attım. Yüzmeyi de bilmez enayi, az daha ge-, berecekti. Bir görsen çıkınca ne oldu...

—Ne oldu?

— Tillvi gibi çemkirdi şuralarda.

Hah hah haa... Hadi oynal Mahmut kâğıdı attı.

Öğle sonuydu. Güneş iyice kızmıştı. Gölgelerde otururken bile terliyordu insan. Yarbü-162

kü'nde ses mes kesilmişti. Herkes bir gölgeye çekilip uzanmıştı. Ot ayıklayan bir - iki kişi görünüyordu ancak. Öbürleri hep bitirmişlerdi.

Bugünlerde tarlanın suyunu ayarlayan yatar uyurdu gölgeye. Koca bükte bir insan sesi bile duyulmazdı.

Öğle sıcağı altında arkın suyu büsbütün, azalmıştı. Remzi doğrulup tarlaya bakındı. Bu sıcakta çeltik susuzluğa dayanamazdı işte. Sekiz - on gün içinde sararır kalırdı. Bir yanı şiç yüzü bun içindeydi. Gitti, öbür maşalalara baleti. Diz boyu yeşilliğin altında çamur bir toprak görünüyordu. Yer yer yarılmağa başlamıştı bu çamur. Bütün suyun hepsini bir maşalaya çevirmişlerdi, sabah beri oraya akyıordu da gene iyice kanmamıştı çeltik. Oysa, bunun gibi daha otuz masala vardı. Hepsinin de toprağı çatlamıştı susuzluktan.

— Vay deyyuslar vay! dedi. Vay sudu bozuklar vay! Dilber çeltiğimi kurutacaklar gene.

Karısı doğruldu. O da bir tuhaftı bugün. Sabahtan beri konuşmamış, sinir içinde ohlayıp puhlayıp durmuştu. Ne oluyordu kimbilir... Suratını asmış, kendi kendini yiyordu.

— Git, dedi. Ne duruyorsun burada? Çeltik yanıyor.

— Ne edeyim karı, ne edeyim söyle?

— Ne edersen et. Her gün az buçuk akan su, bugün niye akmıyormuş?

— Çık çık çık... etti. Sen bilirsin Yarabbi?

Hiç gidesi yoktu yukarılara, içine bir isteksizlik kıvranıp yatmıştı. Zorla yürüdü. Bir eliyle şiş gözünü tutuyordu. Gene dert dolmuştu içine. Sıkıntıdan her bir yeri kaşınıyordu.

Kısığı geçti, ikide bir arkın içine bakıyordu. Ta dipte, çamurların içinde az bir su akıyordu. «Şu ark ımbıl ımbıl su dolu olsa, ne olur,» diye düşündü. «Aah, ah...» etti Haydar'-m tarlasına gelmişti. Tek gözüyle yukarılara

baktı., Kimse görünmüyordu oralarda. Şu Yar-\jükü'nde kimAe olmamalıydı şimdi. Remzi ge-verleri istediği gibi ayarlamalıydı. Bakın o zaman ne oluyordu. Tek bir masala susuz kalmazdı bükde.

Haydarla Mahmut'un konuştuklarım duydu bıraen. Durup dinledi; «ver» diyordu birisi, öbürü «al» diyordu. «Haa nasıl, ben altmışaltının ustasıyım be, cezaevinde üstüme yoktu valla.»

— Kâğıdın iyiymiş de ondan.

Remzi yaklaştı. Arkın kıyısında yanlarına gelince, dikilip baktı. Haydar'la Mahmut kendisini görmüyorlardı. Keyifliydiler. Remzi'niıı sıkıntısı umurlarında değildi. Karşılıklı bağday kurmuş, kâğıtları vuruyorlardı yere.

— Haydar ağa, dedi Remzi, îkisi birden baktılar.

— Yahu benim tarlaya hiç su gitmiyor. Haydar cevap vermedi.

— Haydar ağa ne yapsın yahu? dedi Mahmut. Zati arkın suyu iyice azaldı. Bend'e gitmek gerek.

Haydar başını oyuna indirmişti.

— Hadi oyna hadi, dedi Mahmut'a. Tekrar kızıştılar. Remzi'yi unutmuşlardı. Güneşin altında kala kaldı öyle.

— Yahu Haydar ağa, dedi tekrar. Ne diyorsanız onu yapayım. Bugün niye böyle ediyor bu komşular? Çeltiğim yanıyor aşağıda, etmeyin yahu.

— Kim ne yapıyor sana be? diye sordu Mahmut. Haydar,

— Sen oyna kâğıdını, dedi. Hiç tmmıyordu, söylenenleri duymuyordu sanki. Remzi biraz daha bekledi,

— Komşular kuzu falan dedilerdi Alıp keseyim, suyumu akıtsınlar.

Sesi yalvarıcıydı. Ötekiler karşılık vermedi.

— Allahaşkına etmeyin yahu. Mahmut döndü,

— istersen deve kes arkadaş, dedi. Bu zamanda kimse geverini tıkamaz, anladın mı? Şu sıcağa baksana, ortalık yanıyor.

Haydar doğruldu,

— Yahu Remzi, dedi. Sen benden ne istiyorsun yavrum? Geverim fazla açıksa söyle ka-pıyayım. Başka ne edeyim ben?

— Bük ağası sensin işte, şu komşulara bir söyleyiver ne olursun?

— Yok, ben bük ağası mağası değilim. Kimseye de bir şey söyleyemem. Git kendin söyle.

— Beni dinlemezler ağa. Gelince geverlerini gene açar bunlar.

— Ee, ben ne yapayım kardaşım? Senin için elle kavga mı edeyim? Ne zorum var?

Mahmut'a döndü, «Hadi oyna, hadi» dedi Tekrar başladılar. Kantları vuruyorlardı yere. Remzi dikildi, dikildi... Sonra bükün yukarılarına doğru yürüdü. Perişandı yürüyüşü.

IV

Aradan birkaç gün geçmişti. Remzi tarlasına doğru dürüst su akıtamamıştı. Geliyor gidiyor, uğraşıyordu. Çeltiğin en çok su istediği günlerdi. Sararmış kalmıştı yeşil ekin. Remzi'nin sıkıntısı da arttıkça artmıştı. Geceleri de bükte kalıyor, biraz olsun akıtabilmek için ta yukarılara kadar günde sekiz - on kere gidip geliyordu. Hep «it» ti bu Yarbükü'nün adamı, hep... O savuşunca geverleri gene ağzına kadar açıyorlar, arkın suyunu horul horul kendi tarlalarına akıtıyorlardı. Uyku dünek kalmamıştı Remzi'de. Çelimsiz bedeni büsbütün zayıflamış, avurtları çökmüştü içeri. Açlıktan ölmüş bir cenazeye benziyordu. Omuzunda küreği ile bir aşağı, bir yukarı dört dönüyordu. Gene de bir iş çıkaramıyor, herkesin çeltiği gittikçe gelişirken, onunkisi sarardıkça sararıyordu.

Haydar, iğdenin gölgesine oturuyor, arkasını ağaca dayıyor, Remzi'nin gelişlerini gidişlerini sinsi sinsi gözetliyordu. Çiçek bozuğu yüzünde gizli hesapların gölgesi vardı. Altın dişini göstererek Remzi'nin arkasından gülüyordu çok kere. Sonra bir sigara yakıp dumanını havaya iiflüyordu. İşsiz güçsüz oturup duruyordu akşamlara kadar. Geceleri de bükte kalıyordu. Geldiği günlerdeki gibi değildi artık. Biraz kilo almıştı. Çiçek bozuğu yüzü iyice dolmuş, hem de kararmıştı.

Elini açık duran bağrına soktu. Kıllı göğsünü kaşıdı uzun uzun. Tutuklu günlerinin acısın çıkarıyor gibiydi. Öyle bir gevşeyiş, yayılış vard içinde. Kocaman ağzını açarak «ağğğ...» diye esnedi. Sonra bir bacağını öbürünün üstüne attı. Ayağının baş parmağı oynuyordu kendiliğinden.

Arkın kıyısında Remzi'yi gördü. Omuzunda küreği ile aşağıdan yanı geliyordu. Yüzü bungundu. Her günkü gibi telâş içinde yürüyordu.

— Ne o Remzi, dedi. Gene suya mı gidiyorsun?

— He, dedi Remzi. Başka nereye gidilir? Benim işim Allaha kaldı gayri. Ben Allahtan istiyorum, başka kimseden değil. Tarlamı takır takır kuruttu namussuzlar...

Haydar tınmadı. Hafiften gülümsedi hattâ.

— Ne edeceksin, dedi. El elin derdinden ne anlar?

Remzi oyalanmamak için yürüdü. Her gün buna benzer konuşurlardı zati. Ne yararı vardı bunların? Boş sözlerdi işte.

Haydar arkasından baktı. «Hu...» diye soludu. Kurnazca başını salladı. «Geleceksin dediğime...» diye söylendi. Sonra uzun uzun kulağının arkasını kaşıdı. Bir sigara daha yakıp başını ağacın köküne dayadı. Hantal bir görünüşü vardı bu haliyle. İri bir hayvana benziyordu. Çiçek bozuğu yüzü dümdüzdü.

Biraz sonra yukarılarda gene bir gürültü kopmuştu. Remzi'yle karşılıklı bağırıp çağırıyorlardı. Haydar için bildik seslerdi bunlar. Remzi'nin sıkıntı dolu inceli kalınlı bağırmaları, öbürlerinin alaylı karşılıkları, tehditleri... Her günkü gürültüydü işte.

Haydar kendi kendine gülümsedi. Sonra biraz uyumak için uzandı oraya. Yattığı yerde gerindi. Üstünde bir - iki kara sinek vızıldıya-rak sağa sola uçuşup duruyordu. Epey zaman geçtiği halde uyuyamadı bir türlü.

— Ulan sinek git başımdan! diyerek doğruldu. Öldürmek için kollamağa başladı. Ama uçup gitti sinekler.

Biraz sonra arkın kıyısında Remzi'yi gördü. Yalın ayaklariyle yukardan çabuk çabuk geliyordu. Bir şeyler söylüyordu ağzının içinde. Haydar duymak için kulak verdi. Birisine sövüyordu herhalde.

— Gel gel! dedi Haydar. Bir sigara yak, gel... Üzme kendini bu kadar. Tatlı canına yazık değil mi? Malını mezara mı götüreceksin?

Remzi, Haydar'a baktı. Kemikleri çıkık yüzü bungunluğundan kararmıştı. Ne yapacağını bilemiyordu.

— Ne edeyim Haydar ağa, ne edeyim? Sen söyle ne edeyim? Ne bu benim çektiğim böyle?

— Canım her şey olacağına varır. Kızıp durma. Gel bir sigara yak...

Remzi omuzundaki küreği indirdi. Bir eliyle yüzünün terini sildi. Bükün aşağısına yukarısına baktı. Sonra arkı geçip Haydar'ın yanına geldi. Kara kara soluklanıyordu.

— Yani yok mu... dedi. Şöyle üst başlardan iyi bir tarlayla değişen olsa, değişirim valla. Ne bu be! Her yıl, her yıl aynı dert......Herifin üç

dönüm tarlası var, geverini ağzına kadar açıyor yahu... Bre müslüman sana lâzım olan kol kadar bir su. Niye açarsın geverini o kadar? Haydar geniş geniş gülümsüyordu. — Sigara yak, dedi. Canını sıkma. Sen en iyisi o tarlayı birisiyle değiş, at başından gitsin. Madem öyle... doğru söyledin sen.

Remzi, Haydar'ın uzattığı ateşle sigarasını yaktı. Zayıf yüzünde şakak kemikleri büsbütün dışarı çıkmışlardı. Haydar birden ciddileşti,

— Tut elimi, dedi. Sana benim Eskibük'telû tarlayı veriyorum. Üste ne istiyorsun?

Remzi şaka yapıyor sanıp gülümsedi,

— Bırak Haydar ağa, dedi. Bungun zamanımda sen de...

Haydar gözlerini küçülttü. Çiçek bozuğu yüzü birden gerilmişti. Nişan alır gibi bakıyordu.

— Bana bak, dedi. Tut elimden. Üste kaç lira istiyorsun?

Remzi afallamıştı. Durumu anlamağa çalıştı. Ciddi söylüyordu herhalde.

— Ahaa... Haydar ağa sen de... «Yangına körükle geliyorsun» gibilerden bir şey söyliyecekti. Bulamayıverdi. Sigarası elinden düştü.

— Üste ne istiyorsun? diye sordu tekrar.

Remzi bir tuhaf olmuştu, iki yanına bakındı. Haydar'ı hâlâ şaka yapıyor sanıyordu herhalde. Gülümsemeğe çalıştı,

— Benim satılık tarlam yok Haydar ağa, dedi. Onun elini geri itmek istedi.

— Tut elimden. Senin satılık tarlan var, biliyorum ben. Bu tarlayı başkasına verirsen... O zaman karışmam işte. Bu iğde şahit olsun bak, anladın mı?

Parmağını sallıyordu. Yüzü korkunçtu. Remzi söylenenleri anlayamaz olmuştu. Ağzını bir tuhaf açmış, alık alık bakıyordu. Birden ayağa kalktı. Elinde olmadan titremeğe başlamıştı.

— Benim, yok... diye kekeledi.

Haydar çabukça çevreye baktı. Doğrulup Remzi'nin yanıbaşmda dikildi.

— Bunları kimseye söyleme... diye soludu yüzüne. Karın bile duymayacak, anladın mı? Remzi'nin arkasından yürüdü. Az su akan arla geçtiler.

— Yürü! diye eliyle yol gösterdi.

Remzi kollarını sarkıtmıştı. Şaşmıştı bu işe.

Ne demek gerektiğini bilemiyordu. Sallanarak yürüdü. Haydar da arkasından geliyordu. «Gören var mı?» diye dönüp bakıyordu ikide bir. ilerde, tarlaların yeşillikleri içinde herkes kendi işindeydi.

Kısığa geldiler. İn cin yoktu buralarda. Remzi hemen arkasından gelen Haydar'ın nefeslerini ensesinde duyuyordu. Arkın üstündeki tek ağaç köprüyü geçtiler. Sol yandaki dik iniş doğruca ırmağın içine gidiyordu.

— Dur, dedi Haydar. Elini onun omuzuna koydu. Remzi yanında çocuk gibi cılız kalıyordu. Sonra omuzunu sıktırdı iyice. Şaka yapar gibi salladı.

Haydar dişini göstererek gülümsedi. Yakından" bakınca, kocaman, çirkin bir ağzı vardı. Sonra dostça,

— Korkma, dedi. Ben seni severim. Otur hele......

Koluyla Remzi'nin omuzuna yüklendi. O .daracık, biçimsiz yere oturdular. Haydar sigara uzattı.

— Remzi, dedi. Sesi yumuşamıştı biraz. Sen burayı üst başlardan uygun bir tarla denk geti-rirsen

değişeceksin. Biliyorum ben. Değişmen de lâzım. Kendin söylüyorsun işte. Hiç bir yıl iyi çeltik kaldıramamışsın' Kaldırabildin mi ha?

Remzi yutkundu,

— Yok... gibi bir şeyler mırıldandı.

— Kaldıramazsın. Bu Yarbükü'nün adamı sana doğru dürüst su vermez. İşte böyle çalışır çabalarsın, sonu boş, anladın mı?

— Sana şunu söyliyeyim. Bu tarlayı başka birine verirsen... Karışmam o zaman. Burası zati benim tarlamın bitişiğinde bir mer'a idi. Bana düşerdi burayı açmak. Ama o zaman bizde akıl nerede? Baban gelip sahiplendi,

yaptı çattı. Bir şey diyemedik. Şimdi başkasına adım attırmam buraya. Anladın mı? Bunu iyi bil! Böyle bir şey yapmağa kalkarsan sen bilirsin, gayri, iş nereye varır... Kimseye de söyleme, anladın mı?

— Haydar ağa, dedi Remzi. Sesi titriyordu. Ben sana ne yaptım Haydar ağa?

— Bir şey yap, yapma... Tarlamın ayak ucuna kimseyi sokmam. İşte sana Eskibük'te dört buçuk dönüm tarla. Dört buçuk diyorum ya, iyice ölçsen belki beş dönüm. Anladın mı? Üste de ne istiyeceksen iste! Bulur denkleştirir veririm. Bu sana kardaşça bir söz. Değilse sen bilirsin gayri...

Remzi kendini koyvermiş, ellerini sarkıtmış-tı. Sigarasını yakmayı unutmuştu, içi zönklu-yordu boyuna.

— Haydar ağa... dedi. Yukarda bir Allah var. Senin tarlanla benim tarlam değişilir mi? Olur mu bu?

Haydar ters ters baktı,

— Üste para vereceğiz dedik ya!

— Ben parayı ne edeyim Haydar ağa?

— Sıkıntıyla başını sallıyordu. Tek gözü yaşarmıştı.

— Para ne edilir, mal alırsın. Bir gün bakarsın başka bir çeltik yeri satan olur, orayı da alırsın. Ne edilir para?

Remzi bitkin bitkin başını sallıyordu. Bir halsizlik gelmişti içine. Doğru dürüst düşünemi-yordu.

— Sigaranı yak, dedi Haydar. Kibrit çakıp uzattı. Remzi isteksizce yakarken onun avurtları îyice

çökmüş yüzüne baktı. Güneş yanığı teni «anlaşmış, yüzüne çamura benzer kirli bir renk yayılmıştı.

— Uff... diye dumanlan üfledi.

— Söyle, dedi Haydar. Üste ne istiyorsun?

Remzi cevap vermiyordu. Önlerinde ırmağın suları dönüp duruyor, anafor yapıyor, horultular çıkarıyordu. Geride kocaman kayalar vardı. Minare boyunda dimdik kayalar. Biraz ilerdeki büyük karaağaçlar kayaların yarı beline bile çıkamıyorlardı. ıssızdı buralar.

— Söyle... dedi Haydar. Sonra buradan aşağı sana zırnık su akıtmam, anladın mı?

Sesi sinirliydi. Remzi başını kaldırıp baktı. Elleriyle yüzünü kapattı.

— Yapma bunu ağa, dedi Allah'tan kork! Haydar'ın yüzü geriliverdi. Ağzını büzdü.

Kendisini zorla tutuyor gibiydi. Sonra ansızın Remzi'nin böğrüne bir yumruk attı.

— Huh, etti Remzi. Böğrünü tutup kıvrandı.

— Sus. Sesini çıkarayım deme!

Tekrar vuracakmış gibi Remzi'nin üstüne eğildi. Burun burunaydılar. Remzi ne edeceğini şaşırmıştı. Ta yanıbaşında Haydar'ın çiçek bozuğu yüzünü görünce başını öbür yana çevirdi.

— Yapma... diye inledi. Ayağa kalkacaktı, Haydar omuzuna yüklenip oturttu.

— Ne vuruyorsun? Ben sana ne yaptım, Allah Allah...

— Sus! Svıs diyorum...

Göz göze geldiler. Remzi hâlâ şaşkın gibiydi. Ne oluyor, anlıyamıyordu.

— Ne dediysen yaptık, dedi. Benden ne istiyorsun daha?

Haydar cevap vermedi. Gözlerini ağartmış bakıyordu. Kocaman ellerini dizlerinin üstüne indirdi. Pişman olmuş gibi yaptı.

— Ben seni severim Remzi, dedi. Senin iyiliğin için söylüyorum bunları. Beni kırma. Bak yalvarıyorum sana. Kimseye söyleme bunları: Bu tarlayı başkasına vermeğe falan kalkmayacaksın. Bunu aklından çıkar, anladın mı? Gene kötü etmeyin beni...

Sertleşmişti gittikçe.

— Bak, diye soludu. Vallahi bir iki can daha yakarım. Beni zorlama bu işe!

Remzi dönüp sessizce baktı.

— Benim satılacak, değişilecek tarlam yok Haydar ağa, dedi.

— Var, biliyorum ben. Değişmeyip de ne edeceksin? Çeltik mi kaldıracaksın buradan?

Remzi karşılık vermedi. Bir zaman sustular.

— Bugün rüyamda ne gördüm biliyor musun, dedi Haydar. Bir hikâye anlatıyor gibiydi. Sesini öyle yumuşattı. Kim olduğunu seçemedim ama... birisinin boynuna taş bağlayıp ırmağın şurasına attım. Adam suyun içinde kaybolup gitti.

ikisi birden önlerinde akan ırmağa baktılar. Derin sular horuldayarak dönüp duruyordu orada. Remzi ayağa kalktı. Haydar da doğruldu

arkasından.

— Nereye? diye sordu. Remzi eliyle tarlasını gösterdi.

— Dur, dedi. Bunu kimseye söylemiyecek-sin. Kendin düşün taşm. Üste kaç lira isteyecek-sen gel bana söyle, anladın mı? Başkasına duyurursan... sen bilirsin gayri gerisini.

Remzi bitkin, yürüdü. Sersem gibi olmuştu. Haydar durup arkasından baktı, sonra oda yürüdü.

— Arktan iyi su geliyor bak, dedi. Akşama kadar böyle aksın size. Aha ben şimdi gider komşulara söylerim. Biraz daha çoğaltırız.

Remzi cevap vermiyordu.

— O deyyuslara söylerim şimdi, geverlerini biraz kapattırırım. Bu Yarbükü'nün adamiyle başka türlü başa çıkılmaz.

Tarlanın başına gelmişlerdi, ilerde Halime kadın dikilmiş kendilerine bakıyordu. Bir ürkek hali vardı onun da. Maşalaya eğildi birden

— Sigara yak, dedi Haydar. Remzi'ye arkadan paketi uzattı. Remzi duymazdan geldi. Peşini bıraksın istiyordu. Tarlanın içine saptı. Yürüyüşünü biraz hızlandırmıştı, geriyi kolluyordu bir yandan. Haydar da hızlandı. Peşini bırakmıyordu nedense.

Halime kadın baktı, bir anlam veremedi onların bu haline. Tekrar maşalaya eğildi. Remzi'-nin suratı asıktı. Dargın gibiydi öyle. Karısının çalıştığı maşalaya girdi. Hiçbir şey söylemeden otlara eğildi.

— Nasıl Halime? diye seslendi Haydar. Maşalaya iyi su geldi mi?

— Geliyor, dedi kadın usulca.

— îyi. Akşama kadar böyle aksın. Bizim ge-veri de kaparım ben. Aha şimdi gider, yukar-lardan biraz daha çoğaltırım. Bu Yarbükü'nün adamı başka dilden anlamaz.

Ne Remzi, ne karısı birşey söylemediler. Haydar maşalanın kıyısına oturup bir sigara yaktı. Halime kadın eğilince arkası belli olmasın diye ona yanını çevirdi. Suratının asıldığı belli oluyordu. Haydar'ın gelip oraya oturmasına sinirlenmişti.

Haydar bir zaman onların çalışmasını seyretti. Hiç bir söz bulup konuşamıyorlardı.

— Hadi eyvallah., diye kalktı sonra. Ağır ağır arkın kıyısına doğru yürüdü. Her zamanki

gibi davranıyordu sözüm ona. Halime kadın elinde biriktirdiği darı demetini kıyıya atarken yan yan Haydar'a baktı. Yüzü burgundu kadının.

— Ufff... yaptı Remzi usulca. Yılgın yılgın baktı. Söyleyecek bir söz bulamıyordu. «Katil... katil!» dedi içinden. Kafasını sallıyordu.

Haydar arkın kıyısına dikildi, uzun uzun Remzi'nin tarlasına baktı. Sigarasını tüttürüyordu bir yandan. Sonra 'eğilip çıplak ayağının üstünü kaşıdı. Canı gitmek istemiyordu nedense. Bir sağa bir sola bakınıp duruyordu. Remzi farkındaydı işin. «Gözüne toprak dolsun gözüne...» diye mırıldandı.

Halime kadın anlamamıştı,

— Ne? diye sordu.

— Hiç dedi Remzi.

— Ne bakıp duruyor bu adam oralara?

— Bilmem.

Sonra Haydar ağır ağır karadutlara doğru gitti. Remzi de çeltik maşalasından çıkıp tirin otları üstüne öylece uzanıverdi. Bir ağırlık gelmişti içine. Hasta gibiydi. Hiç bir şey düşüne-miyordu. Her şey bir karanlığa batmış kalmıştı. «Allah, Allah!..» diye söyleniyordu.

Karısı doğrulup Remzi'ye baktı.

— Ne o? diye sordu. Hasta mısın yoksa? —ı- He... dedi Remzi. Başını ıslak otlara koydu.

Remzi'ye bir hal olmuştu. Hasta gibiydi. Çöktüğü yerde oturup kalıyordu öyle. Davranmak, bir işe sarılmak gelmiyordu içinden.

— Hadi, dedi karısı. Ne oturup duruyorsun? Eşeğin semerini yükle de ben gideyim. Akşam oldu...

Remzi boynunu kaşıyarak baktı.

— Ben de gideyim, dedi.

Bir isteksizlik vardı üstünde. Çeltiğin suyu muyu umurunda değildi gayri.

— Olur mu? dedi karısı. Gece bari sulasay-dm?

Remzi düşündü. Gece buralarda kalmak... içinden gelmiyordu. Karısını da köye gönderme-se... Yarın köyden ekmeği aşı kim getirirdi? Meseleyi söylese miydi acaba?

— Sen de gitmesen köye? diye sordu. Karısı birşey anlamamıştı.

— Niye? dedi. Banım ne işim var burada?

— îşte... Ben hastayım biraz.

— Sabahınan ekmeğimizi kim getirecek?

— Ben yarın bir soluk gider getiririm.

— Yok, dedi kadın. Ben buralarda yalnız kalmam gayri.

— Niye? , Halime kadın düşündü. Söylemek zorunda kaldı-,

—Şu katil gelir belki. Hoşuma gitmiyor bugünlerde. Düşman gibi bakıyor bana.

— Ya?., dedi. Gözlerini karısına dikti.

— Nasıl düşman gibi bakıyor?

— Ne bileyim, bakıyor işte pis...

Bir zaman konuşamadılar. Remzi uzun uzun düşündü. Bak bu hiç aklına gelmemişti işte.

— Allah Allah... diye söylendi. Demek öyle? Uhhh... yaptı sonra, nefesini boşalttı. Bitkin düşmüştü gene. Kımıldayacak gücü kalmamıştı.

— Sen bilirsin Yarabbi... diye söylendi. Yöremi belâ sardı benim.

Kadın kocasına döndü,

— Niye sarsın? dedi. Bakar bakar da döner gider it. Baka ne yapacak?

— Komşu olmasak şurada... Yüzünü şeytan görsün katil yüzünü. Adama hayır mı gelir o katilden zati? Aah, ah! Biz de adam sandık da yüz verdik iyice.

Tarla işini de söyleyecekti az daha. Karısına bakıp yutkundu. Kendisini tutmuştu.

— Karı... dedi. Başını sallıyordu. Ne elemek istiyordu kırabilir? Söz bulamıyordu. Bir çeşit kin birikmişti zayıf yüzünde.

— Kalk, dedi karısı. Kalk! Hiç bir şey olmaz. Biz doğru olduktan sonra elin iti köpeği ne edebilir adama?

Halime kadın asıl sorunu bilmiyordu. Remzi yutkundu. Sonra ayağa kalktı zorla.

— ikimiz de gitmiyelim bugün köye, dedi. Vazgeç...

— Niye?

— îşte, vazgeç bugün.

— Olur mu herif! Çocuklar beklerler evde. Hem aş ekmek... Gideyim ben gideyim.

Remzi cevap veremedi. Ne yapmalıydı acaba? Burada kalsa... Gece tekrar yanma gelirdi belki. Şimdi yukarılara suya gidince nasıl olsa görecekti. Keşke yolunun üstünde olmasaydı tarlası,

daha yukarılarda olsaydı. Oralara kadar gitmeyiverirdi. Şu yakınlarda başka bir komşu da yoktu ki, Allah kahretsin! Olmayacaktı bu iş. Sonu kötüye gidiyordu.

Remzi eşeğin semerini yüklerken düşündü durdu. Kendi kendine konuşuyor gibiydi. Doluya koyuyor olmuyordu, boşa koyuyor dolmuyordu.

— Dürzü!.. diye söylendi. Üste para verecekmiş. Hangi parasını verecek bilmem ki?

Tekrar durdu. Kollarını semerin üstüne dayadı. Kara eşek kuyruğunu sallayıp duruyordu,

— Vay vay!., diye söylendi. Çaresizlik içindeydi, îşin sonu doğruca kötüye gidiyordu. Haydar bu isteğinden vazgeçmezse dilber çeltik tarlası pisipisine çıkacaktı elinden. On altı dönümlük çeltik tarlası...

Semerin kolanını bağlayıp geriye döndü. Bir baştan bir başa bakındı tarlaya.

— Yok canım, dedi kendi kendine. Ölürüm de vermem tarlamı. Ölmek bundan iyi.

Karısı hazırlanmıştı, iğde ağacının yanından,

— Tamam mı Remzi? diye seslendi.

— Tamam tamam, hadi.

Boş heybeyi semerin üstüne attılar. Kadın eşeği önüne katıp köy yoluna yukarı sürdü.

Remzi oracığa oturdu. Sıkıntıdan herbir yanı kasmıyordu. Bir çıkar yol düşünüyor, hiç bir şey bulamıyordu. «Tarlayı gizlice başkasına sat-sam...» diye söylendi kendi kendine. Ama buranın parası kimde vardı şimdi? Kocaağalar almazlardı. Katil Haydar'm ayak ucuna sokulmak işlerine gelmezdi. Başkaca buraya para verecile-cek adam yoktu köyde.

Remzi düşündü kaldı. Hiç bir yol başa çıkmıyordu. Ya tarlayı kuzu gibi Haydar'a devredecekti, hem de üste para falan ummadan. Nereden bulup verecekti Haydar parayı? Ya da dayatacak, «vermem» diyecekti. Hem de katil Haydar'a yapacaktı bunu!

Ellerini yüzüne kapattı. «Allah... dedi, Allah! Bana sen yol göster.» Alevler içinde kalmış gibiydi.

Birden doğruldu. Haydar'm tarlasına yanı baktı. Şimdi çıkıp gelmesin deyyus diye düşündü. Akşam iyice kararıyordu. Vadinin içini ırmağın uğultusu doldurmuştu. Çeltik maşalaları-nın içinde kurbağalar vıraklayıp duruyorlardı. Remzi baktı, yukarıya su çoğaltmaya gitmekten falan vazgeçti. Tekrar karşılaşmak istemiyordu şu herifle. Yüzünü şeytan görsündü. Onların olsundu hep arkın suyu. Gözlerini toprak doldursundu hepsinin de.

iğdenin dibinde duran yorganı aldı. Geceleyin Haydar'm kendisini bulamıyacağı bir yere gidip yatacaktı. Karadutların altına gitse, belki gelirdi oraya. Irmağın kıyısına doğru yürüdü. Bir yandan görünmemek için çevreyi kol-luyordu. Avurtları çökük yüzünden yılgın bir ışık vardı. Karşılaşmak istemiyordu tekrar. Söğüt dallarının, kamışların içine girdi. Bir aralık durup ortalığı dinledi. Karşıda, ırmağın öte gecesinde tepelerin karaltıları göğe vurmuştu. Söğüt ormanının içine oturdu. Yapayalnızdı burada. Bir iştir olsa da, bar bar bağırsa kimse duyamazdı sesini. Remzi ürktü biraz. Burada yatmak olmazdı. Ya uyurken o katil kendisini an-yaraktan tâ buraya kadar gelirse, burada bulu-verirse onu... Remzi'nin kalbi küt küt atmağa başladı. Çevresine bakındı tekrar. Heyecandan ağzını açmış öyle soluyordu. Irmak hemen birkaç adım ilerdeydi. Hem de burada iyice durgundu, sular çok derindi. Remzi doğrulup yorganı koltuğuna aldı, kamışları haşırdatmama-ğa çalışarak çıktı oradan. Maşalamn kıyısına dî-kilip düşündü. Nerede yatmalıydı acaba? Karanlığın içini iyice görmeğe çalışarak ark boyuna baktı. Haydar gelirse muhakkak oradan ağrı yürüyerek gelirdi.

— Çık çık çık... diye söylendi kendikendine. Canım tarlası zehir olmuştu be. Rahatı huzuru kaçıp gitmişti. Ne olacaktı bu işin sonu?

Yorganı koltuğunda tâ karadulların yanından dolaşarak köy yoluna yukarı tırmandı. Kayalık tepenin üstünde yatacaktı. Haydar'ın aklı-ha bile gelmezdi burası. .Yahn ayak, kayalara basa basa yürüdü. Sonra vadiye doğru döndü. Uçuruma yakın bir yerde iki kayanın arasına yorganı serdi. Ama yatası yoktu. Oracığa oturdu. Bugün olanları bir daha düşünmeğe başladı. Vadinin içi iyice görülüyordu buradan. Hemen aşağıda geniş çeltik tarlaları belli belirsizdi orada. İçinde bir yer ince ince sızladı, nasıl verilirdi bir başkasına? Hem de pisipisine...

Canı sigara istedi birden. Koynundan teneke tabakayı çıkardı. Taşın arkasına saklanıp kibriti çaktı. Sigaranın ateşini avucunun içinde tutuyordu. Askerlikte öğrenmişti bunu, karanlıkta sigara ateşi tâ uzaklardan görülürdü.

— Huhhh... diye ağzından burnundan dumanları üfledi. İçinde kocaman, yakıcı bir endişe kımıldanıp acıtıp duruyordu. Yorganın üstüne uzandı. Dirseğini başının altına destek yaptı. Aşağıya, vadinin içine

bakıyordu. Gökte açık, kıpır kıpır yıldızlar vardı. O sırada ilerdeki bir kayalığın üstünde bir gece kuşu ötmeğe başladı. İnsana korku veren, boğuk bir sesi vardı. Durup durup ötüyordu. Bütün vadiyi dolduruyordu sesi. Remzi dinledi dinledi, dayanamadı,

— Huşşt! diye doğruldu. Kolunu salladı. Kuş duymuştu herhalde, sustu. Biraz sonra tehlikenin geçtiğini sezinlemiş olacak, yeniden ötmeğe başladı.

.— Allah Allah! dedi Remzi. Var bunda bir iş..

Zayıf yüzüne yeni bir bunaltı çöktü. Tehlike hemen karsısına gelip dikilmiş gibiydi. Alnını yanıbaşındaki büyük kayaya dayayıp kuşun sesini dinledi. Her ötüşünde içinde sürtünmeğe benzer sinirli, uğursuz bir titreme oluyordu. Sabaha kadar uyuyamadı. Sıkıntılar içinde kıvrandı bunaldı durdu orada.

Remzi ertesi gün, daha ertesi gün gene burada yattı. O kuş da her gün gelip orada öttü, Usulca gidip kovalıyor, arkasından taş atıyor, sonra gelip yorganının arasına uzanıyordu. Tam uyuyacağı sırada kuş boğuk sesiyle «uğğğ... uğğğ...» diye başlıyordu gene ötmeğe. Remzi doğrulup oturuyor, bir sıkıntı içinde bildiği dualan arka arkaya okumağa başlıyordu. Rahatı huzuru

kalmamıştı iyice. Gündüzü de gecesi de zehir olmuştu. Ne edeceğini bilemiyordu.

Baktı olmayacak, bu kuş kendisini uyutmı-yacak burada. Yorganı koltuğuna kıstırdı, gene ırmak boyuna gitti. Rastgele büyümüş karma kanşık söğüt dallarının arasına bir yere serdi yorganı, îki-üç gündür Haydar'la hiç karşılaşmamışlardı. Gündüzleri su çoğaltmak için yukarılara karısiyle birlikte gidiyorlar, ne çoğalta-bilirlerse çoğaltıp, gelip işlerine bakıyorlardı. Haydar ikisini yan yan gözetliyordu oradan geçerlerken. Geceleri bükte yatmıyor sanısını vermek için suya muya gitmiyordu gayri. Hava iyice kararıncaya kadar saklanıyor, sonra yorganı, urbalarını koltuklayıp bir yerlere yatmağa gidiyordu.

Haydar iğde ağacının altında doğruldu. Başını arkaya eğerek gerindi. Karanlıkta çiçek bozuğu yüzüne kan doldu. Sabahtan beri oturuyordu öyle, uyuşup kalmıştı. Üstünü başını çırpıp düzeltti. Yukarılara baktı, sesmes kesilmişti Yarbükünde. Yalnız ta yukarda bend'e yakın bir yerde bir ışık yanıyordu. Kör Mehmet'in tarlası mıydı, yoksa daha mı yukardaydı? Buradan pek belli olmuyordu. Vadinin içine ağır, koyu bir karanlık dolmuştu.

Haydar usulca arkı geçti. Aşağıya hiç su akmıyordu. Cıvık bir çamur kalmıştı arkta sadece. Kurnaz kurnaz gülümsedi. Aşağıya doğru yürüdü. Ellerini arkasına bağlamıştı. Sinsi, içinden pazarlıklı bir hali vardı. Göz yordamı ile kısıktaki tek ağaç köprüyü geçti. Vadinin iyice daraldığı yer daha bir karanlıktı. Karaağaçların arasından geçti. Remzi'nin tarlası başlıyordu gayri, ilerde tarlanın düzlüğü belli belirsiz far-kediliyordu. O sırada sessizliği birdenbire yırtan bir kuş sesi duydu. .Hemen yanıbaşından yükselen kayalıktan geliyordu ses. Haydar başım kaldırıp oraya baktı.

— Vaynamussuz vay, dedi. Ne biçim ses o öyle?

Sonra önem vermiyerek yürüdü, îld yanına bakmıyordu boyuna. Remzi geceleri bükte kalınıyordu gayri. Korkuyordu enayi. Öyle biliyordu Haydar. Dudaklarının ucuna bir gülümseme geldi.

— Serseri, dedi. Uğraştırmadan güzelce versene şu tarlayı.

îğde ağacının yanına gelince ellerini beline . dayayıp karanlıktaki geniş tarlaya

baktı. Kurnaz kurnaz başını sallıyordu. Adamının eline geçse ne çeltik kalkardı ya buradan? Üç

beş yıl içinde zengin eder çıkarırdı adamı.

Haydar ellerini tekrar arkaya bağladı. Parmakları kendi kendine oynayıp duruyordu. Belirsiz bir haz yayılmıştı her yerine.

Döndü, îğde ağacının altından geçerken baktı, Remzi'nin yorganı neredeydi acaba? Yoktu oralarda. Eğildi, ağacın köküne dayalı bir çift ayakkabı duruyordu. Eline aldı. Remzi'nin ayakkabılarıydı bunlar, öyle ya? Köye gitmemişti demek? Gitse bunları giyer giderdi. Doğrulup baktı. Neredeydi acaba? Demek kendisinden saklanıyordu. Yorgan da burada olmadığına göre muhakkak bir yere gizlenmiş yatıyordu hınzır. Kayalığın dibindeki an kovanlarının bulunduğu küçük kulübenin yanına baktı. Acele, acele yürüyordu. Arkı koğuşturarak karadutla-rın altına gitti. Oraları da çabukça aradı. Nerede olabilirdi bu? Irmak kıyısına gider miydi acaba? Orada sivrisinekten nasıl uyunurdu? Korku belâsı, giderdi belki de Haydar durup düşündü. «Şunu bulayım, dedi. îşi bugün bitiririm belki. Şimdi kimse de yok buralarda.»

Ses çıkarmamaya çalışarak maşalalarm kıyısından ırmak boyunca yürüdü, ikide bir durup dinliyordu. Otların içine doğru eğilip bakıyordu. Ortalık iyice sessizdi. Yaprak kımıldamıyordu gecenin içinde. Kamışların arasına daldı. Hışırdatarak birkaç adım yürüdü.

Remzi yattığı yerde sıçradı. Karanlıkta doğrulup yorganın üstüne oturdu. Tetikteydi. Kamışların hışırtısını iyice duymuştu.

Haydar birkaç adım daha yürüdü. Remzi'nin yüreği «küt küt» vurmağa başladı. Heyecandan soluğu sıklaşmıştı. Duyulmasın diye ağzım açtı. Tam bu sırada yutkunası gelmişti. Tükrüğü ağzında tuttu. Haydar kımıldanmadan bakıyor, çevreyi dinliyordu. Otların arasında en ufak bir çıtırdı bile duyulabilirdi. Haydar elleriyle, kamışları açarak bir iki adım daha attı. Otların üstünden bakınca ırmak ilerde ak bir beyazlık halinde farkediliyordu. Remzi gözlerini yumup bekledi. Bir iki adım daha atsa Remzi'nin yorganını muhakkak görecekti. Ama atmadı, geri döndü. Kamışları hışırdatarak yürüdü. Remzi nefesini boşaltarak, gözlerini açtı. Terlemişti, bir eliyle yüzünü sildi. Kalbi atıyordu hâlâ. Usulca doğrulup geriye baktı. Haydar'm uzaklaştığını anlayınca biraz rahatladı. O. zaman aklına bir dua okumak geldi. Ses çıkarmamağa çalışarak dudaklariyle okudu duayı. Bitirince «vay katil dürzü vay... diye mırıldandı kendikendine. Beni arıyor buralarda. Niyeti kötü bu adamm.»

Derin derin nefes alıp veriyordu. Bir bitkinlik yayılmıştı içine. Öylece düşünüp kaldı orada. Kımıldanamıyordu.

Haydar kamışları yara yara yürüdü. Bir yerde ırmak kıyısına çıkmıştı. Oralara baktı. Avuçlariyle su alıp içti ırmaktan. Remzi'yi bulamadığına üzülmüştü. Bu günlerde ay ışığı da yoktu aksi gibi. Yanında bir cep feneri olsaydı, o zaman bulurdu herhalde.

— Vay tilki vay!., diye söylendi. Nereye girip saklandı acaba?

«Ama ben bulurum onu» dedi, ırmak boyunca tekrar yürüdü. Baka baka kısığa kadar geldi.

Sonra geldiği tarafa tekrar yürüdü. — Remzi! diye seslendi usulca. Remzi! Şimdi daha çabuk yürüyordu. Birkaç adım gidiyor, sonra «Remzi!..» diye sesleniyordu. Kalın, bed bir sesi vardı.

Geceye yayılıyordu dimdik. Demin otların içine girip baktığı yerde durdu. «Remzi...» diye seslendi tekrar.

Remzi büzüldü. Nefesim duyulmasın diye ağzını açtı. Kalbi hızlı hızlı vuruyordu. «Şimdi defolur gider» diye düşündü, sakin olmağa çalıştı. Sonra kamışların hışırdadığını duydu. Geri dönmüştü herhalde.

— Ula Remzi! dedi Haydar. Otların hışırtısı uzaklaştı.

Remzi doğrulup baktı arkasından. Biraz sonra Haydar'ın sesi karadutların altından geliyordu.

— Vay namussuz katil vay! diye söylendi. Yanımda bir silâhım da yok, tüh!

Haydar iğde ağacının yanma gelip dikildi iki yanına bakınıp duruyordu. Nereye saklanmış olabilirdi bu?

Bir sigara çıkarıp yaktı. Remzi ırmak kıyısında doğrulmuş bakıyordu. O sırada yanan kibritin ateşini gördü. Demek oradaydı Haydar.

— Hınzır, diye söylendi. Hınzır! Git başımdan. Yakamı bırak benim.

— Remzii! diye bağırdı Haydar.

Belki Yarbükü'nün yukarılarından bile duyuldu sesi. Önce bu yanın kayalıklarında, sonra ırmağın öte geçesindeki tepelerde yankılandı. Gecenin durgunluğu içinde amma da pis bir sesti. On kere bağırsa insanı delirtmeye yeter de artardı.

— Remzi! dedi tekrar.

Remzi yutkundu, kendisini tutuyordu. Usulca çıktı oradan. Bu it herif gene gelirdi belki. Kamışları hışırdatmamağa çalışarak, karadut-lara doğru yürüdü. Köye gidecekti. Ayakkapla-rını da alamamıştı ama varsın olsun. Buralarda duramazdı gayri. Göz yordamı ile tepeye yukarı tırmanırken bir şeylerden kaçıyor gibiydi, îkide bir arkasına dönüp bakıyordu. Az sonra vadi arkada, aşağıda kaldı.

— Ula Remzii! diye bağırdı Haydar tekrar. Remzi durup geriye döndü.

— Ölünün körüüü! diye yanıtlıyacaktı az daha. Öyle kızıyordu. Ama zorla tuttu kendisi? ni. Yola yukarı yürüdü tekrar. Yalın ayak taşlardan taşlara sekiyordu.

Haydar aşağıda sigarasından bir nefes daha çekti. «Ula Remzi... diye söylendi. Eğer bu-ralardaysan, sabahın ilk ışığında bulurum senİ4 istersen öküzün boynuzuna gir.» ;

Remzi, yolda bol yıldızlı göğün altında yapayalnızdı. Anlatılmaz bir acı ile yanıyordu içi. Dilber çeltik tarlası zehir olup çıkmıştı baksanıza. Rahatı huzuru kalmamıştı. Kime ne diyebilirdi? Herkesin yanında-etmiyordu ki eden...

— Vay gözüne toprak dolasıca vay! diye söylendi. Bu sefer de geldin beni mi buldun katil! Köpek işesin senin katil yüzüne!

Ne söylese hısrını alamıyordu. Karanlıkta avurtları çökük yüzü bunaltıdan, sıkıntıdan terlemiş, kararmıştı. Bir çıkar yol arıyor,

bulamıyordu kafasında. «Yarın muhtara gideyim» diye düşündü. Köyün büyüklerine anlatayım.»

Ama ne yapardı onlar? Belki çağırırlar «yapma, etme ayıp...» derlerdi. «Vallaha haberim yok, derdi o da. Bana iftira ediyor...» Sonra da bükte zırnık su akıtmazdı aşağı. Güzelim çeltiğimi kurutur. Duygu, insaf yoktu herifte...

— Vay koca katil vay!., diye söylendi. Katil oğlu katil vay!.. Sekiz seneyi yeyince bir de acir mistik sana. Keşke on sekiz sene verselerdi.

Başı ağrıyor, içi bulanıyordu yürürken. Biraz dinlenmek için yolun kıyısına oturdu. Tenha, ılık bir geceydi üstünde. Yıldızlar her günkü gibi kıpır kıpır yanıp sönüp duruyorlardı. Hiç bir şeyden haberleri yoktu.

Remzi yüzünü avuçlarının içine aldı, uğuş-turdu iyice. Alnının iki tarafını sıktırdı, içinde bir yer deli deli zonklayıp duruyordu. Aklı hep tarlasmdaydı. Başkasına verivermeyi bir türlü bazmedemiyordu. Nasıl olurdu bu, nerede görülmüştü? Babası çalışmış etmiş, oğluna on beş on altı dönüm bir çeltik tarlası bırakmıştı. Şimdi başkası kalkmış, zorla elinden almağa çalışıyordu. Nasıl verilirdi? Babasının kemikleri sızılardı mezarda. Yarın çocukları büyüyüp akılları erince ne derlerdi? Her şeyi bırak, köyde nasıl karşılanırdı bu iş? Şu Yapılı köyü Remzi'nin üstüne gülerdi, koca Yapılı köyü...

Kalkıp yürüdü. Yüzü karmakarışıktı. Kulakları uguldayıp duruyordu.

— Nasıl olur be! dedi birden. Karşısında birisi var da onunla konuşuyor gibiydi. Elini salladı.

— Ne hakkın var be!.. Babanın tarlasını mı istiyorsun benden? Allah Allah!..

Her şeyi göze almışa benziyordu. Öyle bir güç gelmişti içine. Kin dolu bir nefretle kafasını sallayarak yürüdü.

— Sen Katil Haydar'san, ben de Remzi'yim, dedi. Ne günün varsa gör hadi... Allah Allah! Kimseyle kötü olmayalım dediysek, ne bu be? Ben adamı üstüme bastırmam, anladın mı?

Zayıf yüzüne kin dolmuştu.

V

Yaşlı kadın her günkü alışkanlığı ile yataktan doğruldu. Başörtüsünü düzeltti. Gün doğmamıştı daha. Belini tuta tuta kalktı, sabah namazı zamanıydı. Hayatlarda ibriği aradı. Gene nereye koymuşlardı şu ibriği? İçeri girdi, Rem-zi'yi görüverdi. Sedirin üstüne uzanmış yatıyordu. Üstüne eski bir kilim almıştı. Eğilip baktı kadın, şaşmıştı. Oğlu kaç zamandır bükte yatıyordu, bu gece niye gelmişti acaba?

— Remzi! diye sarstı, Remzi!

Remzi bir korku içinde sıçrayarak uyandı. Kötü bir rüya görüyordu herhalde. Sonra kendine geldi. «Külhüvallahü ahad»ı okumağa başladı.

— Ne oldu? dedi kadın. Ne zaman geldin sen?

Remzi cevap vermedi. Sakalları uzamış yüzünü kaşıdı, sonra arkasını dönüp tekrar uzandı sedire. Kadın baktı kaldı.

— Hasta mısın? diye sordu.

— He... dedi Remzi.

Kadın meraklanmıştı. Bir şey anlayamamıştı durumundan. Bükte yatan adam geceleyin niye gelsindi? Apdestini alıp namaza durdu ama bir yandan da düşünüyordu. Sonra gene içeri gidip baktı. Remzi uyanıktı, arkasını dönmüş, duvara bakıyordu öyle.

— Remzi, diye sordu. Bükten niye geldin sen?

Remzi cevap vermedi.

— Ne zaman geldin?

Remzi gözlerini kapadı, uyur gibi yaptı.

— Allah Allah... dedi kadın. Bir şey mi oldu oğul, söylesene?

Yaşlı kadın dışarı gitti.

— Halime, diye seslendi. Halime... Kalk hele!

Halime kadın doğruldu. Yanında yatan küçük kızın üstünü örttü. Yerde yan yana iki yatak seriliydi. Büyük kızlar öbür yataktaydılar. Birinin bacağı dışarı çıkmıştı.

— Remzi ne zaman geldi bükten? Halime kadın baktı,

— Ne Remzi'si? dedi. Gelmiş mi?

— Gelmiş ya... Senin haberin yok mu? Niye geldi acaba?

— Bilmem, dedi kadın.

Başının yazmasını çözüp tekrar bağladı.

— Hasta mı oldu yoksa? diye kalktı. Arka arkaya içeri girdiler.

— Remzi! dedi Halime, Remzii, niye geldin bükten?

Remzi kımıldandı, ne cevap vereceğini bilemiyordu. Doğrulup sedire oturdu. Yüzü sıkıntılıydı.

— Söylesene, ne zaman geldin?

Gözleri hep yere bakıyordu. Cevap veremedi bîr türlü. Kadınlar büsbütün merak etmişlerdi. Bir tuhaftı Remzi'nin davranışları.

— Bükte hasta mı oldun herif söylesene? Niye konuşmuyorsun?

— Yok, dedi. Bir anasının yüzüne, bir karısına baktı. Başka bir şey söylemedi.

— E niye geldin ya gece vakti? —, Geldim . iste,

Kadınlar biribirlerine bakıştılar. Hiç bir şey anlayamamışlardı. Sonra Remzi tekrar uzandı sedire,

— Üstüme bir yorgan örtüverin, dedi.

Yattı ama uyuyanıadı. İçi zonkluyordu. Kulaklarında hiç bitmeyen, uykusunda bile duyduğu, değirmen sesine benzer bir uğultu vardı. İki eliyle kulaklarını kapadı açtı, geçti mi diye dinledi, geçmiyordu. Doğrulup oturdu tekrar. Ayaklarında büklerin kurumuş çamuru duruyordu.

— Halime... diye seslendi dışarı. Bana bir ayakkabı getir hele.

Kadın kapının önünde kocasının ayakkabılarını aradı, bulamadı.

— Nerde senin ayakkabıların? diye sordu.

— Yok, dedi Remzi. Bükte kaldı, seninkileri ver.

Kadın kocasına baktı. Düşündü. Bir şeyler sezinlemiş gibiydi. Sedire doğru eğildi,

— Bükte bir şey mi oldu? diye sordu usulca. Kavga mı ettiniz?

— He... dedi Remzi. Derin bir nefes aldı. Başını salllıyordu.

— Kiminle?

— Kiminle olur katilden başka? Yüzü kin içindeydi.

— Niye?

Remzi iki eliyle yüzünü kapadı. Söyleyemiyordu bir türlü. Öylece kaldı.

— Söylesene, niye kavga ettiniz? Doğuştunuz mü?

— Dövdü mü seni?

— Yok bir şey. Sen bana ayakkabı ver. Halime ayakta düşündü kaldı. Katil Haydar da niye kavga etmiş olabilirdi? Su içindi herhalde. Katil sövmüştür, bu da bir şey dediyse kovalamıştır belki.

— Öyle mi, diye sordu. Su için mi kavga ettiniz?

— Yok, dedi Remzi. Tarlamı elimden almak istiyor dürzü.

Kadın anlayamadı.

— Niye? diye sordu.

— Niye olacak... «Değişelim» diyor...

— Değişelim mi diyor? Nereyle?

— Eskibük'teki tarlasıyla bizim tarlayı...

— Aaa etti kadın. Kaç dönümmüş onların tarlası?

Remzi cevap vermedi. İkisi de karşılıklı düşünüp kaldılar. Yaşlı kadın girdi içeri.

— Hadi gayri Halime, dedi. Kaldır yatakları, geç kalacaksınız.

Remzi'nin kalktığını görünce,

— Niyi varmış? diye sordu.

— Yok bir şeyim, dedi Remzi. İşi karısına söyleyince biraz rahatlamıştı. Sedirden inip urbalarını giyinmeğe başladı.

Köyün işe gitme zamanıydı. Sokaklarda, evlerde bir kımıltı vardı gene. Remzi karısının ayakkabılarının topuklarına basarak avlu kapısından çıktı Muhtara söyleyecekti işi. Olmazsa, candarma karakoluna gidecekti. Kafasına koymuştu. Çabuk çabuk yürüyordu. Bir sokağın köşesini döndü.

— Ne o Remzi? dedi birisi. Sabah sabah nereye böyle?

Kara Mahmut'un sesiydi. Evinin kapısı önüne oturmuş birşeyler yapıhodu. Büke gidecekti belli ki.

— Hiç. dedi Remzi.

— Gel bakalım gel! Niye öyle çiğneyip geçiyorsun adamı, kibritin var «mı?

— Var, dedi Remzi. Yanına gelip kibriti uzattı.

— Nereye gidiyorsun böyle!

— Muhtara.

— Ne edeceksin muhtarı?

Sıkıntı içinde elini salladı. Şimdi söyleyemezdi söyliyeceğini. Kara Mahmut sigara verdi. Bugün ciddiydi nedense.

— Ne olacak muhtar? diye sordu tekrar. Remzi baktı,

— Ula Mahmut... dedi. Sen benim hısımım-sın. Benim başım dertte, haberiniz yok.

— Hayır ola?

Remzi yutkundu. Sesi üzüntülüydü, Mahmut büsbütün ciddileşti.

— Bu katil yok mu, katil... Bu sefer de geldi beni buldu bu katil.

Mahmut başını kaldırıp baleti,

— Seni mi buldu? diye sordu.

— He ya. Nasıl hısımsınız siz? Başım dertte benim...

— Ne oldu Remzi?

— Tarlamı almak istiyor elimden. Beni gizlilerde sıkıştırıyor boyuna.

Mahmut bir tuhaf oldu. Elindeki sigarayı unuttu, düşündü kaldı öyle.

— Tarlanı mı almak istiyor? diye sordu.

— He ya, «Eskibük'teki tarlayla değişelim» diyor namussuz. Nasıl yenir bu bok?

— Allah Allah... dedi Mahmut. Ne demek bu? Mal senin değil mi, ister değişirsin ister değişmezsin. Nasıl sıkıştırır?

— Sıkıştırıyor işte. Değişmezsem beni vuracakmış, hiç su akıtmıyacakmış aşağı. Her şeyi yapacakmış. Benim başım belâda Mahmut,

Bükte yalnız kalamaz oldum, haberiniz yok...

Mahmut sigarasından bir nefes çekti.

— Allah Allah, dedi. îşe bak sen. Herif seni zayıf gördü ha?

— Söyle ne edeyim ben?

— Ne edersin yahu? Dersin «Arkadaş, mal benim, ister değişirim, ister değişmem.» On altı dönüm tarla, onun avuç içi kadar yeriyle değişilir mi? Nerede görülmüş bu?,

— Üstüme geliyor Mahmut, dövecek oluyor beni...

— Nasıl gelir yahu? ölü müsün? Zati hep sende kabahat, yüz verdin, yüz verdin... Başına çıkardın herifi.

Remzi bunalım içindeydi. Elleriyle yüzünü uğuşturdu. Ne yapacağımı bilemiyordu.

— Muhtara söyleyeceğim, dedi. Ne edeceklerse etsinler. Başım balâda benim.

— Muhtar ne yapacak? Sen kendine bak kendine!

— Ben ne yapayım?

— Ne yapayım olur mu? Malına sahip çık. Dünyada mal bir, karı iki. Ben olsam onun çarkını kırarım valla. Hangi zamanda yaşıyoruz? Dağ başında eşkıya mı sanmış kendini?

Remzi sıkıntıyla başını salladı. Sonra muhtar odasdına doğru yürüyüp gitti. Mahmut arkasından baktı. Köşeyi dönünce başını çevirdi,

— Vay canına, dedi. Dudaklarım büzdü. Uzun uzun düşündü orada. «Herife bak be, diye söylendi. Amma iş ha!» Şaşmıştı.

Remzi muhtar odasının merdivenlerini çıktı. Kerpiçten yapılmış eski, büyük bir evdi burası. Bir gözü muhtar odası diye ayrılmıştı.

— Muhtar ağa! Muhtar ağa! diye bağırdı bir iki kere. Evin alt katında bir kımıldanma oldu. Yaşlıca bir kadın dışarı çıktı.

— Ne olacak muhtar? diye sordu. Daha kalkmadı.

— îşim vardı abla, dedi Remzi. Gözleri kanlanmıştı, sızlıyordu nedense.

— Aha burada beklerim, kaldınver ne olur?

Merdivene oturdu. Dirseklerini dizlerine dayayıp, başını ellerine bıraktı. Hasta gibiydi. Soğumuş gimişti her şeyden. Bir karartı içinde ne yapacağını bilemiyordu.

— Ne o len Remzi? diye çıktı muhtar. Sabah sabah zorun ne?

Omuzuna bir palto almıştı. Kırmızı yüzlü, şişmanca bir adamdı. Remzi ayağa kalktı,

— Ağa, dedi. Şikâyetim var. Başım dertte benini.

— Neymiş o, hayrola?

— Katil Haydar var ya, Katil Haydar...

— E, ne olmuş?

Remzi yutkundu, söylemek zor geliyordu.

— «Çeltik tarlalarını değişelim» diyor bana. Tenhalarda gece gündüz sıkıştırıyor. Dövecek oluyor beni.

Muhtar güldü,

— Bu mu len şikâyetin? dedi. Nasıl şeymiş o öyle?

— He, bu işte. Tarlalarımız yan yana olduğundan, geceleri bükte yatamaz oldum. «Seni öldürürüm» diyor bana.

Muhtar işi ciddiye almamıştı,

— Ula Rüstem ağanın oğlu, dedi. Sen de pek tabansızsın. Olur mu öyle şey? Zorla mal değişilir mi? «Değişmiyorum» desene!

— Diyorum emme muhtar ağa, beni dövecek oluyor. Tarlama su akıtmıyor.

Muhtar başını salladı,

—Korkma sen korkma... O senin ağzını arıyordur. Hiç bir şey yapamaz. Zati onun gözü yılmış öyle şeylerden. Sen kendini bek tut. Hiç bir

şey yapamaz, korkma...

Remzi bir tuhaf oldu. Anlamsız kalmıştı muhtarın önünde, işi iyi anlatamamıştı herhalde, ya da sahiden kendisi büyütüyordu belki. Söyleyecek başka bir şey bulamayıverdi.

— Valla bilmem, dedi. Ben sana söyledi işte. Bir şey olursa...

— Olmaz olmaz. Git sen işine bak. Hiç bir şey olmaz, korkma.

Muhtar geri dönüp içeri girdi. Remzi kalakaldı orada. Yüzünün kıllarını kaşıdı. «Çık çık çık...» etti kendi kendine.

Ne yapmalıydı bilmem ki?

,. Remzi arkın kıyısında aceleden ceketini giy-di.

— Hadi gayri hadi! diye bağırdı. Geç kalmayalım hadi ; — İyi ,dedi kadın. Geliyorum.

Maşalamn içinde doğruldu. Sonra birden durdu. Bir şey dinliyor gibiydi. Yüzü pembele-şiverdi.

— Remziii! dedi incecik sesiyle. Eliyle «gel, gel» işareti yaptı. Gizli bir sevinç yayılmıştı her yerine.

. Remzi baktı,

— Ne o? diye sordu.

— Hele gel, hele gel...

Arkı atladı. Maşalamn tirini yürüyüp geçti. «Ne var?» diye başını salladı. Kadın heyecan içinde,

— Gene oynadı, dedi. Karnım gösterdi.

— Hadi?

— Vallaha oynadı. Remzi de gülümsedi.

— Ne çabuk be? diye sordu. Kadın sevinçle,

— Oğlan... diye fısıldadı. Bu muhakkak oğlan... Oğlan olunca erken kımıldarmış. Bu sefer iyice farkettim.

Remzi karısının karnına baktı. Zayıf yüzünde belirsiz bir umut gölgesi gezindi. Gözleri güldü, 195

— Haniydi... dedi. Öyle bir şey olsa Allah-tan...

— Vallaha oğlan. Hiç böyle erken kımılda-mazdı. Hem bununki bir başka.

Biribirlerine bakıp gülümsediler. Ne zamandır gülmeyi unutmuşlardı. Mutlu kişiler oluvermişlerdi birden.

Sonra Remzi kendine geldi,

— Hadi, dedi. Çık gayri. Akşam oldu, geç kalmayalım.

Karısı şaşkın şaşkın bakıyordu hâlâ. Toparlak yüzü akşam güneşi ile işiyordu.

— Çıkıyorum, dedi. Sen gidekoy. Remzi geri döndü;

— İyi ama, yukarılara suya gideceğiz. Elini biraz çabuk tut.

Bugünlerde hiç biribirlerinden ayrılmıyorlardı. Suyu birlikte çoğaltıyorlar, köye birlikte gidip geliyorlardı. Remzi «katille yalnız karşılaşmıyayım» diyordu.

Halime kadın maşalaya tekrar eğildi. Remzi eşeğin semerini yüklemişti. Kolanları bağladı sıkıca. Boş heybeyi üstüne ardıp hazır etti.

— Hadisene yahu! diye çıkıştı karısına.

— Geliyorum herif, aha şurada az kaldı. Yarı bırakılır mı buncağız yer?

Remzi ellerini arkasına bağlayıp bekledi.

— Deseydin de ben de çıkmasaydım ya? Kadın doğruldu,

— istersen bugün suya sen git. Ne çoğal-tabilirsen çoğalt gel, hadi... Ben de o zamana kadar giyinir hazırlanırım.

— Olur mu? dedi Remzi. Kısığa baktı.

— Olur niye olmasın? Hadi çabuk git de gel!

Kaç gündür Haydar'la karşılaşmamışlardı. Bir söyleyen mi olmuştu ne... Bugünlerde biraz peşini bırakmışa benziyordu.

— îyi öyleyse, dedi. Hadi çabuk giyin!

Kısıkta gözden kaybolunca, Haydar saklandığı karaağacın arkasından usulca çıktı. Arka aşağı hızlı hızlı yürüdü. Heyecanlıydı nedense. Sık sık çevresine bakmıyordu. Irmak boyuna saptı. Rastgele büyümüş söğüt dallarının aralarından pısa pısa yürüdü. Bugün bir ataklık vardı üstünde. Tarlanın iyice gözetlenebileceği bir yerden usulca başını uzatıp baktı. Halime kadın maşalanın kıyısında hâlâ uğraşıyordu. Geç zaman olmuştu oysa. Güneş tepelerin ardına batmıştı. Bu saatte vadinin içi kararmağa başlardı gayri.

Haydar oraya oturup bir sigara yaktı. Çiçek bozuğu yüzü umutlu bir bekleyiş içindeydi. İkide bir doğrulup Halime kadına bakıyordu. Sabırsızlanıyordu nedense.

Sigarasından derin bir nefes daha çekti. Öfleyince uzaktan görünmesin diye ellerini sallayıp dumanları dağıttı. Sonra tekrar doğrulup dalların arasından baktı, Halime kadın maşa-ladan çıkmıştı. Arkmkıyısma doğru geliyordu. Gözleriyle koğuşturdu onu. Kadın iğde ağacının altından urbalarını aldı, çeltik maşalalarmı ortalayıp ırmak kıyısına indi. Hiç bir şeyin farkında değildi. Kendi kendine birşeyler düşünüyordu. Bugün bir rahatlık vardı üstünde.

Haydar yutkundu. Irmak kıyısına doğru yürüdü. Sigarayı attı elinden. Kalın bir söğüt ağacının arkasına gizlendi, gözetlemeğe başladı.

Halime kadın ırmağın kıyısına çömelip önce çamurlu ayaklarını yıkadı. Islak iş donunu baldırlarına kadar sıvamıştı. Dolgun ve beyazdı bacakları. Haydar biraz daha eğildi. Kadın buradan iyice görünüyordu. İşliğini çıkardı, îç gömleğinin altında yandan bir göğsü öylece belli oldu. İriydi. Haydar yutkundu. Heyecanlanmış, yüzü bir tuhaf ışımıştı.

Halime kadın ırmağa girdi. Eğilip yüzünü, boynunu yıkamağa, başladı. Haydar usulca yaklaştı, oradaki söğüt dallarının arkasına pisti. Yaprakların arasından bakıyordu. Hemen üç-dört adım önündeydi kadın. Ağzını açarak solumağa başladı. Eğildikçe dolgun göğüsleri aşağı sarkıyorlardı. Sonra kadın geri çekilip sudan çıktı. Haydar da yaprakların içine eğildi. Giyeceği işliği bir-iki kere çırptığını duydu ama, sırtına geçirdiğini göremedi.

Halime kadın düğmelerini ilikledikten sonra temiz şalvarını alıp gene ırmağa girdi. Haydar usulca başını kaldırdı. Dudaklarını ısırıyor, hiç duyurmamağa çalışıyordu.

Kadın suyun içinde iş şalvarım çıkardı. Gömleğini aşağı çekerek uzattı iyice. O zaman Haydar dayanamadı, doğrulup,

— Halime, diye soludu. Canım karı...

Kadın birden afalladı, bir çığlık atmak istedi atamadı. Şaşkın hareketler yaptı. Sonra titreyerek suyun içine oturuverdi.

— U uuu!.. dedi. Git buradaaan! diye bağırdı birden. Değişiverdi.

Haydar da afalladı önce,

— Bağırma Halime, dedi. Bağırma kız, sus... Korkma bir şey yapmam. Sen...

— Git buradan giiiit!..

Kadın titriyordu, anlaşılmaz birşeyler yapıyordu suyun içinde.

—; Git, dedi tekrar. Bağırırım sonra git. Alçak!

Haydar şaşırdı. Böyle beklemiyordu herhalde. Irmağın kıyısına kadar geldi,

— Kız, diye yalvardı. Bağırma... Sen, şey... Ne diyeceğini getiremiyordu.

— Giiit! diye bağırdı kadın. Alçak katil! Utanmaz seni!..

Sonra ellerini sujmn içine daldırdı. Şalvan hep ıslanmıştı. Çabucak ayaklarına geçirip doğruldu, sularını akıta akıta uçukurunu bağladı.

— Defol buradan! diye çıkıştı. Beline kadar 198

suların içindeydi. Sonra birden,

— Yetişiin... Can kurtaraaan! diye bağırmağa başladı. Duru, hırçın, bir sesi vardı. Akşamın esmerliği içinde karşı tepelerde yankılanıyordu. Haydar çekindi.

— Ne bağırıyorsun be? Kendini lekeliyecek-sin sus...

Irmağın içine girmeyi düşündü. O zaman Halime kadın biraz daha derine gitti.

— Gelme! diye bağırdı. Kendimi sulara atarım gelme!..

Haydar şaşırmıştı. Durup geriye bakındı. Ne yapacağını kararlaştıramadı. Geri çekilmek zorunda kaldı.

— Halime, dedi. Ben seninle kouşacağım. Gel hele buraya...

— Defool! Şeytanla konuş alçak rezil, de-fool oradan!.

Soluyor, bağırıyor, suları dalgalandırıyordu: Haydar dönüp bir daha baktı. Yüzü sapsarı olmuştu.

— Hadi bu sana yeter, diye mırıldandı. Bugünkü bu kadar, seni orospu seni...

Elini arkasına bağlayıp ağır ağır yürüdü. Hiç bir şey olmamış gibi davranmağa çalışıyordu. Tarlanın ortasına gelince bir daha dönüp baktı. Halime kadın hâlâ suyun içindeydi. Hırçın bakıyordu bu yana.

Haydar sakinleşti. Kendi kendine güldü.

— Deyyusun karısı! dedi. Adamına düşmemiş ki... Lâstik gibi karı ama neydiyim...

Başını sallayıp «ah...» çekti. Arkın kıyısına gelince bir dahda dönüp baktı. Söğütlerin, otların arkasında bir şey görünmüyordu artık. Kısığa doğru hızlı hızlı yürüdü. Aklına bir şey gelmiş gibiydi. Arkın üstündeki tek ağaç köprüyü geçti. Kendi tarlasının köşe yaptığı yere gelince yukarı baktı. Remzi omuzunda küreği ile geliyordu. Hemen geri çekildi, ağaçların karaltısına saklandı. Remzi'ye görünmeyecelıti. Nefesini kesip bekledi. Hiç kımıldamamağa çalışıyordu. Akşam karanlığı başlamıştı. Köylülerin çoğu yola çıkmışlardı. Tepeyi tırmanıyordu bazıları. Yukarılardan sesler geliyordu.

Remzi herşeyden habersiz, önünden geçip gitti. Omuzundaki küreğe asılıverse haberi olmayacaktı. Hiç kımıldamadı Haydar. Kurnazca

gülümsedi arkasından. Gözden kaybolunca yala inip bir sigara yaktı.

Remzi iğdenin yanına gelmişti. Irmak boyuna doğru,

— Halimee! diye bağırdı. Sesi çatal çıkmıştı. Hadi be! Ne ediyorsun orada?

Kadın hırsından ağlıyor, bir yandan şalvarının sularını sıkıyordu.

— Ne oldu? diye sordu Remzi. Ne var? Kadın uzaktan cevap vermedi. Sinirli sinirli birşeyler yapıyordu. Remzi ne oluyor, anlaya-madı.

— Ne ağlıyorsun be? diye yürüdü o yana.

Ne oldu?

— Ne olacak? diye söylendi kadın. Alçak katil ta buraya geldi demin!

— Ne? ne zaman?

— Ben soyunurken...

— Soyunurken mi? Sonra... Omuzundan aşağı kaynar sular dökülmüştü. Yüzünün rengi attı.

— Söylesene bir şey yaptı mı sana? Heyecanla soluyordu.

— Yok, dedi kadın. Ne yapacak? Otların arkasından it gibi bakmış...

— Haberin olmadı mı?

— Olmadı, dedi kadın. Tekrar ağlamağa başladı. Yüzü, gözü yaş içinde kalmıştı. Remzi burnundan nefes bıraktı.

— Allah Allah... dedi sonra. Kabahat sende be karı! Bırak dedik sana, bir lâf dinlemezsin akşamlayın. Deyyusun kızı!

— Ne bileyim böyle olacağını, maşalayı bi-tirivereyim dedim.

— Vay alçak vay! Vay katil yay!..

Sinirli başını iki yana salladı. Ne yapacağını bilemiyordu.

— Şalvarın niye ıslandı peki? diye sordu.

— Suyun içine kaçtım. Soyununca görüver-dim. Onların içindeydi pis. Oturdum suyun içine, ne edeyim?

Kendini tutamıyor, ağlıyordu boyuna.

— Bağırdım, ortalığı yırttım... Korkusundan kaçtı zati.

— Allah Allah... Sen bilirsin Yarabbi. Bu adam bize dirlik vermeyecek burada. Bir belâ dönüyor başımda.

Oracığa oturup başını avuçlarının içine aldı. Sıkıntı basmıştı her bir yerim.

— Gelip sürtünüyor be. Bu ne namussuzluk yahu?

— Katil... Adı üstünde, katil!

— Ufff!.. yaptı Remzi, îçini gene karanlık basmıştı. Bir kurtuluş yolu arıyor, bulamıyordu.

— Puştun maksadı bizi buradan soğutmak. Amacı o.

— Değişelim herif, dedi kadın. Islak gözleriyle baktı. Bu itten uzak olalım. Dirlik vermez bize burada.

— Ne diye doSruldu RemAi. Ben burayı onun dört dönümlük tarla,siyle derişmem. Deli misin? Kadın cevap vermedi. Elleriyle gözlerini sildi. Bir çoci'k gibi ağlayıp duruvqrdu.

— Yarın herkes ne der? Benim tarlamın deleri PH &7, yirmi bin... Ona «al» mı diyeceğim? Düşünde görsün. Bir daha da taklaşsın... Hadi er'delim hadi!

Kad'n ıslak şalvarını çekin düzeltti.

— Buralar tenha, herif. Bir komşu yok ki yakınımızda, duysun da koşup gelsin.

— Öyle. «Yalnız kalmıyalım» dedim sana.

— Ne bileyim böyle edeceğini?

— Gelip beni de döğmeğe kalkacak, biliyorum. Ama... dur sen...

Uzun uzun başını salladı. «Göstereceğim ona. Hele birimize bir taklaşsın bundan sonra.»

— Ne edeceksin? diye sordu kadın.

— Biliyorum edeceğimi!.

Başını sallıyordu. Kadın saf saf baktı.

— Deli misin? diye sordu. Elin katili ile başa mı çıkılır? Hiç öyle yapma... Üste ne istiye-ceksek istiyelim de değişip kurtulalım. Zati ne kaldırıyoruz şuradan?

Avuçlariyle gözlerinin yaşını sildi. Remzi kızmıştı,

— Sen karışma, dedi. Küllükte bulmadım ben burayı. Adımız Remzi'yse de daha ölmedik.

Kimseye pisipisine tarla vermem. Ne edecekse etsin bakalım. Elinden geleni ardına komasın, namussuz katil!

Daha önce hazırlamış gibi söylüyordu bunları. Karısı hayret etmişti.

— iyi emme... Dinler mi karşındaki?

— Dinlesin, dinlemesin. Gözünü çeksin tarlamdan.

Sakalları uzamıştı. Zayıf yüzü bir sıkıntı içindeydi. Kadın sustu, karşılık vermedi.

Eşeği önlerine katıp köyün yolunu tuttular, ikisi de bunalıyor, can sıkıntısı içinde soluyup duruyorlardı. Remzi söylüyor, söylüyor, bitiremiyordu bir türlü.

Ertesi gün yataktan kalkmayıverdi. Bir isteksizlik sarmıştı her yerini. Ne büke gitmek geliyordu içinden, ne bîr işe sarılmak. Doğru dürüst uyku da uyuyamamıştı. Kafasının içinde kendi kendisiyle uğraşıyor, didiniyordu. Hiç bir karara varamıyordu. Ne yapacağı, ne edeceği belli değildi. Karısı geldi,

— Kalk gayri, dedi. Öğlen oldu.

— Olsun, dedi Remzi. Olsun, bana ne?

— Niye? Çeltik susuz orada...

— Olsun. Kurusun deyyusun malı! Halime kadın baktı. Söyleyecek bir söz bulamadı. Hiç böyle görmemişti kocasını.

— Olur mu öyle şey?

— Olur karı... Başımda bir belâ dönüyor benim, anladın mı?

— Sus, dedi kadın. Anam duyar içerden. Ne belâsıymış? Hiç bir şey olmaz, kimseye duyur-mayalım.

— Duysun varsın, herkes duysun. Senin yanma nasıl gelir o katil dürzü? Ne işi var benim tarlamda, benim karımın yanında?

Bir buğuz içinde söylüyordu bunları. Yüzü kapkaraydı.

— Sus hele, dedi Halime kadın. Duyan olursa bir şey var sanır. Kimse duymasın.

Remzi doğrulmuştu.

— Bugün karakola gideceğim, dedi. Anlatacağım candarma çavuşuna. «Böyle böyle, diyeceğim.

Tarlama göz dikiyor katil, karıma sataşıyor. Söyleyin vazgeçsin, değilse karşımam. Boyuyla toprağı ölçerim sonra!»

Remzi'nin yüzüne kan doluyordu bunları söylerken.

— Aman Remzi, dedi karısı, öyle şey başkasına anlatılır mı? Köyde duyarlarsa benim namusum beş paralık olur. Herkes ne der sonra?

— Ne derlerse desinler...

— «Sataşmış» olmaz ki, onun adı, kimbilir neler uydururlar? Yok yok öyle şey söylenmez. Kimse duymamalı en iyisi. Bıı» daha oralarda yalnız kalmayıveririm.

— Kalmazsın da ne olur? Yarın çeltiği var bunun, harmanı var, bilmem nesi var... O zaman ne edeceğiz? Böyle başa çıkılmaz.

— Buluruz bir kolayını, adam tutarsın. Şimdi kalk hele. öğlen oldu, kalk!..

Üstündeki yorganı kaldırıp katlamağa başladı. Remzi can sıkıntısı içinde giyindi. Gün doğmuştu çoktan. Bütün köylü yollara, sokaklara düşmüştü gene. Remzi ne yapacağını bilemiyordu.

— Kaldır şu çocukları, dedi. Yüzlerine gün vuracak nerdeyse.

Ortaya serili yer yataklarında kızlar uyuyorlardı. Birisi yan yatmıştı, öbürünün başı yastıktan aşağı sarkmıştı. Üstlerindeki soluk çiçekli yorgan karmakarışıktı.

— Kalkın kız! dedi anaları. Yetiversin uyuduğunuz, kalkın!

Yorganı, yastığı çekip aldı. Çocuklar uya-namamışlardı hâlâ. Hiç bir şey olmamış gibi uyuyorlardı.

— Kalkın! diye çıkıştı kadın. Kör olasıcalar sizi, kalkın!

Kollarından asılıp asılıp çekti. Sonra da bir çırpıda yatakları kaldırdı oradan. Kızların birisi hâlâ uyanamamıstı. Yerdeki kilimin üstüne kıvrılıp yattı. Ellerini bacaklarının arasına sokmuştu,

— Şunu içeri götür kız, dedi ablasına. Sedirde uyusun.

Büyük kız uykulu gözlerini ufalayıp duruyordu. Söyleneni anlayamadı, îçeri gidip sedire kendisi yattı. Öbür ortanca kız da arkasından gitti.

Yaşlı kadın içerde ocak basma cömelmiş, tarhana çorbası karıştırıyordu. Elindeki kaşıkla bir narca ağzına sürüp tadına baktı. Tuzu eksikti herhalde.

— Tuz kabağım getirin kuz! d've ba£ırdı serMrrî» yatan çocuklara. Kızların ikisi de aldırmadılar.

— Kız, kime diyorum ben? Boyu devrilesice-ler sizii...

Pek çirkin sesi vardı yaşlı kadının. Kalın, cırlak. Bağıra bağıra böyle olmuştu. Kirli yazmasının altından kırlaşmış saçları görünüyordu. Kalktı, kızların kollarından çekti, birer yumruk vurdu sırtlarına.

— Ne diyorum ben sizee! diye bağırdı. Küçüğü oraya oturup, sesinin yettiğince ağlamağa başladı. Büyük kız sessizdi, tuz kabağını getirmeye gitti. Odanın gerisinde bir yerlere bakıyor, arıyor, tuz kabağını bulamıyordu. Yumruk yediği yerini tutuyordu bir yandan.

— Nerde?.. diye sordu ağlayarak.

— Ölünün köründe! Ne arar tuz kabağı oralarda hınzır?

Sonra tuzun yerini hatırladı kız. Ocak başına yakın bir sepetin yanında dururdu. Geldi, bir yanı delik boyunlu tuz kabağını aldı, ninesine uzattı. Kadın ocaktaki yemeğe biraz daha tuz ekti.

Kız tekrar yatmağa gitmişti. Tam uzanacağı sırada,

— Git bir kucak poruk getir, dedi ninesi. Çabuk ol.

Kız ocak başına baktı, yakacak kalmamıştı. Dışarı poruk getirmeğe gitti.

Biraz sonra ortaya sofra kurulmuş, büke gidecek heybe hazırlanmıştı. Tarhana çorbasını kaşıkladılar. Remzi düşünüyor, sıkıntı içinde soluyup duruyordu. Kaşığı bırakıp odanın raflarına baktı birden.

— Teneke bir kutu olacaktı, dedi. Nerede o?

— Hangi teneke kutu?

— Barut vardı içinde?

— Ne olacak? diye sordu karısı.

— Lâzım! Çifteyi büke götüreceğim.

Halime kadın ağzında kaşık .durup düşündü.

— Niye lâzım?

— Sana ne, nerede kutu?

Kalktı, odanın tozlu raflarını aramaya başladı. Bulamıyordu bir türlü.

— Nerede? diye çıkıştı. Kadın sofradan kalktı.

— Ne bileyim? dedi. Sandıkların birisinde besbelli.

Birlikte aradılar. Yüklükdeki yatakları yere indirdiler. Teneke kaplı sandığın bir köşesinde buldular kutuyu. Remzi açıp baktı, içi barut doluydu.

— Heybeye koy bunu, dedi.

Karısı endişeli bakıyordu, yüzü düz bir saflık içindeydi. Sonra Remzi yemek bile yemeden kalkıp dükkâna gitti.

— îki sigara ile elli kuruşluk saçma ver, dedi.

— Hayrola? diye sordu Fahri. Saçmayı ne yapacaksın?

Remzi açıklamak istemedi.

— Lâzım olur belki, dedi kısaca. Sonra dayanamadı, benim tarlaya bir domuz dadandı, diye ekledi.

— Ee?..

— Onu vuracağım...

— Ula saçmayla domuz vurulur mu? Parçalar seni sonra.

— Korkma, bir şey yapamaz. Sen tart hele...

Remzi sigaralarla saçma dolu paket kâğıdını cebine koydu. Başını sallayarak dükkândan çıktı. Biraz sonra bük yolundaydılar. Remzi'nin

omuzunda bir çifte vardı. Eski küflü bir çifteydi. Kayışı kopuk olduğundan bir yeri kırnapla eklenmişti. Yolda görenler takılıyorlardı,

•— Ula Remzi, asker olmuşsun be. Ne bu tüfek omuzunda?

— Hiç, diyordu, bizim tarlaya bir domuz dadandı...

— Eee?..

— Lâzım olur diye götürüyorum. Gülüşüyorlardı yoldakiler. Aliosman ağa eşeğin üstünden keyifli keyifli cevap verdi,

— Ula Remzi, sen tilki bile vuramazsın oğul, domuz vurmağa mı kalktın?

— Kalkık ağa, dedi Remzi. Vuramazsak da korkuturuz belki.

Hep gülüştüler. Küme epey kalabalıktı. Bugün böyle rastlamıştı nedense. Eğlence arıyordu millet. Birisi takıldı,

— Remzi'ye de tüfek yakışıyor doğrusu. Şu heybete bakın.

— He... dedi yanındaki, samrısn ki onbaşı! Hep birden gülüştüler. Aliosman ağa,

— Onbaşı da ne ki? dedi. General! Neşeleniyorlar, söyleşip yürüyorlardı. Remzi aldırmıyordu hiç birine. Bugün durgundu. Zayıf yüzündeki donukluk hiç geçmiyordu. Sonra söz değişti, çeltikten sudan konuşmağa başladılar.

— Gayri ot ayıklanmaz, dedi Aliosman ağa. Çeltik çiçeğe duracak nerdeyse. Bu yıl geç kaldı zati.

— Yok be, diye cevap verdi Kör Mehmet. Ne geçi? Bıldır bu sıraları daha ot ayıklıyorduk.

— Yoo... Yanılıyorsun sen. Bıldır bu sıraları suyu bile savmıştık. Aha güz geliyor yeğenim.

— Amma yaptın emmi? Daha ağustosun içindeyiz, durun bakalım. Öz'lerin üzümü yeni oldu. Daha iki ay yazımız var.

— Olsa da... dedi birisi, geç kaldı geç... Aha yarın öbürgün soğumaya başlar havalar.

— Amma yaptınız ha? Daha yaza yeni giriyoruz be. Bugün ağustosun yirmi ikisi.

—. Yaza yeni mi giriyoruz?

— He ya, ne sandın?

— Yok, devenin pabucu.

— Sen yanlış söyledin onu, diye söze karıştı birisi. Yaza değil, bahara yeni giriyoruz... Hep birden gülüştüler Mehmedin üstüne.

— Yahu, diye direndi o da. Geçen sene çeltiğe eylülün yirmisinde girdik. Aha benim cep defterimde tarihi yazılı. Tam bir ay var çeltiğe, bir ay!

Ohoo... dedi demin konuşan adam. Bir ay sonra kar yağar be.

— Hösnüğe bak... Allah mısın ula, tövbe tövbe... Kar yağacağını biliyorsun bir ay sonra?

— O kadar da erken değil canım, dedi birisi.

Eşeğin üstünde Aliosman ağa öksürdü,

— Yahu, diyerek topladı sözü. Ne canınızı sıkıyorsunuz? Ne zaman olursa, o zaman gireriz çeltiğe. Bu mu derdiniz, anın...

Remzi konuşulanları dinliyemiyordu bile. Omuzunda tüfeği ile yürüyordu habire. Herkesten geri kalmamağa çalışıyordu. Bu işler onu hiç ilgilemez olmuştu nedense. Birisi,

— Yahu, diye söz çarptırdı. Siz ne telâş ediyorsunuz. Aha bükümüzün ağası. Hem de tüfekli müfekli. O ne zaman derse o zaman gireriz çeltiğe.

Hep Remzi'ye baktılar.

— Haa... dediler. Biz ağayı unuttuk be.

— Sen ne dersin Remzi ağa?

— Ne diyeyim ben, dedi Remzi. Çeltik kaldıracak olanlar düşünsün, bana ne?

— Asıl sensin bizim bükün çeltikçisi.

— Yok, dedi Remzi. Ben çeltik meltik kaldıramam bu yıl.

— Niye?

Remzi durgundu. Neden sonra cevap verdi,

— Su mu akıyor yirmi gündür tarlama? Susuz çeltik kalkar mı? Gelin de bir halime bakın, kavruldu hepten.

— Ula Remzi, dedi Aliosman ağa. Fiyaka atma şimdi. Her yıl böyle dersin, sonra da çeke çeke bitiremezsin.

— Yok. Bu yıl hepten hava benimkisi. Sonra da konuşmadı hiç. Ne dedilerse cevap vermedi. Durgunlaşıp kaldı. Ne düşündüğü belli olmuyordu. Derin derin ofluyordu ikide bir. Kavruk yüzü kapkara parlıyordu.

Büke yaklaşmışlardı, herkes kendi tarlasına ayrıldı. Remzi iğde ağacının altına oturdu. Heybeden çıkardığı paçavralarla çifteyi sildi, parlattı. Uzun uzun uğraştı. Hiç düşünmeden kendiliğinden yapıyordu bu işi. Karısı maşalanın içinden ikide bir doğruluyor, iğdenin altına bakıyordu. Remzi çifteyle meşguldü. Dolduruyor, uğraşıyordu boyuna. Sonra kalktı iğde ağacının bir budağına astı çifteyi.

— Karıı! diye bağırdı. Ben şimdi yukarılara su çoğalmağa gidiyorum, sen otunu ayıkla.

Halime kadın maşaladan doğruldu.

— Deli misin sen? dedi. Dur birlikte gidelim.

— Yok, dedi Remzi. Kararlı konuşuyordu. Değişivermişti. Taklaşacalc deyyus şimdi gelsin de taklaşsın bakalım, dedi. Yalnız sen çifteye dokanayım deme.

Yürümüştü bile. Kadın arkasından baktı kaldı. Bir anlam veremiyordu kocasının haline.

— Ya gene gelirse o herif? diye seslendi.

— Gelsin, dedi Remzi. Arka yukarı yürümüştü.

Halime kadın rahat edemedi, ikide bir doğrulup kısığa yanı bakıyordu. Doğru dürüst bir ot ayıklıyamadı. Katil şimdi geliverecek gibi bir duygu vardı içinde.

Remzi ark boyunca dosdoğru yürüyordu. Yüzünde hiç yılgınlık yoktu. Haydar'ın önünden iki yana bakmadan geçti. Meydan okur gibi bir hali vardı. «Yap şimdi yapacağını» diyordu sanki.

Haydar arkasından yan yan baktı. Çiçek bozuğu yüzüyle kurnazca gülümsedi. Ayak parmakları oynuyordu gene. Remzi gözden kaybolunca bir sigara yakıp iğde ağacına yaslandı. Hiç kımıîdıyası yoktu, düşünüp kalmıştı

öyle. Bugün suya neden karısı ile gitmemişti acaba? Bu itin yürüyüşü neydi bugün?

— Ulan kime çalım atıyorsun uyuz? diye söylendi. Defterini dürerim senin bak. Meymenetsiz...

Doğrulup kalktı. Kollarını yukarı uzatarak gerindi. Yüzü kıpkırmızı oldu. Sonra arkın kıyısına aşağı yürüdü. «Bugün bir perende daha atalım bakalım, diye düşündü. Fırsat bu fırsat.»

Arkın kıyısına dikilip bükün yukarılarına baktı. Remzi'nin dönmesini bekliyordu. Kurnazca bir hazırlık vardı üstünde. Gözlerini küçült-müştü, dudaklarını kımıldatıp duruyordu. Oraya oturdu, epeyce bekledi öyle. Sonra birden görüverdi, Remzi arkın kıyısından aşağı çabuk çabuk geliyordu. Hemen geri çekildi, iğde ağacının karaltısına saklanarak kısığa doğru çabuk çabuk yürüdü. Tek ağaç köprüyü geçip, bir karaağacın arkasına saklandı. Kımıldamadan beklemeğe başladı.

Remzi eğilip Haydar'ın geverine baktı. Ağzına kadar açıktı gever. Oralarda kimse yok gij bi girdi arka, geverin önüne taş koydu. Kötü kötü soluyordu bir yandan. Sonra çabukça çıkıp arka aşağı yürüdü. Yan yan iğdenin altına baktı Haydar'ı göremeyince yürümesini daha da hızlandırdı.

Yoksa gene aşağı mı gitmişti dürzü katil? Yutkundu. Kısığa aşağı koştu. Sıkıntıdan sırtının terlediğini duyuyordu. Zayıf yüzü kapkara olmuştu. Köprüyü bir atlayışta geçti. Haydar dikili verdi karşısına, Remzi hızını alamamıştı, çarpıştılar.

— Aleyküm selâm... dedi Haydar. Nasılsın bakalım?

Ağır konuşuyordu. Elini onun omuzuna koydu. Remzi şaşkındı, kendisini toplayamamıştı hâlâ.

— Bırak! diye soludu. Çek elini!

— Dür yahu, ne oluyorsun? Biz ahbabız seninle.

Kurnaz kurnaz konuşuyordu Haydar, sesi yatkındı.

— Selâm bile vermiyorsun geçerken. Ne oldu ki? Bir şey mi var aramızda?

Remzi ince, zayıf yüzüyle sinirli sinirli bakıyordu, gözleri kanlıydı.

— Bırak diyorum! diye bağırdı sertçe. Dik-leşmiş, cılız bedeni kaskatı olmuştu.

— Bağırma Remzi, dedi Haydar. Gel şöyle biraz konuşalım.

— Benim, seninle konuşacak hiç bir şeyim yok, bırak!

— Var Remzi, kızma. Gel şöyle.

Omuzundan tutmuş köprüye doğru asılıyordu. Irmağın hemen kıyışıydı orası. Remzi yan yan baktı. Sonra elinden kurtulmak için bir anda silkindi. Ama Haydar daha çabuk davrandı, Remzi'yi

iki eliyle kucaklayıp sıktırdı. Remzi kurtulamayacağını anlamıştı.

— Bırak beni be! diye çıkıştı.

Haydar kocaman eliyle onun ağzını kapattı hemen. Sözlerinin yarısını ağzında boğdu.

— Sus! diye fısıldadı. Geçmişini dedirme sus... tt oğlu it! Ben bağırıyor muyum, ha? Omuzundaki küreği alıp arkın içine attı. Sonra üstüne çullanarak oturttu oraya.

Söyle, dedi. Üste ne istiyorsun?

Remzi cevap vermiyordu. Ağzı Haydar'm avuçları içindeydi. Tuzağa tutulmuş gibi kımü-danamadan bakıyordu. Bir kin parlıyordu gözlerinde.

— Bırak! diye silkindi birden.

Haydar daha çok sıktırdı. Kucağında tutar gîbi tutuyordu. Arkasına oturmuş, bir bacağı ile Remzi'nin bacakları üstüne iyice yüklenmişti.

—" Söyle... dedi. Gebertirim seni, söylei Remzi çırpındı, nefes alamıyordu. Haydar burnunu da sıktırmıştı. Remzi can havliyle başını kurtarıp nefes aldı.

— Bırak yahu! dedi.

Sesi çatal çıkmışı, bunaltı içindeydi.

— Böyle tarla alınmaz! diye bağırdı.

— Sus, dedi Haydar, bağırma. Üste üç bin vereceğim, razı mısın?

— İstersen on bin ver, satılık tarlam yok! Haydar, Remzi'nin sol böğrüne bir sümsük

attı. Sonra acele ağzını kapattı. Remzi çırpınıyor, nefes almağa çalışıyordu. Yüzü mosmor olmuştu.

Haydar tekrar elini yumruk yaptı,

— Söyle! diye kulağına soludu.

Remzi ağzını açmış zor nefes alıp veriyordu.

— Bırak, dedi. Allah var bırak, bırak! Haydar hemen ağzını kapatmıştı. Üstüne iyice yüklendi. Remzi aşağıdan dayanıyor, kurtulmağa çalışıyordu, ama onun ağır gövdesini kaldıramıyordu bir türlü. Sonra bir fırsat oldu, can acısı içinde Remzi Haydar'm elini ısırdı. Bir itişme oldu aralarında. Remzi ağzını biraz kurtarmıştı.

— Yetişilin! diye bağırdı. Alçak, katiil!.. Haydar tekrar üstüne atıldı, avucunun içi kanlanmıştı. Hırs içinde soluyordu. Böğrüne vurmağa başladı. Sonra nasıl olduysa, ikisi birden ayağa kalktılar. Haydar bir türlü bırakmıyordu. Derken birisinin ayağı kaydı doğruca arkın içine düştüler. Haydar alta gitmişti. Her yanı boylu boyunca çamur olmuştu. Arkın içinde boğuşmağa başladılar. İkisinin de yüzü kan ter içinde kalmıştı. Haydar, Remzi'nin üstüne abandı,

— Söyle... dedi. Üste ne istiyorsun?

— Can kurtaraan! diye bağırdı Remzi. Ama, Haydar çamurlu elini Remzi'nin ağzına kapatmıştı. Sesinin yarısı boğulup kaldı. Haydar yukardan aşağı bastırıyordu. Remzi'nin başı çamurlu sulara batmıştı.

— Bağırma it! dedi. Söyle, üste ne istiyorsun, söyle!

Remzi boğuluyor gibi oldu. Kapalı ağzıyle bir şeyler homurdanıp duruyordu. Sonra ansızın davranıp ağzını Haydar'm elinden kurtardı. Uğraşırken çamurda tekrar Haydar'm ayağı kaymıştı.' Remzi elinden kurtulup arka aşağı koşmağa başladı.

— Halimeee! diye bağırıyordu bir yandan.

Haydar arkasından yetişmişti. Üstüne atıldı. Tekrar suların içine yıkıldılar. Herbir yerleri çamura batmıştı.

Halime kadın telaşla kısığa doğru koştu. tyice duymuştu Remzi'nin sesini. Yaklaştıkça vurma, boğuşma sesleri duydu, o zaman daha çok koştu. Şaşkındı, telâş içindeydi. Haydar'la Remzi'yi arkın içinde o durumda görünce bir an ne yapacağını bilemeyiverdi. Sonra var gücüyle,

— Bırak katiiil! diye bağırmağa başladı. Ne istersin sen bizden alçak katiil! Bırak herifimi... Allahtan korkmaz!.

Bir yandan vurmak için oralardan taş arıyordu. Hırçın, ince sesi vadiyi doldurmuştu. Durmadan bağırıyordu.

Haydar doğruldu, ne edeceğini şaşırmıştı. O sırada kadının attığı bir taştan sakınmak için yana doğru kaçtı.

— Bırak kız sen de!., dedi. Yanına gelmi-yeyim ha!

Bir yandan kaçıyordu.

— Gelsen ne bok yiyeceksin! diye bağırdı kadın. Alçak katil senii!..

Bulduğu taşları arka arkaya atıyordu. Birisi sırtına gelmişti, Haydar orayı uğuşturdu.

— Halime, dedi sertçe. Kızdırma kafamı bak!

Remzi arktan çıkmıştı.

— Alçaak! diye bağırdı. Eli yüzü çamurdan görünmüyordu. Seni avradını... diye küfretti.

Hırs içinde yerden aldığı koca bir taşı Hay-dar'm kafasına attı. Haydar gidiyorken tekrar geri döndü. Arktan çıkmıştı. Çiçek bozuğu yüzü sinirden kıpkırmızıydı.

O sırada Halime kadın Haydar'm önüne atıldı. Bir kapışma oldu aralarında. Arkın hemen kıyısındaydılar. Haydar kadının kolundan tutup bir tekme attı arkasına. Kadın sendeledi, bağıra çağıra arkın içine düştü.

— Oy anam oy!., diye bağırıyordu orada. Remzi elindeki taşları arka arkaya Haydar'a fırlattı. Sonra bir anda arkı atlayıp aşağı doğru koşmağa başladı. Haydar kendisinden kaçıyor sanmıştı herhalde, arkasından sövdü;

— Nereye kaçıyorsun it! dedi. Karını bana mı bıraktın, orospu karını!

Kadın arkın içinde habire ağlıyor, bağırıyordu. Haydar dönüp oraya baktı, afalladı bir an. Bulanık sular kan içindeydi. Kadın bacak-larınm arasını tutmuş kıvranıyordu.

Haydar kötü kötü soluyarak baktı. Sonra kendi tarlasına doğru yürüdü. Yukarılardan kısıktaki bağırtıları, çağırtıları duyanlar olmuştu. «Ne oluyor?» diye koşarak geliyorlardı.

Remzi o sırada aşağıdan gelip yetişti. Çifteyi doğrultmuştu. Karısını kanlı suların içinde kıvranıyor görünce gözü döndü. Kısığa yukarı koştu. Haydar tek ağaç köprüyü yeni geçmişti. Bir ürkeklik vardı üstünde.

— Al katil! diye bağırdı arkadan. Al işte bu tarlam!..

Haydar arkasına yeni dönmüştü.

— Bu da karım!.

— Güm! Güm!

İki kere duman çıktı çifteden. Bu sesler kayalıklarda yankılandı. Aşağı doğru koşup gelenler Haydar'ın tarlasının bitiminde bir an durup baktılar, sonra daha hızlı koşmağa başladılar.

Haydar iki eliyle karnını tuttu. Oracığa oturmak istedi. Ama yamaçta ayağı kaydı. İniş doğruca ırmağın içine gidiyordu.

— Ula ula ula!..

Diye bağırdı yukarıdan gelen birisi. Haydar'm ırmağın içine yuvarlandığını görmüştü. Koştu arkasından, soyunmadan filân suya atladı.

Remzi çamurlu yüzüyle hâlâ bakıyordu. Sonra elinin tersiyle ağzını sildi. Çifteyi oraya bıraktı, karısını arkın içinden çıkarmağa gitti.

« Turhal - 1958 »

— SON —

İşte size hiç çekinmeden salık verebileceğimiz bir köy romanı daha. Talip Apaydın, ilk romanı olan Sarı Traktör'de bugünkü köyümüzde traktör'ün dramını vermişti. Bu yeni romanında suyun dramını yaşatıyor bize. Sarı Traktör'de bütün bir köyün kişileri vardı ama asıl kişi traktördü. Burada da bütün bir köyün kişileri yaşıyor ama asıl kişi su! Bütün olaylar onun çevresinde dönüyor, bütün kavgalar onun yüzünden kopuyor. Su istiyen pirinçle pirinç istiyen köylünün didinmeleri, acıları mükemmel bir şekilde canlanıyor bu romanda. Talip Apaydın bu alandaki ustalığını bir kere daha gösteriyor bize.

---

2 lira